

DUYGU VE DAVRANIŞ BOZUKLUĞU

AİLE EĞİTİMİ KİTAP SETİ

III. KADEME

- Doç. Dr. Avşar ARDIÇ
- Doç. Dr. Belgin ARSLAN CANSEVER
- Doç. Dr. Seray OLÇAY
- Arş. Gör. Dinçer SARAL
- Arş. Gör. Elif TUNÇEL
- Arş. Gör. Seda ŞAKAR

ÖZEL EĞİTİM VE REHBERLİK HİZMETLERİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

2024

5.
Kitap

Genel Yayın Yönetmeni Doç. Dr. Mustafa OTRAR

Yayın Koordinatörü Gökçağrı GÜREL

Proje Koordinatörü Prof. Dr. Atilla CAVKAYTAR

Editör Doç. Dr. Avşar ARDIÇ

Yazı İşleri Dr. Mehmet Akif CİHAN

Yayına Hazırlayan Sevil CANPOLAT

Gülhan ERSOY

Merve LAÇİN

Katkıda Bulunanlar Elif ALPHAN

Merih YARAŞIR TÜRKEKEL

Tashih Neslihan SALTAŞ

Görsel Betimleme Duygu ÖZİŞÇİ

Görsel Tasarım Sude Ajans Reklam Org. Tan. Ltd. Şti.

ISBN 978-975-11-8273-9

Aile Eğitimi Kitap Seti'nin her hakkı saklıdır ve Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğüne aittir. Setin içerikleri kaynak gösterilmeden hiçbir suretle alınıp yayınlanamaz.

Değerli Aileler,

Eğitimde tüm paydaşların bir araya gelerek ortak bir amaç uğruna çaba sarf etmesi, başarı için en önemli kriterlerdendir. Paydaşların en mühimlerinden birisi de muhakkak ki sizlersiniz. Özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerin ebeveyni veya vasisi olmak, sizleri de bizim nazarımızda özel kılmaktadır. Bizler Millî Eğitim Bakanlığı mensupları olarak çocuğunuzun doğumundan mezuniyetine kadar geçireceğiniz süreçte sizlere destek vermek amacıyla gece gündüz çalışmaktayız. "Aile Eğitimi Kitap Seti"de bu amaçla hazırlanmıştır. Setimiz, özel eğitim ihtiyacı olan çocukların eğitiminde, sizlere yol gösteren bir başucu kitabı görevi görecektir mahiyette hazırlanmıştır.

Sevgili Aileler, Kıymetli Öğretmenler,

Aile Eğitimi Kitap Seti; alanında uzman seksenden fazla akademisyen ve eğitimcinin uzun uğraşlar sonucunda ortaya çıkardığı, toplam 53 kitaptan oluşan bir yardımcı kaynak kitap setidir. Tüm yetersizlik türleri için kendi içerisinde ayrı kitap setleri barındıran ve her bir kitap setinin içerisinde de farklı yaş gruplarına veya alt yetersizlik türlerine hitap eden bir anlatım tarzı benimsenmiştir. Eğitim sürecinde ve sonrasında ihtiyaç duyacağınız teorik bilgiler, etkililiği bilimsel olarak kanıtlanmış uygulama örnekleriyle harmanlanmış ve uzun yıllar kullanılacak harika bir çalışma ortaya çıkmıştır.

Günümüz bilgi toplumunun ihtiyaçları ve teknolojik gelişmeler düşünüldüğünde video içeriklerin öğrenmede ne kadar etkili bir yöntem olduğu herkesin malumudur. Bu çalışmada kitaplarda yer alan teori ve uygulama içerikleri kısa videolar ile desteklemeye çalışılmıştır. Ayrıca bu videolar işitme ve görme yetersizliği olan aileler için erişilebilir formatta hazırlanmıştır. Bununla birlikte kitaplardaki görsel betimleme metinleri de düşünüldüğünde özel eğitim alanında her öğesiyle erişilebilir bir eser ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Takdimimi noktalarken "Aile Eğitimi Kitap Seti"nin sizlere özel eğitim ihtiyacı olan bireyler yetiştirirken yol gösterici olmasını ve her bir evladımızın eğitim hayatının sonunda, bağımsız bir yurttaş olarak yaşamlarına devam edecek seviyeye gelmelerinde katkı sağlamasını temenni ederim. "Özel Eğitim" alanında bir mihenk taşı görevi görecektir bu eserin hazırlanmasında emeği geçen tüm akademisyen, eğitimci ve Genel Müdürlüğümüzün kıymetli personellerini canıgönülden kutlar, setimizin memleketimize hayırlı olmasını umut ederim.

Doç. Dr. Mustafa OTRAR

Genel Müdür

SUNUŞ

Değerli Aileler,

Sizler, en değerli varlıklarınız olan biricik çocuklarınızın yaşam içinde kendi ayakları üzerinde durabilmelerini sağlayacak becerileri kazanabilmeleri için büyük bir mücadele vermektесiniz. Bu mücadelede sizlere yardımcı olabilmek için sağlık, eğitim, sosyal destek, güvenlik gibi alanlarda pek çok eğitimci ve uzman görev yapmaktadır. Tüm görevlilerin amacı, siz ailelerin çocuklarınızın gelişimi ve eğitimine katkıda bulunarak onları bağımsız bireyler hâline getirme sürecinde yanınızda olmaktır.

Gelişim özellikleri her ne olursa olsun her çocuğun ailesiyle mutlu, huzurlu ve geleceğe güvenle bakan bireyler olmaya hakkı vardır. Çocuklarınızın bu hakları elde edebilmesi, onlara verilecek nitelikli eğitim ve destek hizmetlerin sunulması ile mümkün olacaktır. Tüm çocukların bu nitelikli eğitim ve destek alma yönündeki anayasal haklarını, en verimli şekilde kullanabilmeleri için doktorların, öğretmenlerin, uzmanların yanı sıra siz ailelerin de önemli sorumlulukları yerine getirmeleri gerekir. Her anne baba mutlaka çocuğu için en iyisini ister. Sizler için önemli olan; en iyi bakıma, en iyi eğitime, en iyi destek hizmetlerine kolaylıkla erişebilmektir. Biz hizmet verenlerin de sizin çok önem verdiğiniz bu hizmetlerin geliştirilmesinde iş birliğimize ihtiyacımız vardır. İnanıyoruz ki uzmanlar ve eğitimciler ile aileler, el ele vererek çocukların toplum yaşamına katılımlarını sağlamak için en iyisini yapacaklardır.

Çocuklarınızın, uzmanlar ve eğitimcilerin sunduğu pek çok hizmetten en iyi şekilde yararlanabilmesi için siz ailelerin de bu sürece etkin katılmanız beklenmektedir. Şu bir gerçektir ki aileler çocuklarının gelişim ve eğitimlerinde katılımcı olduklarında çocuklarının okul başarıları artacağı gibi bağımsız yaşama hazırlanmaları da kolaylaşacaktır. Sizlere sunulan bu Aile Eğitimi Kitap Seti, tüm özel eğitim kategorileri ve tüm yaş grupları için alanında uzman akademisyenler tarafından titizlikle hazırlanmıştır. Sizler çocuğunuzun durumuna ve yaşına uygun olan kitapları, bu kitap setinden seçerek çocuğunuzun gelişim ve eğitimine katkıda bulunabileceksiniz.

Sevgili Öğretmenler, Değerli Aileler,

Kitap setlerimiz otizm spektrum bozukluğu, zihin yetersizliği, işitme yetersizliği, görme yetersizliği, fiziksel yetersizlik, öğrenme güçlüğü, dil ve konuşma bozukluğu, duyu ve davranış bozukluğu, çoklu yetersizlikler ve ailelerle çalışma konularını kapsamaktadır. Her bir kitap seti ise 0-3 yaş, 4-6 yaş, birinci kademe olan ilkokul, ikinci kademe olan ortaokul, üçüncü kademe olan ortaöğretim öğrencilerinin aileleri için ayrı ayrı hazırlanmıştır. Aynı zamanda tüm grupları ilgilendiren konular, ortak aile eğitimi kitap seti olan Özel Eğitimde Ailelerle Çalışma Seti'nde toplanmıştır. Tüm kitap setlerinde açıklanan konular, uzmanların ve öğretmenlerin hazırladığı videolarla zenginleştirilmiştir. Böylece sizler çocuğunuzun gelişimi ve eğitimiyle ilgili bilgileri edinirken aynı zamanda konuların videolarını izleyebileceksiniz. Özel eğitim ihtiyacı olan tüm bireylerin ailelerine yararlı olması dileğiyle...

Çocuk yetiştirmek bir sanattır, aileler sanatçılardır, çocuklar ailelerin eserleridir.

Prof. Dr. Atilla CAVKAYTAR
Proje Koordinatörü

EDİTÖR/KOORDİNATÖR

Doç. Dr. Avşar ARDIÇ

DUYGU VE DAVRANIŞ BOZUKLUĞU AİLE EĞİTİMİ KİTAP SETİ YAZAR LİSTESİ

Doç. Dr. Avşar ARDIÇ

Doç. Dr. Belgin ARSLAN CANSEVER

Doç. Dr. Gökhan TÖRET

Doç. Dr. Seray OLÇAY

Arş. Gör. Dinçer SARAL

Arş. Gör. Seda ŞAKAR

Arş. Gör. Elif TUNÇEL

GENEL AMAÇ

Sevgili Ailelerimiz, Kıymetli Öğretmenler,

Bu setin amacı; duygu ve davranış bozukluğu olan çocukların ebeveynlerinin yani sizlerin çocuğunuzun gelişimsel sürecini çeşitli alanlarda destekleyebilmeniz için gerekli olan bilgi ve becerileri kazanmanızı sağlamaktır.

KAZANIMLAR

Bu kitap seti ile aileler, bakım verenler aşağıdaki kazanımları edinirler:

- Duygu ve davranış bozukluğunun tanımını, doğasını ve nedenlerini açıklar.
- Duygu ve davranış bozukluğuna eşlik edebilecek olası tanıları (dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu) anlatır.
- Aile işlevlerini, bağlanma ve ebeveynlik tutumlarını ifade eder.
- Aile içi sağlıklı iletişimin ve etkileşimin kurulabilmesini desteklemeye yönelik bilgi ve becerileri kazanır.
- Günlük rutinler içerisinde çocuğun dil gelişimini desteklemeye yönelik bilgi ve becerilere sahip olur.
- Günlük rutinler içerisinde çocuğun sosyal-duygusal gelişimini desteklemeye yönelik bilgi ve becerileri kazanır.
- Günlük rutinler içerisinde çocuğa oyun becerilerini kazandırmaya yönelik bilgi ve becerilere sahip olur.
- Günlük rutinler içerisinde bilişsel gelişimini desteklemeye yönelik bilgi ve becerilere sahip olur.

- Belirli dönemler içerisinde görülen gelişim dönemi krizi tanımlayarak, yaşanan gelişimsel krizlerde çocuğu destekleyici stratejileri açıklar.
- Çocuğun davranışlarını yönetmeye ilişkin etkili davranış yönetimi stratejilerini sıralar.
- Çocuk için kural koyarken dikkat edilecek noktaları ve kuralları uygularken dikkat edilmesi gerekenleri açıklar.
- Çocuğunun olumsuz davranışlarının işlevlerini belirlemek üzere işlevsel analiz yapar.
- Senaryo ve güç kartı hazırlar ve uygular.
- İş birliği sürecini, iş birliği yapacak uzmanları ve bu uzmanların rollerini açıklar.
- Çocuğun duygularının farkına vararak onun duygu yoğunluğunu tespit eder.
- Çocuğunun duygularını ifade edebilme becerisini değerlendirir.
- Çocuğunun duygularını ifade edebilmesi ve kontrol edebilmesi için ona nasıl destek olabileceğinize dair stratejileri açıklar.
- Çocuğunun evde aktif rol alması ve aile bireyleri ile iş birliği ve iş bölümü yapması için fırsatlar sunar.
- Medya okuryazarlığı kavramını açıklar ve çocuğunun medya okuryazarlığı becerisi kazanmasına yönelik etkinlikler gerçekleştirir.
- Sosyal-duygusal becerileri sıralayarak çocuğun sosyal-duygusal becerilerini desteklemek üzere kullanılabilecek etkili uygulamaları açıklar.
- Akran etkileşimini ve önemini tanımlayarak akran etkileşimini olumsuz etkileyen davranışları sıralar.
- Çocuğunun akademik becerileri ile ilgili bilgi sahibi olur. Akademik becerilerinin desteklenmesine yönelik etkinlikler gerçekleştirir.
- Çocuğunun aile bireyleri ile olan sosyal ve duygusal ilişkilerini desteklemeye yönelik farkındalık kazanır.
- Çocuğunun fikirlerini açıkça ifade etmesi için gerekli desteği sağlar.

- Çocuğunun ilgi ve hobilerini desteklemek için fırsatlar sunar.
- Dijital ayak izi kavramına ilişkin farkındalık kazanır.
- Bağımsız yaşam becerilerini açıklar.
- Çocuğunun bağımsız yaşam becerilerine ilişkin performansını belirler.

İÇERİK

Duygu ve Davranış Bozukluğu Aile Eğitimi Kitap Seti 5 kitaptan oluşmaktadır. Bu kitaplar:

1. *Duygu ve Davranış Bozukluğu Aile Eğitimi Kitap Seti 0-3 Yaş Grubu*
2. *Duygu ve Davranış Bozukluğu Aile Eğitimi Kitap Seti 4 -6 Yaş Grubu*
3. *Duygu ve Davranış Bozukluğu Aile Eğitimi Kitap Seti I. Kademe*
4. *Duygu ve Davranış Bozukluğu Aile Eğitimi Kitap Seti II. Kademe*
5. *Duygu ve Davranış Bozukluğu Aile Eğitimi Kitap Seti III. Kademe*

AÇIKLAMALAR

Sevgiler Aileler,

Bu kitap seti; doğum anından itibaren eğitim ve öğretimin III. kademesine kadar olan süreç içerisinde, duyu ve davranış bozukluğu olan çocukların ailelerine gereksinim duydukları destekleri sağlamak amacıyla hazırlanmıştır. Söz konusu Duygu ve Davranış Bozukluğu Aile Eğitimi Kitapları toplam 5 kitaptır ve her kitap farklı sayılarda bölümlerden oluşmaktadır. Bu kitaplar daha önce de belirtildiği gibi çocuğunuzun yaşına ve eğitim sistemimiz içindeki kademe düzeyine göre yapılandırılmıştır. Ancak bazı durumlarda

çocuğunuzun yaşı her ne kadar ileri olursa olsun çocuğunuzun yaşından daha küçük yaşlardaki ya da ileri yaşlardaki çocuklar için hazırlanmış kaynakları incelemeniz gerekebileceğini göz önünde bulundurmanız önemlidir.

Aile Eğitimi Kitapları, hem bilgi ve becerilerinizi geliştireceğiniz hem de eğleneceğiniz etkinlikleri temel alarak hazırlanmıştır. Bunun yanı sıra sizlerin, duygu ve davranış bozukluğu ve çocuğunuzun gelişimsel süreçlerine yönelik bilgilerinize katkı sağlamak amacıyla bilgi notları da içermektedir. Bu bilgi notlarının, hem etkinlikleri gerçekleştirirken hem de çocuğunuzla ilgili kararlar alırken gereksinim duyacağınız bilgilerden oluşmasına özellikle dikkat edilmiştir. Bu nedenle hem etkinlikleri yaparken hem de bilgi notlarını okurken duygu ve davranış bozukluğu olan çocuğunuzun gelişimsel sürecine katkı sağlamayı amaçladığımızı lütfen göz önünde bulundurmayı unutmayınız.

Siz sevgili ailelerin dikkatini yukarıda ifade ettiklerimizin yanı sıra başka bir konu üzerine de çekmeyi önemsiyoruz. Söz konusu kitaplar ve içeriği genel bir durum için hazırlanmıştır ve sizin çeşitli durumlarda gereksinim duyacağınız bilgi ve becerileri kazandırmayı amaçlamaktadır. Ancak bunun yanı sıra her ailenin benzersiz olduğunu, özelliklerinin birbirlerinden farklı olduğunu da unutmuş değiliz. Bu nedenle sizlerden etkinlikleri uygularken ve bilgi notlarını okurken kendi ailenizin özelliklerini, beklentilerini ve işleyişini göz önünde bulundurmanızı, yeri geldiğinde gerekli gördüğünüz düzenlemeyi ailece karar alarak yapmanızı önemli buluyoruz. Bu durumun sizlerin ve ailenizin benzersizliğine, kendine özgü işleyişine katkı sağlayacak bir süreç olacağını düşünüyoruz.

BÖLÜM 1: BELİREN YETİŞKİNLİK DÖNEMİNDE GELİŞİMSEL KRİZLERİN YÖNETİLMESİ

Genel Amaç 8

Kazanımlar 8

İçerik 8

Açıklamalar 8

Giriş 9

ETKİNLİK 1: Beliren Yetişkinlik
Döneminde Ortaya Çıkan Gelişimsel
Krizlerin Desteklenmesi 9

ETKİNLİK 2: Yakınlığa Karşı Yalıtılmışlık 14

Neler Öğrendik? 17

Yararlanılan Kaynaklar 17

BÖLÜM 2: KUŞAK FARKLILIKLARINI YÖNETMEK

Genel Amaç 20

Kazanımlar 20

İçerik 20

Açıklamalar 21

Giriş 21

ETKİNLİK 1: Aynı Sınıfta Olsaydık... 21

ETKİNLİK 2: Bir Günümüzü
Paylaşalım 23

ETKİNLİK 3: Ellerim Beni Anlatır 25

ETKİNLİK 4: Nasıl Tepki Verirdim? 28

ETKİNLİK 5: 2000 Gün Sonra
Neredeyim? 30

ETKİNLİK 6: Müzik Paylaşımı 32

Neler Öğrendik? 34

Yararlanılan Kaynaklar 34

BÖLÜM 3: İLGI VE HOBİLERİN DESTEKLENMESİ

Genel Amaç 36

Kazanımlar 36

İçerik 36

Açıklamalar 37

Giriş 37

**ETKİNLİK 1: Çocuğumun İlgı ve
Hobilerini Keşfediyorum** 38

**ETKİNLİK 2: Çocuğuma Sunabileceğim
Fırsatlar** 42

**ETKİNLİK 3: Çocuğumun İlgı ve
Hobilerini Desteklemede
Motivasyonun Rolü** 44

**ETKİNLİK 4: Çocuğumun İlgı
ve Hobilerini Doğru İletişim ile
Destekliyorum** 47

**ETKİNLİK 5: Çocuğumun İlgı ve
Hobileri için Rutin Oluşturuyorum** 50

Neler Öğrendik? 52

Yararlanılan Kaynaklar 52

BÖLÜM 4: SOSYAL PROBLEMLERİ ÇÖZME BECERİLERİNİN DESTEKLENMESİ

Genel Amaç 54

Kazanımlar 54

İçerik 54

Açıklamalar 55

Giriş 55

ETKİNLİK 1: Sosyal Problem
Çözmeye İlişkin Bilgiler Ediniyorum 55

ETKİNLİK 2: Çocuğumun Problem
Çözme Becerilerini
Değerlendiriyorum 58

ETKİNLİK 3: Problem Çözme
Becerilerinin Öğretimi İçin Araç
Gereçleri Hazırlıyorum 63

ETKİNLİK 4: Çocuğuma Problem
Çözme Becerilerini Öğretiyorum 66

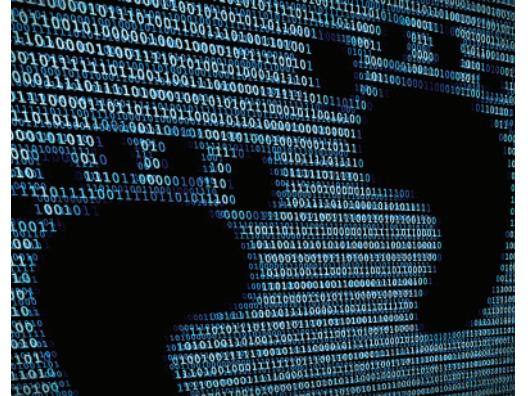
Neler Öğrendik? 70

Yararlanılan Kaynaklar 71

BÖLÜM 5: MEDYA OKURYAZARLIĞI

Genel Amaç	74
Kazanımlar	74
İçerik	74
Açıklamalar	75
Giriş	75
ETKİNLİK 1: Dijital Ayak İzim	75
ETKİNLİK 2: Hangi Meslekler Var?	77
ETKİNLİK 3: Çocuğumla İnternet Ortamı İçin İçerik Hazırlıyoruz	79
ETKİNLİK 4: Kamu Spotlarının Amacı Ne?	81
ETKİNLİK 5: Çocuğumla Kamu Spotu Yazıyoruz	82
Neler Öğrendik?	86
Yararlanılan Kaynaklar	86

BÖLÜM 6: BAĞIMSIZ YAŞAMA HAZIRLIK

Genel Amaç 88

Kazanımlar 88

İçerik 88

Açıklamalar 89

Giriş 89

**ETKİNLİK 1: Bağımsız Yaşam
Becerilerini Tanıyorum ve
Listeliyorum** 89

**ETKİNLİK 2: Çocuğumun Bağımsız
Yaşam Becerilerine İlişkin
Performansını Değerlendiriyorum** 95

**ETKİNLİK 3: Çocuğuma Ev İçi
Becerilerini Öğretiyorum** 99

Neler Öğrendik? 107

Yararlanılan Kaynaklar 107

BÖLÜM 1: BELİREN YETİŞKİNLİK DÖNEMİNDE GELİŞİMSEL KRİZLERİN YÖNETİLMESİ

Doç. Dr. Avşar ARDIÇ | Arş. Gör. Elif TUNÇEL

BÖLÜM 2: KUŞAK FARKLILIKLARINI YÖNETMEK

Doç. Dr. Belgin ARSLAN CANSEVER

BÖLÜM 3: İLGİ VE HOBİLERİN DESTEKLENMESİ

Doç. Dr. Seray OLÇAY | Arş. Gör. Seda ŞAKAR

BÖLÜM 4: SOSYAL PROBLEMLERİ ÇÖZME BECERİLERİNİN DESTEKLENMESİ

Doç. Dr. Seray OLÇAY | Arş. Gör. Dinçer SARAL

BÖLÜM 5: MEDYA OKURYAZARLIĞI

Doç. Dr. Belgin ARSLAN CANSEVER

BÖLÜM 6: BAĞIMSIZ YAŞAMA HAZIRLIK

Arş. Gör. Dinçer SARAL

Genel Amaç

Bu kitabın amacı; duygu ve davranış bozukluğu olan III. kademe çocuklarının belirtilen yetişkinlik döneminde ortaya çıkan gelişimsel krizleri ve bu krizlerle birlikte kuşak farklılıklarının yönetilmesi, ilgi ve hobilerin desteklenmesi, medya okuryazarlığı ve bağımsız yaşama hazırlıkla ilgili konularda gerekli olan bilgi ve becerilerin sizlere kazandırılmasıdır.

Kazanımlar

Bu kitap seti ile aileler, bakım verenler aşağıdaki kazanımları edinirler:

- Beliren yetişkinlik ve yakınlığa karşı yalıtılmışlık dönemlerinde gerçekleşen değişimleri sıralayarak bu dönemlerdeki gelişimsel krizleri açıklar.
- Çocuğun aile bireyleri ile olan sosyal ve duygusal ilişkilerini desteklemeye yönelik farkındalık kazanır.
- Çocuğun fikirlerini açıkça ifade etmesi için gerekli desteği sağlar.
- Çocuğun ilgi ve hobilerini desteklemek için fırsatlar sunar.
- Dijital ayak izi kavramına ilişkin farkındalık kazanır.
- Medya okuryazarlığı kavramını açıklayarak çocuğun medya okuryazarlığı becerisi kazanmasına yönelik etkinlikler gerçekleştirir.
- Bağımsız yaşam becerilerini açıklar.
- Çocuğun bağımsız yaşam becerilerine ilişkin performansını belirler.

İçerik

1. Beliren Yetişkinlik Döneminde Gelişimsel Krizlerin Yönetilmesi
2. Kuşak Farklılıklarını Yönetmek
3. İlgi ve Hobilerin Desteklenmesi
4. Sosyal Problemleri Çözme Becerilerinin Desteklenmesi
5. Medya Okuryazarlığı
6. Bağımsız Yaşama Hazırlık

Açıklama

Bu kitapta altı ana bölüm altında sizlere duygu ve davranış bozukluğunun III. kademe dönemindeki olası sorun alanlarında desteklenmesiyle ilişkili temel bilgileri ve aynı zamanda çocuğunuzun gelişimsel sürecine nasıl katkı sağlayacağınıza yönelik bilgi ve becerileri kazandırmayı amaçlıyoruz. Bu nedenle her bölümde çeşitli bilgi notlarının yanı sıra aile üyelerinizle ya da ebeveynler olarak sizlerin gerçekleştireceği etkinlikler yer almaktadır. Her etkinliğin nasıl yapılacağı ve kendinizi nasıl değerlendireceğinize yönelik detaylı bilgilere söz konusu bölümün içerisinde ulaşabileceksiniz. III. kademe dönemindeki çocukların yetişkinlik öncesi dönemde olduğu ve daha önceki dönemlerde gerçekleştirdiğimiz uygulamaların etkilerinin olumlu ya da olumsuz şekilde onların davranışları ve bazı özellikleri üzerinde etkileri olduğu söylenebilir. Aynı zamanda bu dönem bağımsız bir yaşama hazırlık dönemi olması nedeniyle de önemlidir. Bu dönem, aile dışında ve daha geniş bir sosyal ortamda yeni uyarıların ortaya çıktığı ve bu uyarılara karşı yetişkinliğe geçiş aşamasında olan çocuklarımızın sorumluluklar aldığı bir dönemdir. Bu durumun doğal bir gelişim süreci olduğunu özellikle ifade etmek yerinde olacaktır. Bu nedenle bu dönem içerisinde ailenizin işleyişi, ebeveynlik tutumları ve aile üyelerinin performanslarına uygun bir şekilde rol paylaşımı içerisinde bulunması, çocuklarınızın gelişimsel süreçlerini desteklediği gibi hem bu dönem içinde hem de sonraki gelişimsel dönemlerde olumsuzluklarla karşılaşma riskini azaltmaktadır. Daha önceki dönemlerden farklı olarak bu kitabımız bağımsız yaşama hazırlık için çeşitli bilgi ve becerileri içermektedir. Bu durum göz önünde bulundurulduğunda, ailenizin işleyişinin ve ebeveyn rollerinin yeniden gözden geçirilmesinin ve yeni duruma göre düzenlenmesinin önemli olduğunu düşünüyoruz.

Bölümler Hakkında

Duygu ve Davranış Bozukluğu, III. Kademe Aile Eğitimi Kitabı'nın ilk bölümünü Beliren Yetişkinlik Döneminde Gelişimsel Krizlerin Yönetilmesi bölümü oluşturmaktadır. Erickson'a göre bu dönem yakınlığa karşı yalıtılmışlık çatışmasının yaşandığı bir dönemdir. Ön yetişkinlik döneminde olan bireyler çevreleri tarafından değerli bulunmayı, yakın sosyal ilişkileri ve aidiyet duygusunu önemserler. Özellikle yakın olma konusunda duydukları bu gereksinim aidiyet gereksinimiyle de bir araya gelince duygu ve davranış bozukluğu olan bireyler aslında yapmayacakları davranışları yapar hâle gelebilmektedirler. Bu nedenle bu dönemdeki çocuklarının bu gereksinimlerini ailelerin önemsemesi ve bu konuda gerekli tedbirleri alması önemlidir. Bu bölümde çocuklarınızda meydana gelen değişimleri fark etmeniz için gerekli bilgiler aktarılmıştır.

Kuşak Farklılıklarını Yönetmek, Duygu ve Davranış Bozukluğu III. Kademe Aile Eğitimi Kitabı'nın ikinci bölümünü oluşturmaktadır. Kuşak farklılıklarından doğan özellikler aile içi etkileşimi bazen olumsuz olarak etkileyebilmekte, aile bireylerinin birbirlerini anlayabilmesini zorlaştırabilmektedir. Bu bölümde ailenizdeki kuşak farklılıklarını yönetmeye ilişkin bilgi ve becerilerinizi geliştirmeye yönelik etkinlikler yer almaktadır.

Duygu ve Davranış Bozukluğu III. Kademe Aile Eğitimi Kitabı'nın üçüncü bölümünü İlgil ve Hobilerin Desteklenmesi bölümü oluşturmaktadır. İlgiler bir konu hakkında öğrenme veya uğraşta bulunma isteği olarak tanımlanırken, hobiler keyif almak için düzenli olarak yapılan etkinlikler olarak tanımlanır. İlgil ve hobiler çocuğunuzun fiziksel ve duygusal sağlığına olumlu etki etmede, günlük yaşam stresini azaltmada ve hayattan keyif almasını sağlamada oldukça önemli bir yere sahiptir. İlgil ve hobiler ancak uygun koşullar ve destekler sağlandığında gelişmektedir. Çocuğunuzun ilgi ve hobileri olan, bunları yapmaktan keyif alan bir birey olmasını sağlamak için ona destek sunmanız önem arz etmektedir. Bu bölümde çocuğunuzun ilgi ve hobilerini belirleme, ilgi ve hobilerin desteklenmesinde motivasyon, etkili iletişim ve rutinlerin önemini farkına varma, etkili iletişim ve rutinler bağlamında ilgi ve hobileri destekleme konuları üzerinde durulmuş ve sizlere örnek etkinlikler sunulmuştur.

Sosyal Problemleri Çözme Becerilerinin Desteklenmesi, Duygu ve Davranış Bozukluğu III. Kademe Aile Eğitimi Kitabı'nın 4. bölümünü oluşturmaktadır. Sosyal problem çözme becerileri bireyin bir problem yaşadığını fark ettiği, yaşadığı problemi tanımladığı, etkili çözüm yolları ürettiği, problemin çözümünde en etkili olabileceğini düşündüğü çözümü uyguladığı ve uyguladığı çözümün sonuca ulaşip ulaşmadığını değerlendirdiği sistematik bir süreçtir. **Duygu ve davranış bozukluğu olan çocuklar sosyal problem çözme becerilerinin öğretimine ilişkin desteğe ihtiyaç duyabilirler.** Bu bölümde çocuğunuzun sosyal problem çözme becerilerine ilişkin performansını nasıl değerlendirebileceğinize ve bu becerileri çocuğunuza nasıl kazandırabileceğinize yönelik açıklamalara, sosyal problem çözme becerilerini kazandırmak üzere ipucu kartlarını nasıl oluşturabileceğinize ve bu kartlardan nasıl yararlanabileceğinize ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

Medya Okuryazarlığı, Duygu ve Davranış Bozukluğu III. Kademe Aile Eğitimi Kitabı'nın 5. bölümünü oluşturmaktadır. 'Eleştirel bir düşünme becerisi' olan medya okuryazarlığı becerisi, izleyicilere/dinleyicilere aldıkları bilginin anlamını çözme fırsatını ve medya içeriği hakkında bağımsız karar verme yetkisini vermektedir. Bu bölümde lise dönemindeki ergenlerin medya araçlarına yönelik eleştirel bakış açısı ile değerlendirme yapabilme becerilerinin artırılmasına yönelik bilgiler sizlere sunulmuştur.

Bağımsız yaşam becerileri; bireyin gereksinimlerini karşılayabilmesi, diğerlerine bağımlı olmadan toplum içerisinde bağımsız yaşamını sürdürebilmesi ve yaşam kalitesini arttırma-

bilmesi için sergilemesi gereken becerilerdir. Duygu ve davranış bozukluğu olan bireylerin bağımsız bir şekilde yaşamlarını sürdürebilmesinin onların hayat kalitesini artıracakını, bununla birlikte bağımsız yaşam becerileri kazanmak için desteğe ihtiyaç duyabileceklerini söyleyebiliriz. Bu nedenle **kitabın son bölümü "Bağımsız Yaşama Hazırlık" bölümünden oluşmaktadır. Bu bölümde bağımsız yaşam becerilerinin nelerden oluştuğuna, çocuğunuzun bağımsız yaşam becerilerini nasıl değerlendirebileceğinize ve çocuğunuza bu becerileri öğretmek üzere sembol pekiştirmeyi nasıl kullanabileceğinize ilişkin bilgiler yer almaktadır.**

BÖLÜM 1

Doç. Dr. Avşar ARDIÇ
Arş. Gör. Elif TUNÇEL

**BELİREN YETİŞKİNLİK
DÖNEMİNDE GELİŞİMSEL
KRİZLERİN YÖNETİLMESİ**

Genel Amaç

Sevgili aileler, bu bölümün amacı; beliren yetişkinlik dönemindeki krizlere ve bu dönemdeki çocukların gelişimlerini nasıl destekleyebileceğinize ilişkin bilgi ve beceriler kazanmanıza yardımcı olmaktır.

Kazanımlar

Bu bölümde aileler, bakım verenler aşağıdaki kazanımları edinirler:

- Beliren yetişkinlik döneminde gerçekleşen değişimleri sıralar.
- Beliren yetişkinlik dönemindeki krizleri açıklar.
- Yakınlığa karşı yalıtılmışlık dönemini tartışabilir.

İçerik

1. Beliren Yetişkinlik Dönemi
2. Yakınlığa Karşı Yalıtılmışlık Dönemi
3. Yakınlığa Karşı Yalıtılmışlık Döneminde Karşılaşılan Muhtemel Zorluklar

Açıklamalar

Bu bölümde siz sevgili aileler için beliren yetişkinlik dönemi gelişimsel krizlerine ve bu krizlerle nasıl başa çıkabileceğinize yönelik açıklamalara yer verilmiştir. Bu bağlamda bölümde beliren yetişkinlik dönemine, beliren yetişkinlik döneminde bireyde yaşanan değişimlere, yakınlığa karşı yalıtılmışlık dönemine, bu dönemde çocuğunuzun karşılaşılabileceği muhtemel zorluklara ilişkin bilgiler sunulmuştur. Bu amaçla bölüm içeriğinde sizlere örnek etkinlikler sunulmuştur.

Sevgili aileler, genç yetişkinliği kapsayan beliren yetişkinlik döneminde gençler, artık başkalarıyla dostluklar kurabilir ve akran çevresinden daha geniş bir çevre ile ilişkiler kurarak top-

luma karışmaya başlar. Bu süreçte evlilik ve kariyer oldukça önemli hâle gelir. Genç yetişkinliği kapsayan bu dönemde gençlerin çözmesi gereken çatışma, yakınlığa karşı yalıtılmışlıktır. Yakınlığa karşı yalıtılmışlık dönemindeki krizi sağlıklı bir şekilde atlatan bireyler güvenli bir şekilde sevgiyi verme ve alma gücüne sahip olurken, bu krizi başarılı bir şekilde atlatamayanlar başkalarıyla dostluk ilişkisi gibi yakın ilişkiler kurmada güçlük çekebilir ve bu durum onları yalnızlığa itebilir. Hissedilen bu yalnızlık beraberinde terk edilmişlik ve toplumdan yalıtılmışlık duygularını da getirmektedir. **Bu nedenle olumlu tutum ve davranışlarınızın çocuğunuzun gelişimi için kritik bir öneme sahip olduğunu unutmayınız ve duyarlı ebeveyn tutumları sergilemeye ve sürdürmeye gayret gösteriniz.**

Giriş

Erikson (1968) psikososyal gelişimi 8 ayrı döneme ayırmıştır (1). Ona göre her bir dönem belirli gelişimsel krizleri içerisinde barındırmaktadır ve her dönemde kazanılan özellikler bireylerin ileriki dönemlerde sahip olacağı özelliklere etki etmektedir (1). Erikson'un psikososyal gelişim kuramı ile ilgili ayrıntılı bilgilere **Okul Öncesi Dönemde Ortaya Çıkan Gelişimsel Krizlerin Desteklenmesi** bölümünden ulaşabilirsiniz. Bu bölümde ergenlik dönemini içine alan ve 21-30 yaş arası Yakınlığa Karşı Yalıtılmışlık (Yalnızlık) dönemi açıklanacak ve duygu ve davranış bozukluğu olan bireylerin bu dönemde karşılaşılabileceği zorluklara ve onların bu dönemlerde sergilemesi muhtemel olan davranış kalıplarına ve yetersizliklerine ilişkin bilgilere yer verilecektir.

ETKİNLİK 1: Beliren Yetişkinlik Döneminde Ortaya Çıkan Gelişimsel Krizlerin Desteklenmesi

Etkinliğin Amacı: Beliren yetişkinlik dönemi gelişimsel krizlerine ilişkin temel bilgilerin öğrenilmesi bu etkinliğin temel amacını oluşturmaktadır.

Neler Öğreneceğim: Bu etkinliğin sonunda çocuğumun beliren yetişkinlik döneminde deneyimleyebileceği krizlere ilişkin temel bilgileri öğreneceğim.

Gerekli Materyaller: Kalem, Tablo 1.1, Tablo 1.2, Tablo 1.3, Tablo 1.4, Tablo 1.5 ve Şekil 1.1.

Ortam: Sessiz, kendinizi rahat hissettiğiniz bir ortamda (koltukta, masabaşında vb.) etkinliği gerçekleştirebilirsiniz.

Etkinliğe Başlayalım: Tablo 1.1'de 18-25 yaş arası döneme ilişkin gerçekleştirilecek değişimleri işaretleyiniz. Tablo 1.3'te yer alan bilgi notunu okuyunuz.

Başarımı Değerlendiriyorum: Tablo 1.1’de gerçekleştirdiğiniz işaretlemeleri Tablo 1.2’de kontrol ediniz. Bilgi notunu Tablo 1.4’te özetleyiniz ve yanıtlarınızı Tablo 1.5’te kontrol ediniz.

SORU

Sizce erken yetişkinlik döneminde bireyin yaşamında ne tür problemler ortaya çıkabilir?

Görsel 1 Betimleme: Asfalt yol şeklinde çizilmiş soru işareti ve bize göre arkası dönük bir eli cebinde diğer elinde çanta ile yürüyen bir adam

Beliren Yetişkinlik Dönemindeki Değişimler

Beliren yetişkinlik dönemi 18-25 yaş arasını kapsamaktadır. Bu döneme ilişkin tabloda karışık olarak verilen her bir değişimi dikkatlice gözden geçiriniz. Bu dönemde gerçekleşebileceği- ne karar verdiğiniz değişimlerin karşısına "✓" işareti koyunuz.

Tablo 1.1.

Değişimler	✓
Yakın dostluklar kurma.	
Yalnızca akran çevresi oluşturma.	
Romantik ilişkilere başlama.	
Sezgisel algıda zayıflama.	
İlişkilerdeki sorunları çözmede isteksiz olma.	
İş hayatına başlama.	
Farklı dünya görüşlerine saygı duyma.	
Özgür olma isteği.	
Karar alırken sürekli aileye danışma.	

Tablo 1.1'deki yanıtlarınızı aşağıda yer alan tabloyla karşılaştırarak kontrol ediniz. Doğru belirlediğiniz her bir becerinin karşısına "✓" işareti koyunuz.

Tablo 1.2. Listemi Kontrol Ediyorum

Değişimler		Doğru Yaptıklarım
Yakın dostluklar kurma.	✓	
Yalnızca akran çevresi oluşturma.		
Romantik ilişkilere başlama.	✓	
Sezgisel algıda zayıflama.		
İlişkilerdeki sorunları çözmede isteksiz olma.		
İş hayatına başlama.	✓	
Farklı dünya görüşlerine saygı duyma.	✓	
Özgür olma isteği.	✓	
Karar alırken sürekli aileye danışma.		

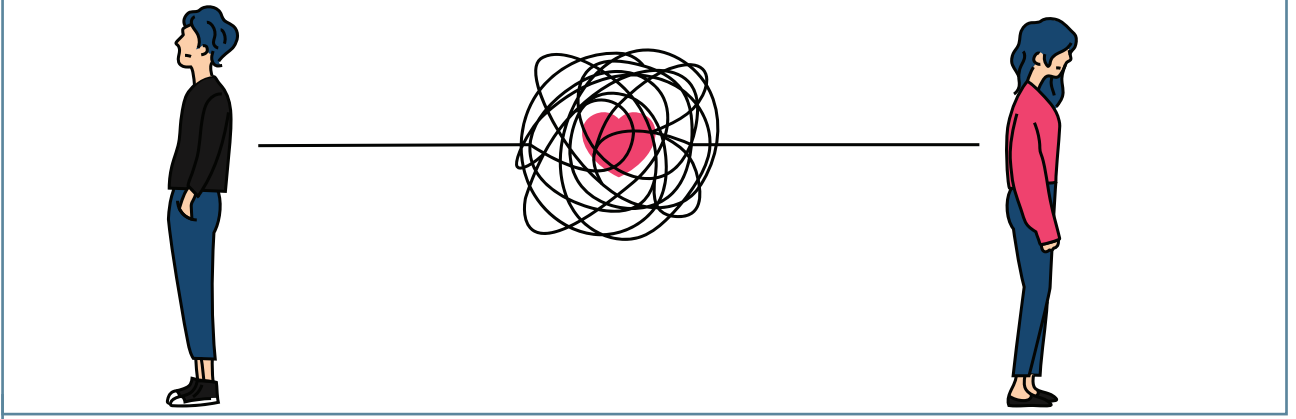
Tablo 1.3. Beliren Yetişkinlik Döneminde Ortaya Çıkan Gelişimsel Krizler

Yakınlığa Karşı Yalıtılmışlık (Yalnızlık)

Genç yetişkinliği kapsayan bu dönemde gençler artık başkalarıyla dostluklar kurabilir ve akran çevresinden daha geniş bir çevre ile ilişkiler kurarak topluma karışmaya başlar. Bu süreçte evlilik ve kariyer oldukça önemli hâle gelir (2). Genç yetişkinliği kapsayan bu dönemde gençlerin çözmesi gereken çatışma yakınlığa karşı yalıtılmışlıktır (3). Yakınlığa karşı yalıtılmışlık dönemindeki krizi sağlıklı bir şekilde atlatan bireyler güvenli bir şekilde sevgiyi verme ve alma gücüne sahip olurken, bu krizi başarılı bir şekilde atlatamayanlar başkalarıyla dostluk ilişkisi gibi yakın ilişkiler kurmada güçlük çekebilir ve bu durum onları yalnızlığa itebilir. Hissedilen bu yalnızlık beraberinde terk edilmişlik ve toplumdaki yalıtılmışlık duygularını da getirmektedir (2).

Yakınlık, güvenin ve duyguların kişiler arasında karşılıklı olarak yöneltmesini ve bireysel farkların kabul edilmesini içeren bir süreçtir. Erikson'a göre bu dönemde bireylerin başkaları ile yakın ilişkiler kurabilmesi için önceki dönemlerde kimlik krizlerini tam olarak çözebilmiş olması gerekmektedir (3). Bu dönemde genç yetişkinler romantik ilişkilerde ortaya çıkan çatışmaları çözmek zorundadır ve Erikson'a göre aşk, bu çatışmaların çözümü için verilen çabadan ortaya çıkmaktadır (3). Erikson yakınlığa karşı yalıtılmışlık dönemini de kendi içinde üç evreye ayırmıştır: Kendine odaklanma evresinde bireyler sadece ilişkilerin kendilerini nasıl etkilediği ile ilgilidir. Role odaklanma evresinde yer alan bireyler, karşısındaki kişiyi kabul eder, karşısındaki kişiye saygı duyar ve onu da yakın ilişkinin bir parçası olarak görür. Bireyselleştirilmiş ilişki evresinde ise kişi, karşısındaki bireyin duygularını ve sezgisel algısını artık içselleştirmiş, onu her yönü ile kabul etmiş ve ona bağlanmıştır (bk. Şekil 1.1.). Bu evredeki bireyler ilişkideki sorunları çözmek için büyük çaba sarf ederler (3).

Görsel 2 Betimleme: Birbirine arkasını dönmüş bir erkek ve kadın ortasında kalp ve kalbin üzerinde karmaşık çizgiler

Tablo 1.4. Bilgi Notunu Özetliyorum

Tablo 1.3'te yer alan bilgi notunu aşağıda her bir boşluk için en fazla 3 kelime kullanarak özetleyiniz.

Yakınlığa Karşı Yalıtılmışlık (Yalnızlık) (21-30 yaş)

(1) _____ yetişkinliği kapsayan bu dönemde gençler artık başkalarıyla dostluklar kurabilirler. Akran çevresinden daha (2) _____ bir çevre ile ilişkiler kurabilirler ve topluma karışırlar. Bu süreçte evlilik ve kariyer oldukça önemlidir. Genç yetişkinliği kapsayan bu dönemde gençlerin çözmesi gereken çatışma (3) _____'tir. Bu dönemdeki krizleri sağlıklı bir şekilde atlatan bireyler (4) _____ sevgiyi verme ve alma gücüne sahip olurlar. Ancak atlatamayanlar başkalarıyla (5) _____ kurmada güçlük çekebilir ve bu durum onları yalnızlığa itebilir. Hissedilen bu yalnızlık beraberinde terk edilmişlik ve toplumdan yalıtılmışlık duygularını da getirmektedir.

Yakınlık, güven ve duyguların kişiler arası karşılıklı olarak yöneltilmesini ve karşıdaki kişinin bireysel farklarını kabul etmeyi içeren bir süreçtir. Erikson'a göre bu dönemde bireylerin başkaları ile yakın ilişkiler kurabilmesi için önceki dönemlerde (6) _____ gerekmektedir. Genç yetişkinler romantik ilişkilerde ortaya çıkan çatışmaları çözmek zorundadır. Yakınlığa karşı yalıtılmışlık dönemi kendi içinde üç evreye ayrılır:

(7) _____ evresinde bireyler sadece ilişkilerin kendilerini nasıl etkilediği ile ilgilidir. (8) _____ evresinde yer alan bireyler, karşıdaki kişiyi kabul eder, karşıdaki kişiye saygı duyar ve onu da yakın ilişkinin bir parçası olarak görür. Bireyselleştirilmiş ilişki evresinde ise kişi, karşıdaki bireyin (9) _____ ve sezgisel algısını artık içselleştirmiş, onu her yönü ile kabul etmiş ve ona (10) _____.

Tablo 1.5. Özeti Kontrol Ediyorum

Yakınlığa Karşı Yalıtılmışlık (Yalnızlık) (21-30 yaş)

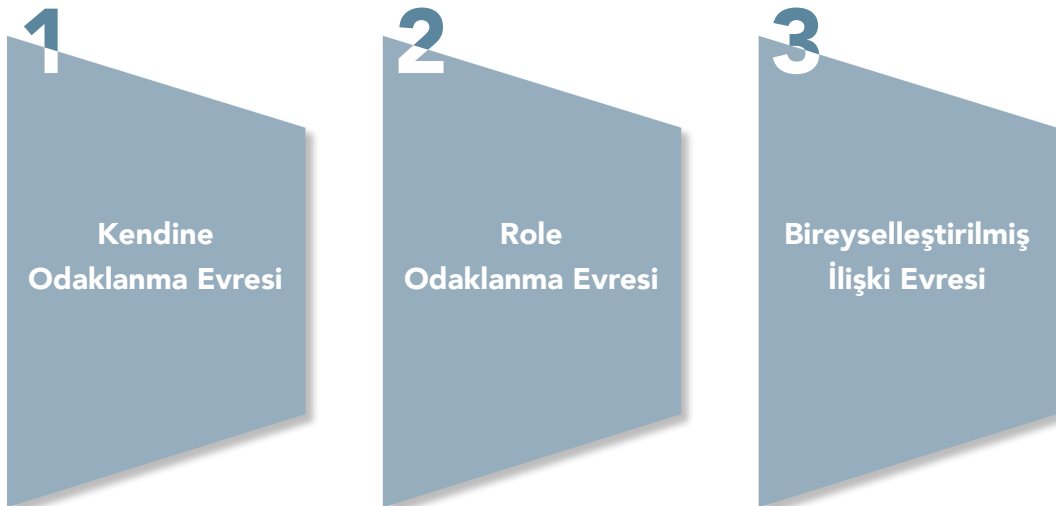
(1) Genç yetişkinliği kapsayan bu dönemde gençler artık başkalarıyla dostluklar kurabilirler. Akran çevresinden daha (2) geniş bir çevre ile ilişkiler kurabilirler ve topluma karışırlar. Bu süreçte evlilik ve kariyer oldukça önemlidir. Genç yetişkinliği kapsayan bu dönemde gençlerin çözmesi gereken çatışma (3) "Yakınlığa Karşı Yalıtılmışlık"tır. Bu dönemdeki krizleri sağlıklı bir şekilde atlatan bireyler (4) güvenli bir şekilde sevgiyi verme ve alma gücüne sahip olurlar. Ancak atlatamayanlar başkalarıyla (5) yakın ilişkiler kurmada güçlük çekebilir ve bu durum onları yalnızlığa itebilir. Hissedilen bu yalnızlık beraberinde terk edilmişlik ve toplumdaki yalıtılmışlık duygularını da getirmektedir.

Yakınlık, güven ve duyguların kişiler arası karşılıklı olarak yöneltmesini ve karşıdaki kişinin bireysel farklarını kabul etmeyi içeren bir süreçtir. Erikson'a göre bu dönemde bireylerin başkaları ile yakın ilişkiler kurabilmesi için önceki dönemlerde (6) kimlik krizlerini çözmesi gerekmektedir. Genç yetişkinler romantik ilişkilerde ortaya çıkan çatışmaları çözümlenmek zorundadır. Yakınlığa karşı yalıtılmışlık dönemi kendi içinde üç evreye ayrılır:

(7) Kendine odaklanma evresinde bireyler sadece ilişkilerin kendilerini nasıl etkilediği ile ilgilidir. (8) Role odaklanma evresinde yer alan bireyler, karşıdaki kişiyi kabul eder, karşıdaki kişiye saygı duyar ve onu da yakın ilişkinin bir parçası olarak görür. Bireyselleştirilmiş ilişki evresinde ise kişi, karşıdaki bireyin (9) duygularını ve sezgisel algısını artık içselleştirmiş, onu her yönü ile kabul etmiş ve ona (10) bağlanmıştır.

! DİKKAT

Erikson'a göre bu dönemde bireylerin başkaları ile yakın ilişkiler kurabilmesi için önceki dönemlerde kimlik krizlerini tam olarak çözebilmiş olması gerekmektedir.

Şekil 1.1. Yakınlığa Karşı Yalıtılmışlık Dönemi

ETKİNLİK 2: Yakınlığa Karşı Yalıtılmışlık

Etkinliğin Amacı: Yakınlığa karşı yalıtılmışlığa ilişkin temel bilgileri öğrenme bu etkinliğin temel amacıdır.

Neler Öğreneceğim: Bu etkinliğin sonunda çocuğumun beliren yetişkinlik döneminde deneyimleyebileceği krizlerden yakınlığa karşı yalıtılmışlığa ilişkin temel bilgileri öğreneceğim.

Gerekli Materyaller: Kalem, Tablo 2.1, Tablo 2.2 ve Tablo 2.3.

Ortam: Kendinizi rahat hissettiğiniz sessiz bir ortamda (koltukta, masabaşında vb.) etkinliği gerçekleştirebilirsiniz.

Etkinliğe Başlayalım: Tablo 2.1’de yer alan bilgi notunu okuyunuz.

Başarımı Değerlendiriyorum: Tablo 2.1’de yer alan bilgileri Tablo 2.2’de özetleyiniz. Yanıtlarınızı Tablo 2.3 üzerinden kontrol ediniz.

Görsel 3 Betimleme: Başını utanarak öne eğen bir adam ve işaret parmaklarını ona doğrultmuş on iki tane insan eli

Tablo 2.1. Yakınlığa Karşı Yalıtılmışlık Döneminde Karşılaşılan Muhtemel Zorluklar

Sevgi ve saygıyı esas alan bir toplum yapısında yakınlığa karşı yalıtılmışlık döneminde yaşanan çatışmaların başarılı bir şekilde çözümlenebilmesi mümkündür. Bu nedenle genç yetişkinlerin bu dönemde yaşadıkları bu krizlerin atlatılmasında tüm topluma sorumluluklar düşmektedir (2).

Duygu ve davranış bozukluğu çocukluk ve ergenlik çağına özgü bir bozukluk olarak düşünülse de araştırmalar bu bozukluğun ergenlik döneminin sonlarında ve genç yetişkinlik dönemlerinde de görülebildiğini göstermektedir. Araştırmalar, genç yetişkinlik döneminde görülen duygu ve davranış bozukluğunun bireylerin işlevselliğine büyük ölçüde etki ettiğini ve özellikle kişiler arası etkileşimlerine olumsuz olarak yansıdığını göstermektedir (4). Genç yetişkinlik döneminde duygu ve davranış bozukluğu olan bireylerde romantik ilişki kurmakta ve sürdürmekte zorlanma, ebeveynlerle çatışma yaşama, arkadaş edinmede zorlanma ve iş hayatına başlama ve sürdürmede zorlanmalar (4) bunun yanı sıra antisosyal davranış kalıpları ve saldırgan davranışlar görülebilmektedir (5). Tüm bu alanlarda görülen yetersizlikler ise genç yetişkinlerin tüm hayat kalitesine etki etmektedir. (4). Duygu davranış bozukluğuna dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğunun eşlik ettiği durumlarda ise semptomlar daha da şiddetli seyredebilmektedir (5). Ayrıca araştırmalar duygu davranış bozukluğu olan genç yetişkinlerde ek olarak bipolar bozukluk, kaygı bozukluğu ve madde kullanımı görülme riskinin de olduğunu göstermektedir. (6).

Araştırmalar duygu ve davranış bozukluğu olan genç yetişkinlerde gözlemlenen yetersizliklerin kökeninin, onların geçmiş dönemlerde zayıf ebeveyn etkileşimi gibi durumlarla ilişkili olduğunu göstermektedir (4). Erikson'un (1968) psikososyal gelişim kuramında her bir gelişim döneminde kazanılan özelliklerin ileride bireyin sahip olacağı özelliklere etki edeceği ifade edilmektedir. Bu bilgi ışığında duygu davranış bozukluğu olan genç yetişkinlerin erken dönemlerden başlayarak gelişim dönemlerinde sahip oldukları yetersizliklerin bir kartopu gibi büyüyerek diğer gelişim alanlarına da etki ettiğini söyleyebiliriz.

Aşağıda yer alan soruları yanıtlayınız.

Tablo 2.2. Bilgi Notuna İlişkin Öğrendiklerimi Değerlendiriyorum

	Doğru	Yanlış
1. Yakınlığa karşı yalıtılmışlık döneminde yaşanan çatışmaların başarılı bir şekilde çözümlenebilmesi mümkündür.		
2. Duygu ve davranış bozukluğu çocukluk ve ergenlik çağına özgü bir bozukluktur.		
3. Genç yetişkinlik döneminde duygu ve davranış bozukluğu olan bireylerde romantik ilişki kurmakta zorlanma görülürken ilişkiyi sürdürmekte zorluk yaşanmaz.		
4. Duygu davranış bozukluğuna dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu da eşlik edebilir.		
5. Duygu ve davranış bozukluğu olan genç yetişkinlerde gözlemlenen yetersizliklerin geçmiş dönemlerde zayıf ebeveyn etkileşimi ile ilişkisi yoktur.		

6. Her bir gelişim döneminde kazanılan özellikler ileride bireyin sahip olacağı özelliklere etki edebilir.

Tablo 2.3. Yanıtlarımı Kontrol Ediyorum

1. Yakınlığa karşı yalıtılmışlık döneminde yaşanan çatışmaların başarılı bir şekilde çözümlenebilmesi mümkündür.	(X) Doğru () Yanlış
<i>Sevgi ve saygıyı esas alan bir toplum yapısında yakınlığa karşı yalıtılmışlık döneminde yaşanan çatışmaların başarılı bir şekilde çözümlenebilmesi mümkündür. Bu nedenle genç yetişkinlerin bu dönemde yaşadıkları bu krizlerin atlatılmasında tüm topluma sorumluluklar düşmektedir.</i>	
2. Duygu ve davranış bozukluğu çocukluk ve ergenlik çağına özgü bir bozukluktur.	() Doğru (X) Yanlış
<i>Duygu ve davranış bozukluğu çocukluk ve ergenlik çağına özgü bir bozukluk olarak düşünülse de araştırmalar bu bozukluğun ergenlik döneminin sonlarında ve genç yetişkinlik dönemlerinde de görülebildiğini göstermektedir.</i>	
3. Genç yetişkinlik döneminde duygu ve davranış bozukluğu olan bireylerde romantik ilişki kurmakta zorlanma görülürken ilişkiyi sürdürmekte zorluk yaşanmaz.	() Doğru (X) Yanlış
<i>Genç yetişkinlik döneminde duygu ve davranış bozukluğu olan bireylerde romantik ilişki kurmakta ve sürdürmekte zorlanma, ebeveynlerle çatışma yaşama, arkadaş edinmede zorlanma ve iş hayatına başlama ve sürdürmede zorlanmalar, bunun yanı sıra antisosyal davranış kalıpları ve saldırgan davranışlar görülebilmektedir.</i>	
4. Duygu davranış bozukluğuna dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu da eşlik edebilir.	(X) Doğru () Yanlış
<i>Duygu davranış bozukluğuna, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğunun eşlik ettiği durumlarda ise semptomlar daha da şiddetli seyredebilmektedir. Ayrıca araştırmalar duygu davranış bozukluğu olan genç yetişkinlerde ek olarak bipolar bozukluk, kaygı bozukluğu ve madde kullanımı görülme riskinin de olduğunu göstermektedir.</i>	
5. Duygu ve davranış bozukluğu olan genç yetişkinlerde gözlemlenen yetersizliklerin geçmiş dönemlerde zayıf ebeveyn etkileşimi ile ilişkisi yoktur.	() Doğru (X) Yanlış
<i>Alan yazında duygu ve davranış bozukluğu olan genç yetişkinlerde gözlemlenen yetersizliklerin kökeninin onların geçmiş dönemlerde zayıf ebeveyn etkileşimi gibi sahip oldukları yetersizliklerle ilişkili olduğu ifade edilmektedir.</i>	
6. Her bir gelişim döneminde kazanılan özellikler ileride bireyin sahip olacağı özelliklere etki edebilir.	(X) Doğru () Yanlış

Erikson'un (1968) psikososyal gelişim kuramında her bir gelişim döneminde kazanılan özelliklerin ileride bireyin sahip olacağı özelliklere etki edeceği ifade edilmektedir. Bu bilgi ışığında duyu davranış bozukluğu olan genç yetişkinlerin erken dönemlerden başlayarak gelişim dönemlerinde sahip oldukları yetersizliklerin bir kartopu gibi büyüyerek diğer gelişim alanlarına da etki ettiği söylenebilir.

Neler Öğrendik?

- Beliren yetişkinlik döneminde görülebilecek değişimleri,
- Krizlerin çocuğumuzun gelişimi ve duyguları üzerindeki etkilerini,
- Yakınlığa karşı yalıtılmışlık döneminde karşılaşılan muhtemel zorlukları öğrendik.

Yararlanılan Kaynaklar

Burke, J. D., Rowe, R., & Boylan, K. (2014). Functional outcomes of child and adolescent oppositional defiant disorder symptoms in young adult men. *Journal of child psychology and psychiatry*, 55(3), 264-272.

Erikson, E. H. (1968). *Identity: Youth and Crisis*. W.W. Norton & Company, Inc.

Gadow, K. D., Sprafkin, J., Schneider, J., Nolan, E. E., Schwartz, J., & Weiss, M. D. (2007). ODD, ADHD, versus ODD+ ADHD in clinic and community adults. *Journal of Attention Disorders*, 11(3), 374-383.

Gürses, İ., & Kılavuz, M. A. (2011). Erikson'un psiko-sosyal gelişim dönemleri teorisi açısından kuşaklararası din eğitimi ve iletişiminin önemi. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 20(2), 153-166.

Harpold, T., Biederman, J., Gignac, M., Hammerness, P., Surman, C., Potter, A., & Mick, E. (2007). Is oppositional defiant disorder a meaningful diagnosis in adults?: Results from a large sample of adults with ADHD. *The Journal of nervous and mental disease*, 195(7), 601-605.

Morsünbül, Ü. (2015). *Bal, Süt ve Yumurta Filmlerinin Erikson'un Psikososyal Gelişim Kuramı Açısından Analizi*. İlköğretim Online, 14(1).

BÖLÜM 2

Doç. Dr. Belgin ARSLAN CANSEVER

KUŞAK FARKLILIKLARINI
YÖNETMEK

Genel Amaç

Sevgili aileler, bu bölümün amacı; kuşak farklılıklarını yönetmeye ilişkin bilgi ve becerilerinizi desteklemek ve pekiştirmek için size yardımcı olmaktır.

Kazanımlar

Bu bölümde aileler, bakım verenler aşağıdaki kazanımları edinirler:

1. Çocuğun geçmiş ve günümüz olanaklarını kıyaslayabilmesine fırsat sunar.
2. Çocuğun aile bireyleri ile empati yapmasına yardımcı olur.
3. Çocuğun aile bireyleri ile duygudaşlık geliştirmesine ortam hazırlar.
4. Çocuğun fikirlerini açıkça ifade etmesi için gerekli desteği sağlar.
5. *Ebeveyn kendini değerlendirme kontrol listesini* kullanarak çocukta pekiştirmek istediği uygulama davranışını ayrıntılı olarak değerlendirir.

İçerik

1. Aynı Sınıfta Olsaydık...
2. Bir Günümüzü Paylaşalım
3. Ellerim Beni Anlatır
4. Nasıl Tepki Verirdim?
5. 2000 Gün Sonra Neredeyim?
6. Müzik Paylaşımı

Açıklamalar

Bu bölümde lise dönemdeki çocukların aile bireyleri ile iletişimlerinin boyutunu güçlendirerek bilişsel, duyuşsal ve kültürel gelişiminin günlük rutinlerde desteklenebileceğine yönelik farkındalık oluşturmayı amaçlamaktayız. Bu amaç çerçevesinde çocuğunuzla paylaşımında bulunabileceğiniz altı etkinlik ve aynı zamanda bilgilendirme notları paylaştık. Bu etkinliklerin, günlük yaşamda çocuğun gelişiminin desteklenmesine ilişkin farkındalığınızı geliştirmeye katkı sunması beklenmektedir.

Giriş

Kuşak, aynı zaman diliminde dünyaya gelen, aynı zamanda aynı türden siyasi veya kültürel etkiye sahip olan kişilerin oluşturduğu dönemlere ilişkin tanımlamalardır. Bu bakımdan her kuşağı niteleyen farklı özellikler, beklentiler, deneyim ve koşullar bulunmaktadır. Kuşaklar arası döngünün yaklaşık olarak 80 yıl sürdüğü düşünülmektedir. Yaşam boyu süren bu kuşaklar arası geçiş, günümüzde teknolojik yeniliklerle birlikte son kuşaklar bakımından çok daha kısa bir seyir göstermiştir (1).

Kuşakların isimlendirilmesinde kuşağın kapsadığı yıllara ait standart bir tanımlama ya da uzlaşa bulunmamaktadır. Genel olarak kuşakların isimleri ve tarih aralıkları şöyledir (2):

1. Sessiz, Geleneksel Kuşak: 1946'dan önce doğanlar,
2. Bebek Patlaması Kuşağı: 1946-1964 (veya 1961) aralığında doğanlar,
3. X Kuşağı: 1965-1981 veya 1961-1980 arasında doğanlar,
4. Milenyum Kuşağı, Y Kuşağı veya İnternet Kuşağı: 1981-1994 arasında doğanlar,
5. Z Kuşağı: 1995-2010 yılları arasında doğanlar

ETKİNLİK 1: Aynı Sınıfta Olsaydık...

Etkinliğin Amacı: Çocuğunuz ile benzer ve farklı yönleriniz üzerine rahat bir ortam sağlayarak paylaşımında bulunmak, anlaşmaya vardığınız ya da varamadığınız noktaları belirlemek bu etkinliğin temel amacıdır.

Neler Öğreneceğim: Çocuğumun gözünden güçlü ve güçlendirilmesi gereken yanlarını öğreneceğim.

Gerekli Materyaller: Sizin lise döneminizden fotoğrafınız, lisenize ait okulun yapısını gösteren bir fotoğraf, çocuğunuzun lise fotoğrafı, çocuğunuzun okulunun yapısını gösteren bir fotoğraf, karton, makas, kalem.

Ortam: Çocuğunuz ile sohbet ederken kendinizi rahat hissedeceğiniz bir yer (evinizin salonu, mutfak vb).

Not: Rahat paylaşım yapabilmek adına bu etkinlik süresince çocuğunuz ile yalnız olmanız önerilir.

Etkinliğe Başlayalım: Çocuğunuz ile onun lise fotoğraflarını ve sizin lise fotoğraflarınızı inceleyin. Giyim tarzınızdan, okulunuzun yapısından, arkadaşlarınızdan bahsedin, karşılaştırmalar yapın, benzer ve farklı yönler üzerine odaklanın. Sohbet devam ederken "Aynı sınıfta olsaydık sence nasıl olurdu?" diye bir soru yöneltin. Onun yanıtının ardından bu sorunun yanıtlarını detaylandırmaya başlayın, "Sınıfın neresinde otururdunuz?", "En çok hangi dersi severdiniz?", "Çocuğunuzla iyi anlaşabilir miydiniz?", "Çocuğunuz sizinle yakın arkadaş olabilir miydi?" gibi sorularla sohbeti derinleştirin. Tablo 1.1'de yer alan tabloyu çocuğunuz ile birlikte hazırlayın ardından tabloyu hem çocuğunuz doldursun hem de siz doldurun.

ÖNERİ

Etkinlik üzerine çocuğunuz ile sohbet edin. Güçlü ve güçlendirilmesi gereken yanlarınızdan bahsederek olumlu bir atmosferde paylaşım yapın.

Tablo 1.1. Düşünce Haritamızı Oluşturuyoruz

Seninle sınıf arkadaşı olmanın seveceğim yönleri:	Seninle sınıf arkadaşı olmanın beni zorlayacak yönleri:

Başarımı Değerlendiriyorum: Tablo 1.1'deki etkinliği tamamladıktan sonra etkinliği ne düzeyde uyguladığınızı Tablo 1.2'de yer alan kendini değerlendirme kontrol listesini doldurarak gözden geçiriniz.

Tablo 1.2. Ebeveyn Kendini Değerlendirme Kontrol Listesi

Uygulama Davranışı	Evet	Hayır
1. Etkinlik için gerekli bütün materyalleri hazırladım.		
2. Fotoğraflara bakarken çocuğumun karşılaştırmalar yapmasına fırsat verdim.		
3. Sohbet esnasında çocuğumun özgürce fikirlerini belirtmesine fırsat verdim ve ben de fikirlerimi belirttim.		
4. Tabloyu doldurduktan sonra çocuğum ile sonuçları olumlu bir atmosferde değerlendirdim.		
5. Etkinliği planıma sadık kalarak uyguladım.		
6. Etkinliği daha sonraki günlerde de uygulamaya devam ettim.		

ETKİNLİK 2: Bir Günümüzü Paylaşalım

Etkinliğin Amacı: Çocuğunuz ile sizin döneminizdeki benzer ve farklı yönleri görmek, duygudaşlık sağlamak bu etkinliğin temel amacıdır.

Neler Öğreneceğim: Çocuğumun bir güne bakışını çok boyutlu bir şekilde görebileceğim. Onun duygularını daha iyi öğreneceğim.

Gerekli Materyaller: Kâğıt ve kalem.

Ortam: Evinizde rahat olduğunuz bir ortam (evinizin salonu, mutfak, çocuğunuzun odası vb).

ÖNERİ

Çocuğunuz ile paylaşımlarınız üzerine konuşarak etkinliği sonlandırın.

Tablo 2.1. Günlerden Bir Gün

İki adet A4 kâğıdını altı eş kutucuğa bölün. Başlık olarak değerlendirmek istediğiniz günün ne olduğunu kâğıdın en üst kısmına yazın. Böldüğünüz altı kutucuğa sırasıyla "O gün yanımda kim vardı? O gün ne giymiştim? O gün ne hissettim? Şimdi o günle ilgili neler hissediyorum? O gün bir şeyi farklı yapmak isteseydim bu ne olurdu? O gün ne olsaydı çok mutlu olurdu?" yazın ve bu soruların altını hem siz doldurun hem de çocuğunuzun doldurmasını sağlayın. Doldurma işlemi tamamlandıktan sonra çocuğunuz ile kâğıtlarınızı değiştirin, okuyun ve yorum yapın. (Örnek tablo aşağıda yer almaktadır.)

Tablo 2.2. Değerlendirmek İstediğim Günüm

O gün yanımda kim vardı?	O gün ne giymiştim?	O gün ne hissettim?
Şimdi o gün ile ilgili neler hissediyorum?	O gün bir şeyi farklı yapmak isteseydim bu ne olurdu?	O gün ne olsaydı çok mutlu olurdu?

Başarımı Değerlendiriyorum: Tablo 2.1. ile Tablo 2.2'deki etkinlikleri tamamladıktan sonra etkinliği ne düzeyde uyguladığınızı Tablo 2.3.'te yer alan kendini değerlendirme kontrol listesini doldurarak gözden geçiriniz.

Tablo 2.3. Ebeveyn Kendini Değerlendirme Kontrol Listesi

Uygulama Davranışı	Evet	Hayır
1. Etkinlik için kendi hayatımda önemli yer tutan bir günü seçtim, çocuğumu da seçim yapması için cesaretlendirdim.		
2. Hislerimizi kâğıda aktarmadan önce düşünmemiz için hem çocuğuma hem kendime fırsat verdim.		
3. Etkinliği içtenlikle doldurması için çocuğumu motive ettim.		
4. Etkinlik sonunda çocuğum ile olumlu bir atmosfer oluşturarak sohbet ettim.		
5. Etkinliği planıma sadık kalarak uyguladım.		
6. Etkinliği daha sonraki günlerde de uygulamaya devam ettim.		

ETKİNLİK 3: Ellerim Beni Anlatır

Etkinliğin Amacı: Çocuğunuz ile paylaşımda bulunmak, çocuğunuzun kendi güçlü ve güçlendirilmesi gereken yönlerini daha iyi görmesini sağlamaya yardımcı olmak. Çocuğunuzun, sizin kendinizi güçlü hissettiğiniz ve güçlendirmek istediğiniz yanlarınızı göreyerek sizi daha kolay anlamasına yardımcı olmak bu etkinliğin temel amacıdır.

Neler Öğreneceğim: Çocuğumun kendisinde gördüğü güçlü ve güçlendirilmesi gereken yönlerini öğreneceğim.

Gerekli Materyaller: A4 kâğıdı, kalemler.

Ortam: Ev, kendinizi rahat hissedeceğiniz bir ortam.

Etkinliğe Başlayalım: Çocuğunuz ile her insanın güçlü ve güçlendirilmesi gereken yönleri olduğundan bahsedin. Önemli olanın güçlendirilmesi gereken yönlerimizi bulup, kabul edip güçlendirmek için çaba göstermek olduğu hakkında sohbet edin. Ardından çocuğunuzun ve kendinizin güçlü ve güçlendirilmesi gereken yönlerini gözden geçirebilmek için Tablo 3.1’de yer alan nefes egzersizini uygulayın. Elinize kâğıt ve kalemi alın, Tablo 3.2. ile Tablo 3.3’te yer alan etkinlikleri yapmaya başlayın.

ÖNERİ

Güçlü ve güçlendirilmesi gereken yönlerinizi birlikte değerlendirdikten sonra çocuğunuzun güçlü yönlerini takdir edin, çocuğunuza güçlendirilmesi gereken yönleri için neler yapabileceğinizi sorun. Onun da sizin güçlü ve güçlendirilmesi gereken yönleriniz hakkında yorum yapmasını sağlayın ve bu yönlerinizi nasıl güçlendirebileceğiniz konusunda paylaşımlarda bulunun.

Tablo 3.1. Nefes Egzersizi

Gözlerinizi kapatın. Şimdi ve burada olduğunuzun farkına varın. Geçmişte ya da gelecekte değil tam olarak bu anın içerisinde olduğunuzu fark edin. Derin bir nefes alın, ayaklarınızı hissedin, düşüncenizi ayaklarınızdan üst bedeninize doğru taşıyın. Karnınızı hissedin, kollarınızı... Nefes almayı unutmayın, derin bir şekilde burundan aldığınız nefesi sakince ağızdan verin. Düşüncelerinizi başınıza getirin, dudaklarınızı, burnunuzu, gözlerinizi hissedin. Ve şimdi tekrar derin bir nefes alın yaşadıklarınızı düşünün... Sizce sizi güçlü kılan özellikleriniz neler? Her birini tek tek gözden geçirin. Sıra geldi güçlendirme gereksinimi duyduğunuz özelliklerinize... Sizce bu özellikler neler? Bunların güçlendirilmemesi sizi nasıl etkiliyor? Derin nefesler almaya devam edin ve kendinizi hazır hissettiğinizde gözlerinizi açın.

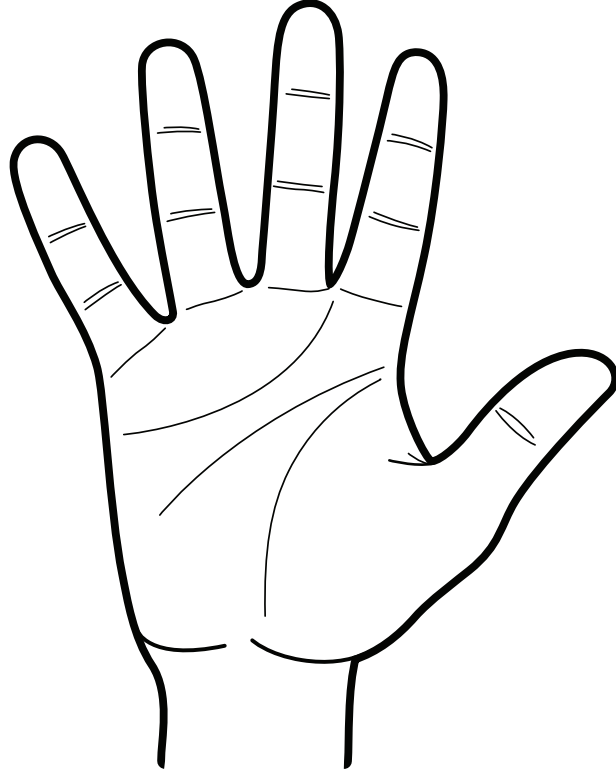
Tablo 3.2. Güçlü Yönlerim

--

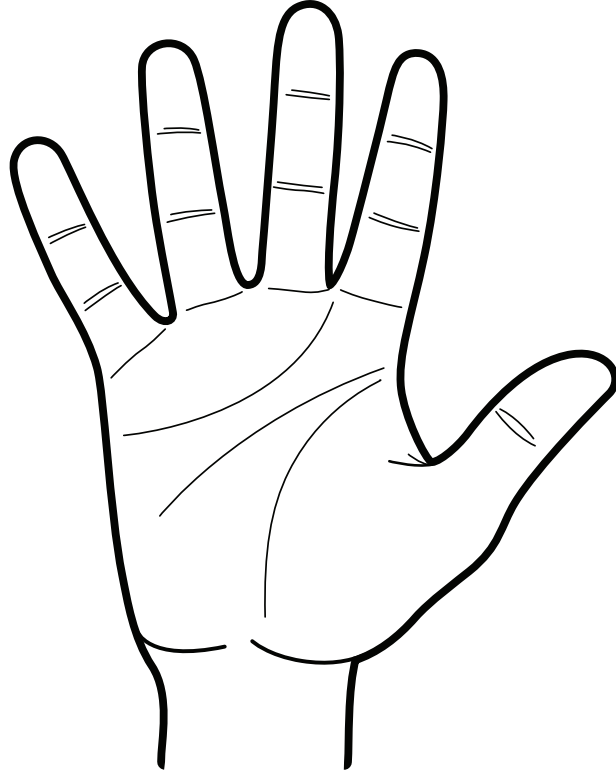
Tablo 3.3. Güçlendirilmesi Gereken Yönlerim

Çocuğunuzla birlikte birer kâğıt alın. Kâğıdın üzerine elinizi koyun ve elinizin resmini etrafından kalemle geçerek çizin. Bu sayfaya başlık olarak "Güçlü Yönlerim" yazın ve her bir parmağınıza sizi güçlü kıldığını düşündüğünüz yönlerinizi yazın. (Örneğin iyimserim, yardımseverim, çalışkanım vb.) Şimdi de kâğıdın arka yüzünü çevirin ve başlık olarak "Güçlendirilmesi Gereken Yönlerim" yazıp bu yönlerinizi not edin. (Örneğin çabuk öfkelenirim, plansızım vb.)

Güçlü Yönlerim

Güçlendirilmesi Gereken Yönlerim

Görsel 1 Betimlemesi: Güçlü Yönlerim başlığı altında çizilmiş bir el ve hemen altında Güçlendirilmesi Gereken Yönlerim başlığı altında çizilmiş başka bir el

Başarımı Değerlendiriyorum: Tablo 3.1. ile Tablo 3.2'deki etkinlikleri tamamladıktan sonra etkinliği ne düzeyde uyguladığınızı aşağıda yer alan kendini değerlendirme kontrol listesini doldurarak gözden geçiriniz.

Tablo 3.4. Ebeveyn Kendini Değerlendirme Kontrol Listesi

Uygulama Davranışı	Evet	Hayır
1. "Güçlü Yönler" ve "Güçlendirilmesi Gereken Yönler" kavramları üzerine çocuğum ile sohbet ettim.		
2. Nefes egzersizi yapmak için uygun ortam oluşturdum.		
3. Etkinliği doldurmadan önce içine dönerek düşünmesi için çocuğuma fırsat verdim.		
4. Çocuğumla güçlü ve güçlendirilmesi gereken yönlerimiz üzerine olumlu bir atmosfer oluşturarak sohbet ettim.		
5. Etkinliği planıma sadık kalarak uyguladım.		
6. Etkinliği daha sonraki günlerde de uygulamaya devam ettim.		

ETKİNLİK 4: Nasıl Tepki Verirdim?

Etkinliğin Amacı: Örnek bir olay karşısında çocuğumun tepkilerini ve kendi tepkilerimi değerlendirmek aynı zamanda örtük öğrenme yolu ile tepkilerin kontrolünü sağlamak bu etkinliğin temel amacıdır.

Neler Öğreneceğim: Çocuğumun bir olay karşısında nasıl tepki vereceğini öğreneceğim.

Gerekli Materyaller: Örnek olay kartları.

Not: Bu etkinliğe ailenin diğer bireylerini ve aile büyüklerini (babaanne, dede gibi) dahil edebilirsiniz. Bu etkinlikte katılımcı sayısı arttıkça sosyal öğrenme de o kadar fazla olacaktır.

Ortam: Evinizde rahat olduğunuz bir ortam. (evinizin salonu, mutfak, çocuğunuzun odası vb.)

Etkinliğe Başlayalım: Tablo 4.1'deki örnek olay kartlarından birini çocuğunuzun seçmesini isteyin. Kartta yazan örnek olayı sesli okuduktan sonra Tablo 4.2'de yer alan tepki kartlarını doldurmaya başlayın. Tepki kartlarınızı birbiriniz ile değiştirin ve okuyup yorumlayın.

ÖNERİ

Her bir örnek olay kartının yorumlanmasının ardından konu hakkında konuşun, tepkinizin sebebinden, nasıl bir yönlendirme ile kendinizi iyi hissedeceğinizden bahsedin ve çocuğunuzun bu konudaki yorumlarını dikkatle dinleyin.

Tablo 4.1. Örnek Olay Kartları

ÖRNEK OLAY KARTI 1:

Çok kalabalık olan markette sıra bekliyorum. Sıranın bana gelmesi için önümde iki kişi var. Beklemeye devam ediyorum. Arkadan ek kasa açtırılması için görevlilere seslenen insanların sesini duyuyorum. Tam bu anda benim önümde bekleyen kişinin önüne arkalardan gelen hiç sıraya girmemiş biri giriyor. Fakat önümdeki kişi bu duruma hiç ses çıkarmıyor. Bu durumda ne tepki verirdim?

ÖRNEK OLAY KARTI 2:

Otobüs ile şehirler arası yolculuk yapacağım. Biletimi alırken satış görevlisinden özellikle cam kenarı olmasını istedim. Otobüse bindiğimde ise benden yaşça büyük bir kadının benim aldığım cam kenarındaki koltuğa oturduğunu gördüm. Bu durumda ne tepki verirdim? Bu duruma nasıl bir çözüm bulabilirdim?

Tablo 4.2. Tepki Kartları

TEPKİ KARTI 1:

TEPKİ KARTI 2:

Başarımı Değerlendiriyorum: Tablo 4.1. ile Tablo 4.2'deki etkinlikleri tamamladıktan sonra etkinliği ne düzeyde uyguladığınızı aşağıda yer alan kendini değerlendirme kontrol listesini doldurarak gözden geçiriniz.

Tablo 4.3. Ebeveyn Kendini Değerlendirme Kontrol Listesi

Uygulama Davranışı	Evet	Hayır
1. Örnek olayların dikkatlice okunması ve anlaşılması için uygun ortam oluşturdum.		
2. Bütün aile bireylerinin etkinliğe katılması için uygun ortam hazırladım.		
3. Çocuğumun fikirlerini ifade etmesine fırsat verdim ve fikirlerini dikkatle dinledim.		
4. Etkinliğe katılan bütün aile bireylerinin fikirleri hakkında olumlu bir sohbet ortamında konuşulmasına ve değerlendirmeler yapılmasına fırsat verdim.		
5. Etkinliği planıma sadık kalarak uyguladım.		
6. Etkinliği daha sonraki günlerde de uygulamaya devam ettim.		

ETKİNLİK 5: 2000 Gün Sonra Neredeyim?

Etkinliğin Amacı: Çocuğumun hedeflerinden, isteklerinden haberdar olmak, çocuğumu hedefler koyma konusunda motive etmek ve onun geleceğe yönelik hayaller kurmasını sağlamak bu etkinliğin temel amacıdır.

Neler Öğreneceğim: Bu etkinliğin ardından çocuğumun hayallerini ve hedeflerini öğrenecek, onu daha yakından tanıyacağım.

Gerekli Materyaller: Karton, makas, renkli kalemler.

Ortam: Evinizde rahat olduğunuz bir ortam. (evinizin salonu, bahçe, balkon, mutfak, çocuğunuzun odası vb.)

Etkinliğe Başlayalım: 2000 günün ne kadar bir süre olduğunu, kaç yıla denk geldiğini çocuğunuza sorun. Bundan 2000 gün önce acaba ne yapıyordunuz? Nerelerdediniz? gibi konulardan bahsettikten sonra çocuğunuzla birlikte kartonu kesip Tablo 5.1'deki gibi çizgilerle ayırın ve soruları ekleyin. Aynı tabloyu siz de kendiniz için doldurarak çocuğunuzun da sizin istekleriniz hakkında bilgi sahibi olmasını sağlayın.

ÖNERİ

Çocuğunuzun hedefleri konusunda yüreklendirici olun. Onun hedeflediklerine ulaşması için ona nasıl yardımcı olabileceğinizi sorabilir, motivasyonunun düştüğü günlerde ona bu tabloyu hatırlatabilirsiniz.

Tablo 5.1. 2000 Gün Sonra Ben...

Neredeyim?	
Kiminleyim?	
Ne yapıyorum?	
Nasıl görünüyorum?	
Hayallerim neler?	

Görsel 1 Betimleme: Yan yana dizilmiş beş çocuk ve arkalarında sırasıyla basketbol, golf, buz hokeyi, futbol, boks yapan insan gölgeleri

Başarımı Değerlendiriyorum: Tablo 5.1'deki etkinliği tamamladıktan sonra etkinliği ne düzeyde uyguladığınızı Tablo 5.2'de yer alan kendini değerlendirme kontrol listesini doldurarak gözden geçiriniz.

Tablo 5.2. Ebeveyn Kendini Değerlendirme Kontrol Listesi

Uygulama Davranışı	Evet	Hayır
1. Etkinlik süresince çocuğumla fikir paylaşımlarında bulundum.		
2. Çocuğumun hayallerini dikkatle ve yorum yapmadan dinledim.		
3. Çocuğumla hedeflerimi içtenlikle paylaştım.		
4. Etkinliğin genelini çocuğumla birlikte değerlendirdim.		
5. Etkinliği planıma sadık kalarak uyguladım.		
6. Etkinliği daha sonraki günlerde de uygulamaya devam ettim.		

ETKİNLİK 6: Müzik Paylaşımı

Etkinliğin Amacı: Çocuğunuz ile paylaşımında bulunmak, onun zevklerini daha yakından tanımak ve onun da sizin zevklerinizi tanımasına fırsat vermek bu etkinliğin temel amacıdır.

Neler Öğreneceğim: Çocuğumun etkilendiği müzik tarzlarını öğrenerek onun duygularını daha yakından tanıyıp onlara ortak olmaya çalışacağım.

Gerekli Materyaller: Bilgisayar, tablet, telefon, mp3 çalar (müziğe erişimin olabileceği bir alet), dinleyeceğiniz müziğin albüm kapağı görseli.

Ortam: Eviniz, bahçe, balkon (kendinizi rahat hissederek müzik dinleyebileceğiniz bir alan).

Etkinliğe Başlayalım: Çocuğunuzun yaşındayken favori olan şarkınızı düşünün ve çocuğunuz şu an en sevdiği şarkının ne olduğunu sorun. Teknolojik cihazınızdan bu şarkıların yer aldığı albümlerin kapağını inceleyin ve yorumlarınızı belirtin. Sonra sırayla favori şarkılarınızı dinleyin ardından size ne hissettirdiğinden bahsedin. "Şarkıların içeriğinde ne gibi benzerlikler ve farklılıklar var? Neden bu şarkıyı çok seviyorsunuz?" gibi konular üzerinden sohbetinizi derinleştirin. Çocuğunuzun sevebileceğini düşündüğünüz beş şarkı belirleyin ve onun da sizin için aynısını yapmasını isteyin, böylece ortak bir çalma listesi oluşturarak paylaşımınızı artırabilirsiniz.

Başarımı Değerlendiriyorum: Etkinliği tamamladıktan sonra etkinliği ne düzeyde uyguladığınızı aşağıda yer alan kendini değerlendirme kontrol listesini doldurarak gözden geçiriniz.

Tablo 6.1. Ebeveyn Kendini Değerlendirme Kontrol Listesi

Uygulama Davranışı	Evet	Hayır
1. Müzik dinlemek için uygun ortam oluşturdum.		
2. Etkinlik süresince çocuğumun fikirlerini özgürce ifade etmesine fırsat verdim.		
3. Çocuğumun paylaştığı müzikleri dikkatle dinledim.		
4. Beğendiğimiz müziklerden ortak bir çalma listesi oluşturdum ve ilerleyen günlerde çocuğumla bu listeye eklemeler yaptım.		
5. Etkinliği planıma sadık kalarak uyguladım.		
6. Etkinliği daha sonraki günlerde de uygulamaya devam ettim.		

Kuşaklar üç farklı kavramla açıklanmaktadır (3,4,5):

1. Dijital Göçmenler
2. Dijital Yerliler
3. Dijital Bilgelik

Dijital Göçmenler: Yirmili yaşlarında teknolojik ürünlerle tanışan kuşak olup düşük teknoloji okuryazarlık gruplarıdır. Günümüzdeki teknolojik dünya ile tam olarak uyumlu değillerdir. Bu kuşak, eğitim ortamlarındaki basılı kaynakları dijital ortama tercih etmektedir. Sessiz kuşak, bebek patlaması kuşağı ve X kuşağı bu grupta ele alınmaktadır.

Dijital Yerliler: Teknolojinin içine doğan ve bu kültürle büyüyen kuşaktır. Dijital yerliler, günümüz teknolojilerine hızla uyum sağlamakta ve bu kültürün dijital dilini ana dilleri olarak kullanmaktadır. Bu kuşak, zamanının çoğunu internet, tablet, akıllı telefon vb. teknolojik ekipman ve ortamlarda geçirmektedir. Teknoloji hayatlarının vazgeçilmez bir parçasıdır.

Dijital Bilgelik: Bu tanımlama dijital yerliler ve dijital göçmenler arasındaki ayrımın 21. yüzyılda yavaş yavaş ortadan kalkacağı öngörüsüyle açıklanan bir kavramdır. Dijital bilgeliğin iki boyutu vardır:

- İlk boyut, insanın doğuştan getirdiği kapasite ile ilgilidir. Bilgelik, bu kapasite üzerinde bilişsel güce ulaşmada dijital teknolojilerin rolü ile ilgilidir.
- İkinci boyut ise insanların sahip olduğu becerileri artırmak için teknolojinin akıllıca kullanılmasıdır. Son yıllarda Beyin Temelli Öğrenme (BTÖ) olarak tanımlanan beynin kapasitesinin artırılmasına yönelik çalışmalar yapılmaktadır.

Neler Öğrendik?

- Çocuğumuzun geçmiş ve günümüz olanaklarını kıyaslayabilmesine fırsat sunmayı,
- Çocuğumuzun aile bireyleri ile empati yapmasına yardımcı olabilmeyi,
- Çocuğumuzun aile bireyleri ile duygudaşlık geliştirmesine ortam hazırlayabilmeyi,
- Çocuğumuzun fikirlerini açıkça ifade etmesi için gerekli desteği sağlayabilmeyi öğrendik.

Yararlanılan Kaynaklar

1. Kolnhofer-Derecskei, A., Reicher, R. Zs & Szeghegyi, A. (2017). The X and Y generations' characteristics comparison. Acta Polytechnica Hungarica, 14 (8), 107-125.
2. Zhang, K. & Bonk, C. J. (2010). Generational learners ve e-learning technologies. Handbook of research on practices and outcomes in e-learning: issues and trends. USA: IGI-Global, pp. 76-92.
3. Prensky, M. (2001a). Digital Natives, Digital Immigrants. From On the Horizon (MCB University Press, Vol. 9 No. 5, October 2001).
4. Prensky, M. (2001b). Do They Really Think Differently? . Published in On the Horizon (NCB University Press, Vol. 9 No. 6, December 2001).
5. Prensky, M. (2009). H. Sapiens Digital: From digital immigrants and digital natives to digital wisdom. Innovate: Journal of Online Education, 5(3). <http://www.innovateonline.info/index.php?view=article&id=705&action=article>

BÖLÜM 3

Doç. Dr. Seray OLÇAY
Arş. Gör. Seda ŞAKAR

**İLGİ VE HOBİLERİN
DESTEKLENMESİ**

Genel Amaç

Sevgili aileler, bu bölümün amacı; çocuğunuzun ilgi ve hobilerini desteklemeye ilişkin bilgi ve beceri kazanmanıza yardımcı olmaktır.

Kazanımlar

Bu bölümde aileler, bakım verenler aşağıdaki kazanımları edinirler:

- Çocuğun ilgi ve hobilerini belirler.
- Çocuğun ilgi ve hobilerini desteklemek için fırsatlar sunar.
- Çocuğun ilgi ve hobilerini desteklemede motivasyonun önemini farkına varır.
- Çocuğun motive eden kaynakları belirleyerek destekler.
- Çocuğun ilgi ve hobilerini desteklerken doğru iletişim dilini kullanır.
- Çocuğun ilgi ve hobileri için rutinler oluşturur.

İçerik

1. Çocuğumun İlgi ve Hobilerini Keşfediyorum
2. Çocuğuma Sunabileceğim Fırsatlar
3. Çocuğumun İlgi ve Hobilerini Desteklemede Motivasyonun Rolü
4. Çocuğumun İlgi ve Hobilerini Doğru İletişim ile Destekliyorum
5. Çocuğumun İlgi ve Hobileri İçin Rutin Oluşturuyorum

Açıklamalar

Bu bölümde siz sevgili aileler için çocuğunuzun ilgi ve hobilerini nasıl belirleyebileceğinize ve destekleyebileceğinize yönelik açıklamalara yer verilmiştir. Bu kapsamda bölüm içeriğinde çocuğunuzun ilgi ve hobilerini belirleme, ilgi ve hobilerin desteklenmesinde motivasyon, etkili iletişim ve rutinlerin öneminin farkına varma, etkili iletişim ve rutinler bağlamında ilgi ve hobileri destekleme konuları üzerinde durulmuş ve sizlere örnek etkinlikler sunulmuştur. Sizler ev koşullarınızı ve çocuğunuzun gereksinimlerini dikkate alarak önerilen etkinliklerde düzenlemeler ve değişiklikler yapabilirsiniz.

Sevgili aileler, unutmayınız ki ilgi ve hobiler çocuğunuzun fiziksel ve duygusal sağlığına olumlu etki etmede, günlük yaşam stresini azaltmada ve hayattan keyif almasını sağlamada oldukça önemli bir yere sahiptir. **Bu nedenle çocuğunuzun ilgi ve hobileri olan, bunları yapmaktan keyif alan bir birey olmasını sağlamak için ona destek olun ve fırsatlar sunun!**

Giriş

İlgiler bir konu hakkında öğrenme veya uğraşta bulunma isteği olarak tanımlanırken, hobiler keyif almak için düzenli olarak yapılan etkinlikler olarak tanımlanır. İlgi ve hobiler ancak uygun koşullar ve destekler sağlandığında gelişir. Bu koşulları ve destekleri en sağlıklı olarak sağlayacak kişiler ise kuşkusuz ki siz ailelersiniz. Bu süreçte çocuğunuzun motivasyonunu destekleme, çocuğunuzla etkili iletişim kurma ve çocuğunuzun ilgi ve hobilerini gerçekleştirme için rutinler oluşturma gibi etkili yolları deneyebilirsiniz. İzleyen satırlarda çocuğunuzun ilgi ve hobilerini desteklemek için yararlanabileceğiniz etkinliklere yer verilmiştir.

ETKİNLİK 1: Çocuğumun İlgi ve Hobilerini Keşfediyorum

Etkinliğin Amacı: Çocuğunuzun ilgi ve hobilerini belirleme bu etkinliğin temel amacıdır.

Neler Öğreneceğim: Bu etkinliğin sonunda çocuğumun ilgi ve hobilerini belirlemeyi öğreneceğim.

Gerekli Materyaller: Kâğıt, kalem, Tablo 1.1, Tablo 1.2, Tablo 1.3, Tablo 1.4. ve Tablo 1.5.

Ortam: Kendinizi rahat hissedeceğiniz sessiz bir ortamda (koltukta, masabaşında vb.) etkinliği gerçekleştirebilirsiniz.

Etkinliğe Başlayalım: Tablo 1.1, Tablo 1.2, Tablo 1.3, Tablo 1.4 ve Tablo 1.5'teki yönergeleri izleyerek etkinliği gerçekleştiriniz.

Başarımı Değerlendiriyorum: Çocuğunuzun ilgi ve hobilerini belirleme performansınızı değerlendirmek için Tablo 1.5'te yer alan formu kullanınız.

SORU

İlgi ve hobi denildiğinde aklınıza neler geliyor?

Tablo 1.1. Çocuğumun İlgi ve Hobilerini Gözlemliyorum

Aşağıdaki bilgi notunu okuyunuz (1). Ardından çocuğunuzun ilgi duyduğunu gözlemlediğiniz konuları/etkinlikleri "Çocuğumun İlgileri" bölümüne; çocuğunuzun yapmaktan keyif aldığını gözlemlediğiniz etkinlikleri "Çocuğumun Hobileri" bölümüne yazınız.

Hobiler, keyif almak için düzenli olarak zaman ayrılarak yapılan etkinliklerdir. İlgiler ise, bir konu hakkında öğrenme veya o konu hakkında uğraşta bulunma isteğidir. Örneğin resim çizmek sizin hobiniz olmasa da resim sergisine gidebilirsiniz. Bu sizin ilgi alanınız olabilir.

Çocuğumun İlgileri: Bir konuya ilgi duyuyor olmak onu merak etmeyi beraberinde getirir. Çocuğunuz neleri merak ediyor? Size hangi konularda sorular soruyor? Hangi etkinliklerle ilgileniyor? Yazınız.

Çocuğumun Hobileri: Çocuğunuzun yapmaktan keyif aldığı, genellikle serbest zamanlarında yapmayı istediği etkinlikler onun hobilerini oluşturur. Çocuğunuz neleri yapmaktan keyif alıyor? Yazınız.

Tablo 1.2. Çocuğumla Ortak İlgi ve Hobilerimiz Neler?

Çocuğunuzun Tablo 1.1’de belirlediğiniz ilgi ve hobilerini “Çocuğumun İlgi ve Hobileri Neler?” sütununa, kendi ilgi ve hobilerinizi “Benim İlgi ve Hobilerim Neler?” sütununa, çocuğunuzun ve sizin kişisel ilgi ve hobilerinizi “Ortak İlgi ve Hobilerimiz Neler?” sütununa yazınız.

Sütunları doldururken çocuğunuzun sizden bağımsız bir birey olduğunu unutmayınız. Çocuğunuzla ortak ilgi ve hobileriniz çok az olabileceği gibi hiç olmayabilir. Bu durumda sizin ve onun ilgi ve hobilerinden birbirine en yakın olanları seçebilirsiniz.

Çocuğumun İlgi ve Hobileri Neler?	Benim İlgi ve Hobilerim Neler?	Ortak İlgi ve Hobilerimiz Neler?

Görsel 1 Betimleme: Kız ve erkek çocuğuyla birlikte seramik boyayan anne

Tablo 1.3. Çocuğumla Ortak İlgi ve Hobilerimizle İlgili Neler Yaptık? Neler Yapabiliriz?

“Ortak İlgi ve Hobilerimiz Neler?” sütununu inceleyiniz. Çocuğunuzla birlikte bugüne kadar bu ilgi ve hobilerle ilgili neler konuştuğunuzuz, neler paylaştığınızı veya yaptığınızı aşağıdaki kutucuğa yazınız.

Çocuğumla ortak ilgi ve hobilerimizle ilgili yaptıklarımız:

-
-
-
-
-

Çocuğunuzla ortak ilgi ve hobilerinizi artık biliyorsunuz ve bugüne kadar yaptıklarınızı listelediniz. Şimdi hayal gücünüzü sınırlamadan ortak ilgi ve hobilerinizle ilgili çocuğunuzla birlikte neler yapabileceğinizi aşağıdaki kutucuğa yazınız.

Çocuğumla ortak ilgi ve hobilerimizle ilgili yapabileceklerimiz:

-
-
-
-
-

Tablo 1.4. Çocuğumla Ortak İlgi ve Hobilerimizle İlgili Yapacaklarımız

Tablo 1.3'te "Çocuğumla Ortak İlgi ve Hobilerimizle İlgili Yapabileceklerimiz" kutucuğunda sıraladığınız seçenekler arasından bir veya birkaçını belirleyerek çocuğunuzla birlikte deneyiniz. Süreçte yaşananlar ve sonuçları ile ilgili aşağıdaki soruları yanıtlayınız.

Ortak ilgi ve hobilerinizle ilgili olarak çocuğunuzla neler yaptınız? Açıklayınız.

Ortak ilgi ve hobilerinizi doğru tespit ettiğinizi düşünüyor musunuz? Açıklayınız.

Ortak ilgi ve hobilerinizle ilgili bundan sonrası için neler yapmayı düşünüyorsunuz? Açıklayınız.

Tablo 1.5. Başarımı Değerlendiriyorum

Formda çocuğunuzun ilgi ve hobilerini belirleme sürecinde gerçekleştirdiğiniz her bir basamağın karşısına "+", henüz gerçekleştirmediğiniz ya da hatalı veya eksik olarak gerçekleştirdiğiniz her bir basamağın karşısına "-" işareti koyunuz. "-" işareti koyduğunuz basamakları gözden geçirerek formda yer alan tüm basamakları gerçekleştirmeye çalışınız.

Çocuğumun İlgi ve Hobilerini Belirlerken İzlemem Gereken Basamaklar	+/-
1. Çocuğumun ilgilerini gözlemledim.	
2. Çocuğumun hobilerini gözlemledim.	
3. Çocuğumla ortak ilgi ve hobilerimizi belirledim.	
4. Çocuğumla ortak ilgi ve hobilerimizle ilgili yaptıklarımızı belirledim.	
5. Çocuğumla ortak ilgi ve hobilerimizle ilgili yapabileceklerimizi belirledim.	

! DİKKAT

Sevgili aileler, bu etkinlikte her ne kadar ortak ilgi ve hobilerden söz edilse de her zaman çocuğunuzla ortak ilgi ve hobilere sahip olamayabilirsiniz. Çocuğunuzun farklı ilgi ve hobilerini de desteklemeniz gerektiğini unutmayınız.

ETKİNLİK 2: Çocuğuma Sunabileceğim Fırsatlar

Etkinliğin Amacı: Çocuğunuzun ilgi ve hobilerini belirleyebilmek için fırsatlar sunma bu etkinliğin temel amacıdır.

Neler Öğreneceğim: Bu etkinliğin sonunda çocuğumun ilgi ve hobilerini belirleyebilmek için nasıl fırsatlar sunabileceğimi öğreneceğim.

Gerekli Materyaller: Kâğıt, kalem, Tablo 2.1, Tablo 2.2. ve Tablo 2.3.

Ortam: Kendinizi rahat hissedeceğiniz sessiz bir ortamda (koltukta, masabaşında vb.) etkinliği gerçekleştirebilirsiniz.

Etkinliğe Başlayalım: Tablo 2.1, Tablo 2.2. ve Tablo 2.3'teki yönergeleri izleyerek etkinliği gerçekleştiriniz.

Başarımı Değerlendiriyorum: Çocuğunuzun ilgi ve hobilerini belirleyebilmek için fırsat sunma performansınızı değerlendirmek üzere Tablo 2.3'te yer alan formu kullanınız.

Tablo 2.1. İlgi ve Hobi Denince Aklınıza Neler Geliyor?

"İlgi" sütununa aklınıza gelen tüm ilgi alanlarını; "Hobi" sütununa ise aklınıza gelen tüm hobileri yazınız. Olabildiğince çok madde yazmaya özen gösteriniz.

İlgi	Hobi

Tablo 2.2. Çocuğumun İlgi ve Hobilerini Nasıl Belirleyebilirim?

Aşağıdaki bilgi notunu okuyunuz.

İlgi ve hobiler uygun koşullar sağlandığında gelişir (2). Örneğin çocuğunuzun bir müzik aleti çalabilmesi için, bir spor dalında uzmanlaşabilmesi için veya resim yapabilmesi için söz edilen bu durumları deneyimlemesi gerekir. Ancak uygun koşulları sağlayarak ve fırsatlar sunarak çocuğunuzun ilgi ve hobilerini doğru olarak belirleyebilirsiniz.

Tablo 2.3. Çocuğuma Fırsatlar Sunuyorum

İlgi ve Hobiler İçin Sunduğum Fırsatlar		✓
<p><i>Çocuğuma çeşitli müzik aletleri ile tanışma ve bu müzik aletlerini deneyimleme fırsatı sundum.</i></p> <p>Açıklama: Çocuğunuzun bir müzik aletini çalma ile ilgilenmesi ve bunu hobi hâline getirmesi için bunu deneyimlemiş olması gerekmektedir. Ona bugüne kadar böyle bir fırsat sundunuz mu? Eğer sunmadıysanız bu fırsatı sunmaya çalışınız.</p>		
<p><i>Çocuğuma çeşitli spor dalları ile tanışma ve bu spor dallarını deneyimleme fırsatı sundum.</i></p> <p>Açıklama: Çocuğunuzun bir spor dalı ile ilgilenmesi ve bunu hobi hâline getirmesi için bunu deneyimlemiş olması gerekmektedir. Ona bugüne kadar böyle bir fırsat sundunuz mu? Eğer sunmadıysanız bu fırsatı sunmaya çalışınız.</p>		
<p><i>Çocuğuma resimle ilgili çeşitli materyaller ile tanışma ve ilgili materyalleri kullanarak resim yapmayı deneyimleme fırsatı sundum.</i></p> <p>Açıklama: Çocuğunuzun resim ile ilgilenmesi ve bunu hobi hâline getirmesi için bunu deneyimlemiş olması gerekmektedir. Ona bugüne kadar böyle bir fırsat sundunuz mu? Eğer sunmadıysanız bu fırsatı sunmaya çalışınız.</p>		
<p><i>Çocuğuma çeşitli oyunlar (satranç, dama gibi) ile tanışma ve bu oyunları deneyimleme fırsatı sundum.</i></p> <p>Açıklama: Çocuğunuzun çeşitli oyunlar ile ilgilenmesi ve bunu hobi hâline getirmesi için bunu deneyimlemiş olması gerekmektedir. Ona bugüne kadar böyle bir fırsat sundunuz mu? Eğer sunmadıysanız bu fırsatı sunmaya çalışınız.</p>		
<p><i>Çocuğuma çeşitli bulmacalar (sudoku, yapboz, kelime bulmaca gibi) ile tanışma ve bu bulmacaları deneyimleme fırsatı sundum.</i></p> <p>Açıklama: Çocuğunuzun çeşitli bulmacalar ile ilgilenmesi ve bunu hobi hâline getirmesi için bunu deneyimlemiş olması gerekmektedir. Ona bugüne kadar böyle bir fırsat sundunuz mu? Eğer sunmadıysanız bu fırsatı sunmaya çalışınız.</p>		
<p><i>Çocuğuma çeşitli nesnelere biriktirme (deniz kabuğu, kapak, ayraç gibi) fırsatı sundum.</i></p> <p>Açıklama: Çocuğunuzun çeşitli nesnelere biriktirme/koleksiyon yapma ile ilgilenmesi ve bunu hobi hâline getirmesi için bunu deneyimlemiş olması gerekmektedir. Ona bugüne kadar böyle bir fırsat sundunuz mu? Eğer sunmadıysanız bu fırsatı sunmaya çalışınız.</p>		
<p>Diğer:</p>		

! DİKKAT

Sevgili aileler, çocuğunuzun ilgi ve hobilerini desteklemek üzere ona sunduğunuz fırsatları çeşitlendirmeye özen gösteriniz.

ETKİNLİK 3: Çocuğumun İlgi ve Hobilerini Desteklemede Motivasyonun Rolü

Etkinliğin Amacı: Çocuğunuzun ilgi ve hobilerini desteklemede motivasyonun önemini anlama, çocuğunuzun motive eden kaynakları belirleme ve destekleme bu etkinliğin temel amacıdır.

Neler Öğreneceğim: Bu etkinliğin sonunda çocuğumun ilgi ve hobilerini desteklemede motivasyonun önemini, çocuğumu motive eden kaynakları belirlemeyi ve çocuğumun motivasyonunu uygun şekilde arttırmayı öğreneceğim.

Gerekli Materyaller: Kâğıt, kalem, Tablo 3.1, Tablo 3.2. ve Tablo 3.3.

Ortam: Kendinizi rahat hissedeceğiniz sessiz bir ortamda (koltukta, masabaşında vb.) etkinliği gerçekleştirebilirsiniz.

SORU

Motivasyon sizin için ne anlam ifade ediyor?

Çocuğunuzun motive eden kaynakların neler olduğunu düşünüyorsunuz?

Tablo 3.1. Motivasyon Kaynaklarını Öğreniyorum

Aşağıdaki bilgi notunu okuyunuz (3).

Motivasyon Nedir?

Motivasyon bireyleri belirli davranışlara yönlendirerek harekete geçiren, bu harekette devamlılığı sağlayan güçtür.

İçsel ve Dışsal Motivasyon Nedir?**İçsel Motivasyon**

Bireyin bir etkinlikle kendisi istediği için ilgilenmesi, o etkinliğe ilgi duyması ve etkinliğin sonunda mutlu olmasıdır.

Dışsal Motivasyon

Bireyin içten gelen bir isteğin aksine, bir ödüle ya da olumlu bir duruma ulaşmak ya da olumsuz bir durumdan kaçmak/kaçınmak için gösterdiği çabadır.

Bir etkinliği kendi isteğimizle yapıyorsak o etkinliğe karđı içsel motivasyonlu olduğumuz, bir etkinliği ödüle ya da olumlu bir duruma ulaşmak ya da olumsuz bir durumdan kaçmak/kaçınmak için yapıyorsak o etkinliğe karđı dışsal motivasyonlu olduğumuz söylenebilir (4). Aşağıdaki şekilde içsel motivasyon kutucuğunda içsel motivasyonla ilgili, dışsal motivasyon kutucuğunda ise dışsal motivasyonla ilgili örnekler bulunmaktadır.

İçsel Motivasyon

- Çocuğunuzun merak ettiği konular
- Çocuğunuzun ilgi duyduğu konular
- Çocuğunuzun hobileri

Dışsal Motivasyon

- Çocuğunuzun sonunda bir ödüle ya da olumlu bir duruma ulaşmak için yaptıkları
- Çocuğunuzun olumsuz bir durumdan kaçmak/kaçınmak için yaptıkları
- Çocuğunuzun görevi olduğu için tamamladığı etkinlikler

! DİKKAT

Sevgili aileler, çocuğunuzun içsel ve dışsal motivasyona sahip olduğu konular/etkinlikler zamanla değişim gösterebilir. Önemli olan çocuğunuzun hangi konulara/etkinliklere karđı içsel motivasyona, hangi konulara/etkinliklere karđı dışsal motivasyona sahip olduğunu belirlemektir.

Tablo 3.2. Çocuğum ve Motivasyon Kaynakları

Çocuğunuzu motive eden konuları/etkinlikleri düşününüz. Çocuğunuzun içsel ve dışsal motivasyona sahip olduğunu düşündüğünüz konuları/etkinlikleri aşağıdaki tabloda ilgili bölümlere yazınız.

Çocuğumun İçsel Motivasyona Sahip Olduğu Konular/Etkinlikler

Çocuğunuzun yapmaktan keyif aldığı ve kendi isteğiyle yaptığı etkinlikleri buraya yazabilirsiniz.

Çocuğumun Dışsal Motivasyona Sahip Olduğu Konular/Etkinlikler

Çocuğunuzun bir ödüle ya da olumlu bir duruma ulaşmak ya da olumsuz bir durumdan kaçmak/kaçınmak için yaptığı etkinlikleri buraya yazabilirsiniz.

Tablo 3.3. Çocuğumun Motivasyonunu Destekliyorum

Tablo 3.2’de içsel motivasyon bölümüne yazdığınız her şey çocuğunuzun ilgi ve hobileri ile ilgili olarak size bir işaret sunmaktadır. İçsel motivasyonu destekleme sürecinde dikkat etmeniz gereken noktaların yer aldığı her bir maddeyi ve o maddeye ait açıklamaları okuyunuz. Bu maddelerden zaten yapıyor olduklarınızın karşısına “+”, yapmadığınızı düşündüğünüz maddelerin karşısına “-” işareti koyunuz. “-” işareti koyduğunuz maddeleri ve açıklamaları gözden geçirerek çocuğunuzun içsel motivasyonunu desteklerken bu maddelere de dikkat etmeye çalışınız.

Çocuğumun Motivasyonunu Desteklerken Dikkat Etmem Gerekenler	Başarımı Değerlendiriyorum
<p>1. Çocuğumun içsel ve dışsal motivasyonlu olduğu konuları/etkinlikleri belirlemeye çalışırım.</p> <p>Açıklama: Çocuğunuzun ilgi ve hobileri ile çocuğunuzun motive eden kaynakları öğrenmek için bu bölümde bulunan etkinlikleri tamamlayınız (bk. Tablo 3.1. ve Tablo 3.2.).</p>	
<p>2. Çocuğumun içsel motivasyon gösterdiği konulara/etkinliklere saygı duyuyorum.</p> <p>Açıklama: Çocuğunuzun içsel motivasyonlu olduğu konular/etkinlikler onun ilgi ve hobilerini oluşturabilir. Bu ilgi ve hobiler sizin ilginizi çekmeyebilir. Bu durumda çocuğunuzun motive eden kaynakları küçümsemek veya eleştirmek yerine çocuğunuza saygı göstermeye özen gösteriniz.</p>	
<p>3. Çocuğumu motive eden konular/etkinlikler ile ilgili fırsatlar sunarım.</p> <p>Açıklama: Çocuğunuzun kendisini motive eden konulara/etkinliklere ilişkin uygun fırsatlara, kaynaklara ve materyallere ulaşabilmesi için çevresel koşulları düzenlemeye özen gösteriniz, uygun ortamlar sağlayınız.</p>	
<p>4. Çocuğumun başarılı olmasını değil çaba göstermesini önemserim.</p> <p>Açıklama: Başarı odaklı olmak çocuğunuzun motivasyonunu düşürebilecek bir durumdur. Çocuğunuza motive olduğu konularda/etkinliklerde başarılı olmasına yönelik değil çaba göstermesine yönelik övgülerde bulununuz. Örneğin “Sen çok başarılı bir yüzücüsün.” demek yerine “Yüzme antrenmanlarına düzenli devam ediyor olman benim için çok değerli.” demek başarı yerine çabayı övmektir.</p>	

ETKİNLİK 4: Çocuğunuzun İlgi ve Hobilerini Doğru İletişim ile Destekliyorum

Etkinliğin Amacı: Çocuğunuzun ilgi ve hobilerini desteklemede doğru iletişim dilini kullanma bu etkinliğin temel amacıdır.

Neler Öğreneceğim: Bu etkinliğin sonunda çocuğunuzun ilgi ve hobilerini desteklerken doğru iletişim dilini kullanmayı öğreneceğim.

Gerekli Materyaller: Kâğıt, kalem, Tablo 4.1, Tablo 4.2. ve Tablo 4.3.

Ortam: Kendinizi rahat hissedeceğiniz sessiz bir ortamda (koltukta, masabaşında vb.) etkinliği gerçekleştirebilirsiniz.

Etkinliğe Başlayalım: Tablo 4.1, Tablo 4.2. ve Tablo 4.3'teki yönergeleri izleyerek etkinliği gerçekleştiriniz.

Başarımı Değerlendiriyorum: Çocuğunuzun ilgi ve hobilerini desteklemede doğru iletişim dilini kullanma performansınızı belirlemek için Tablo 4.2'de yer alan formu kullanınız.

Tablo 4.1. İletişimde Ben Dili

Aşağıdaki bilgi notunu okuyunuz (4,5).

Çocuğunuzun ilgi ve hobilerini desteklerken kullandığınız iletişim dili önemlidir. Çocuğunuzla konuşurken onu yargılamak yerine desteklemeli, kişiliğine yönelik değerlendirmeler yapmak yerine davranışına yönelik değerlendirmeler yapmalısınız. Bu amaçla kişiliğe yönelik yargılayıcı ifadeleri içeren sen dili cümleleri yerine davranışa yönelik açıklayıcı ifadeleri içeren ben dili cümlelerini kullanmalısınız.

Ben Dili

- Olumlu bir iletişime sebep olur.
- Davranışa odaklanır.
- Açıklayıcıdır.
- Suçluluk duygusuna yol açmaz.

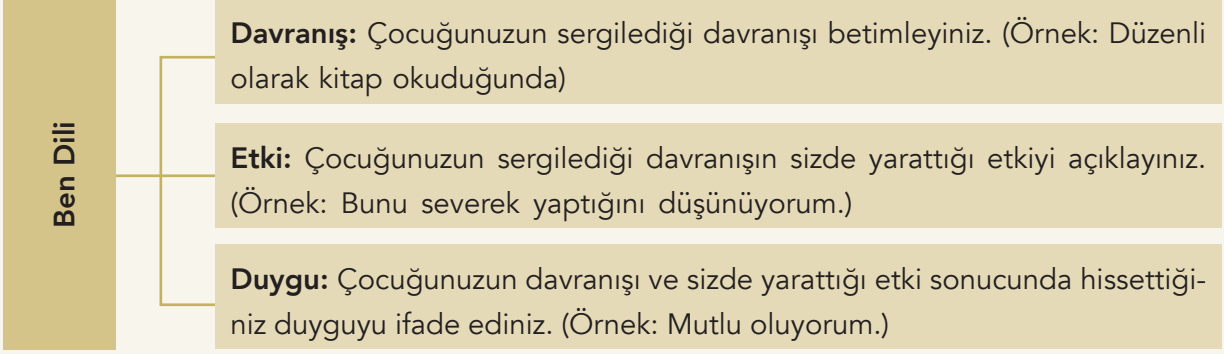
Sen Dili

- Olumsuz bir iletişime neden olur.
- Kişiliğe odaklanır.
- Yargılayıcıdır.
- Suçluluk duygusuna yol açar.

Nasıl Ben Dili ile Cümle Kurabilirim?

Ben dili ile cümle kurmanın 3 bileşeni vardır. Bu bileşenler davranış, etki ve duygudur.

SORU

Sizce iletişimde sen dili kullanmanın nasıl bir etkisi olabilir?

Çocuğunuzla iletişimde ben dilini mi yoksa sen dilini mi daha sıklıkla kullanıyorsunuz?

Tablo 4.2. Ben Dilinin Sihri

Ben dili ile cümle kurarken dikkat etmeniz gereken noktaların yer aldığı her bir maddeyi ve o maddeye ait açıklamaları okuyunuz. Bu maddelerden zaten yapıyor olduklarınızın karşısına "+", yapmadığınızı düşündüğünüz maddelerin karşısına "-" işareti koyunuz. "-" işareti koyduğunuz maddeleri ve açıklamaları gözden geçirerek çocuğunuzun ilgi ve hobilerini desteklerken bu maddelere de dikkat etmeye çalışınız.

Ben Dilini Kullanırken Dikkat Etmem Gerekenler	Başarımı Değerlendiriyorum
<p>1. <i>Çocuğumla konuşmak istediğim davranışı belirledim.</i></p> <p>Açıklama: Çocuğunuzun ilgi ve hobileri ile ilgili bir davranış belirleyiniz.</p>	
<p>2. <i>Çocuğumun davranışını yorum katmadan ve kişiliğini hedef almadan açıkladım.</i></p> <p>Açıklama: Çocuğunuzun davranışını betimlerken tarafsız kalmaya, yorum katmamaya, çocuğunuzun kişiliğini hedef almamaya özen gösteriniz. Örneğin "Sen mantıklı bir çocuk olup koleksiyonun için para topladığında..." ifadesi kişiliğe yönelik olduğu için aslında kulağa olumlu gibi gelse de hatalıdır. Bunun aksine "Koleksiyonun için para topladığında..." ifadesi doğrudan davranışa yöneliktir ve iletişimde daha çok tercih edilmelidir.</p>	

<p>3. <i>Çocuğumun gösterdiği davranışın bende yarattığı etkiyi açıkladım.</i></p> <p>Açıklama: Olabildiğince somut bir şekilde davranışın sizde yarattığı etkiyi açıklamaya çalışınız. Örneğin <i>“Spora düzenli olarak gittiğinde, vaktini verimli olarak değerlendirdiğini düşünüyorum, mutlu oluyorum.”</i> cümlesinde etki belirtilmiştir.</p>	
<p>4. <i>Çocuğumun gösterdiği davranışın bende yarattığı etki sonucunda hissettiğim duyguyu açıkladım.</i></p> <p>Açıklama: Çocuğunuzun davranışı ve sizde yarattığı etki sonucunda hissettiğiniz duyguyu olabildiğince açık bir şekilde ifade ediniz. Örneğin <i>“İlgilerini benimle paylaşmadığında, hoşlandığın şeylerin neler olduğunu bilemiyorum.”</i> cümlesinde duygu ifade edilmemiştir ama <i>“Deniz kabuğu koleksiyonun için kabuk topladığında, bunun seni mutlu ettiğini düşünerek seviniyorum.”</i> cümlesinde duygu açıkça ifade edilmiştir.</p>	

Tablo 4.3. Ben Dili ile Cümle Kuruyorum

Çocuğunuza kazandırmak veya çocuğunuzda desteklemek istediğiniz ilgi ve hobileri düşününüz. Bu ilgi ve hobileri ben dilini kullanarak desteklemek üzere davranışı “Davranış” sütununa, sizde yarattığı etkiyi “Etki” sütununa, hissettiğiniz duyguyu “Duygu” sütununa yazınız. Son olarak tüm cümlelerinizi ben dili sütununa yazınız. Cümlelerinizi sesli olarak okuyarak alıştırmalar yapınız.

Davranış	Etki	Duygu	Ben Dili Cümlem

! DİKKAT

Sevgili aileler, sağlıklı bir iletişim için sen dili yerine, ben dilini kullanmanız gerektiğini unutmayınız. İletişimde ben dilini kullanarak hem çocuğunuza hem de diğer aile bireylerine model olunuz.

ETKİNLİK 5: Çocuğumun İlgi ve Hobileri için Rutin Oluşturuyorum

Etkinliğin Amacı: Çocuğunuzun ilgi ve hobileri için rutin oluşturma bu etkinliğin temel amacıdır.

Neler Öğreneceğim: Bu etkinliğin sonunda çocuğumun ilgi ve hobileri için rutin oluşturmaya öğreneceğim.

Gerekli Materyaller: Kâğıt, kalem, Tablo 5.1, Tablo 5.2. ve Tablo 5.3.

Ortam: Kendinizi rahat hissedeceğiniz sessiz bir ortamda (koltukta, masabaşında vb.) etkinliği gerçekleştirebilirsiniz.

Etkinliğe Başlayalım: Tablo 5.1, Tablo 5.2. ve Tablo 5.3'teki yönergeyi izleyerek etkinliği gerçekleştiriniz.

Başarımı Değerlendiriyorum: Çocuğunuzun ilgi ve hobileri için rutin oluşturma performansınızı Tablo 5.3'te yer alan formu kullanarak değerlendiriniz.

Çocuğumu İzliyorum/Değerlendiriyorum: Çocuğunuzun ilgi ve hobileri için oluşturulan rutinelere uyma performansını değerlendirmek için Tablo 5.2'de yer alan forma benzer formlar hazırlayarak kullanınız.

SORU

Rutinler sizce önemli midir? Neden?

Tablo 5.1. Rutinin Değerini Öğreniyorum

Aşağıdaki bilgi notunu okuyunuz.

İlgi ve hobiler çocuğunuzun keyif aldığı için yaptığı etkinliklerdir. Bu etkinliklere düzenli katılım sağlamak ilgi ve hobilerin devamlılığını sağlamak için gereklidir. Eğer çocuğumuzun ilgi ve hobilerini rutin hâline getirmek için planlama yapmazsak çocuğumuz zamanla onları unutabilir, yapmaya zamanı olmadığını söyleyebilir veya onlara ilgisini kaybettiğini düşünebilir.

Görsel 2 Betimleme: Renkli boncuklar, boyama kalemleri, ışılı, iğneler, iplik, çember, bant ve siyah zemin üzerinde makas

Tablo 5.2. Çocuğum İlgi ve Hobileri için Belirlediğimiz Rutine Uyuyor mu?

Devamlılığını sağlamak istediğiniz çocuğunuzun ilgi ve hobilerini çocuğunuzla birlikte belirleyiniz ve bu ilgi ve hobileri "Devamlılığını Sağlamak İstedğim İlgi/Hobi" sütununa yazınız. Yazdığınız ilgi ve hobilere çocuğunuzun ne sıklıkla zaman ayıracağına ilişkin her gün, haftada bir, haftada iki veya daha fazla seçenekten çocuğunuzla birlikte uygun olanına karar veriniz. Daha sonra başlangıç tarihini yazarak çocuğunuzun belirlediğiniz ilgi ve hobilere karar verdiğiniz sıklıkta zaman ayırdığı durumlar için ilgili sütuna "+", yeterince zaman ayırmadığı durumlar için "-" işareti koyunuz. "-" işareti koyduğunuz ilgi ve hobileri belirlediğiniz rutine uyarak devam ettirmesi için çocuğunuzun cesaretlendiriniz.

Tarih	Devamlılığını Sağlamak İstedğim İlgi/Hobi	Her Gün	Haftada Bir	Haftada İki veya Daha Fazla	+/-
.././....					
.././....					
.././....					
.././....					
.././....					

Tablo 5.3. Çocuğumun İlgi ve Hobilerini Rutin Hâle Getiriyorum

Formda çocuğunuzun ilgi ve hobilerini rutin hâle getirmek için planlama yapma sürecinde gerçekleştirdiğiniz her bir basamağın karşısına "+", henüz gerçekleştirmediğiniz ya da hatalı veya eksik olarak gerçekleştirdiğiniz her bir basamağın karşısına "-" işareti koyunuz. "-" işareti koyduğunuz basamakları gözden geçirerek formda yer alan tüm basamakları gerçekleştirmeye çalışınız.

Çocuğumun İlgi ve Hobilerini Rutin Hâle Getirmek İçin İzlemem Gereken Basamaklar	+/-
1. Bilgi notunu okudum.	
2. Çocuğumla birlikte belirlediğimiz, devamlılığını sağlamak istediğimiz ilgi ve hobileri "Devamlılığını Sağlamak İstedğim İlgi/Hobi" sütununa yazdım.	
3. Çocuğumla birlikte karar verip belirlediğimiz ilgi ve hobilere çocuğumun ne sıklıkla zaman ayıracağına ilişkin seçeneği form üzerinde işaretledim.	
4. Çocuğumun ilgi ve hobilerine belirlediğimiz rutine uyarak zaman ayırıp ayırmadığını takip ettim.	
5. Çocuğum ilgi ve hobilerine belirlediğimiz rutine uymayarak zaman ayırmadığı durumlarda onu rutine uymasına için cesaretlendirdim.	

Neler Öğrendik?

- Çocuğumuzun ilgi ve hobilerini belirlemeyi,
- Çocuğumuzun ilgi ve hobilerini desteklemek için fırsatlar sunmayı,
- Çocuğumuzun ilgi ve hobilerini desteklemede motivasyonun önemini,
- Çocuğumuzu motive eden kaynakları belirlemeyi ve desteklemeyi,
- Çocuğumuzun ilgi ve hobilerini desteklerken doğru iletişim dilini kullanmayı,
- Çocuğumuzun ilgi ve hobileri için rutin oluşturmayı öğrendik.

Yararlanılan Kaynaklar

Cavkaytar, A. (2021). *Özel Eğitimde Aile Eğitimi*. Vize Akademik.

Davaslıgil, Ü., Çakıcı, M., & Ögel, K. (1998). *Yaşam Becerilerini Geliştirme Kılavuzu*. Bağımlılık ve Gençlik Komisyonu.

Karaçöp, A. (2020). *Teori ve Uygulamalarıyla Eğitimde Aile Katılımı*. Pegem Akademi.

Leana-Taşcılar, M. Z. (2017). *Özel Yetenekli Çocukların Psikolojisi*. Nobel Akademik.

Türk Dil Kurumu Sözlükleri (2022). *Güncel Türkçe Sözlük*. <https://sozluk.gov.tr/>

BÖLÜM 4

Doç. Dr. Seray OLÇAY
Arş. Gör. Dinçer SARAL

**SOSYAL PROBLEMLERİ
ÇÖZME BECERİLERİNİN
DESTEKLENMESİ**

Genel Amaç

Sevgili aileler, bu bölümün amacı; çocuğunuzun sosyal problem çözme becerilerini desteklemeye yönelik bilgi ve becerileri kazanmanıza yardımcı olmaktır.

Kazanımlar

Bu bölümde aileler, bakım verenler aşağıdaki kazanımları edinirler:

- Sosyal problem çözme sürecini ve basamaklarını açıklar.
- Çocuğun sosyal problem çözme becerilerine ilişkin performansını değerlendirir.
- Çocuğa sosyal problem çözme becerisini kazandırmak amacıyla gereksinim duyduğu araç gereçleri hazırlar.
- Çocuğa sosyal problem çözme becerilerini kazandırır.

İçerik

1. Sosyal Problem Çözmeye İlişkin Bilgiler Ediniyorum
2. Çocuğumun Problem Çözme Becerilerini Değerlendiriyorum
3. Problem Çözme Becerilerinin Öğretimi İçin Araç Gereçleri Hazırlıyorum
4. Çocuğuma Problem Çözme Becerilerini Öğretiyorum

Açıklamalar

Bu bölümde siz sevgili aileler için sosyal problem çözme becerilerine, çocuğunuzun sosyal problem çözme becerilerine ilişkin performansını nasıl değerlendirebileceğinize ve bu becerileri çocuğunuza nasıl kazandırabileceğinize yönelik açıklamalara yer verilmiştir. Ek olarak bölümde çocuğunuza sosyal problem çözme becerilerini kazandırmak üzere ipucu kartlarını nasıl oluşturabileceğiniz ve bu kartlardan nasıl yararlanabileceğiniz üzerinde durulmuştur. Bu amaçla bölüm içeriğinde sizlere örnek etkinlikler sunulmuştur.

Sevgili aileler, unutmayınız ki sosyal problem çözme becerileri, çocuğunuzun günlük yaşamında karşılaştığı problemleri çözmesini sağlayarak onun bağımsız yaşama katılımını, çevresiyle uyumunu, öz güvenini destekleyecek aynı zamanda problemler karşısında yaşadığı olumsuz duygularla baş etmesini kolaylaştıracak becerilerdir. **Bu nedenle çocuğunuzun sosyal problem çözme becerilerini edinmesi ve bu becerileri doğal ortamlarda ve koşullarda sergilemesi için ona destek olun!**

Giriş

Sosyal problem çözme bireyin günlük yaşamda karşılaştığı problemleri çözme sürecidir. Sınıldığının aksine problem çözme bir tahminde bulunma işi değildir. Sosyal problem çözme becerileri bireyin bir problem yaşadığını fark ettiği, yaşadığı problemi tanımladığı, etkili çözüm yolları ürettiği, problemin çözümünde en etkili olabileceğini düşündüğü çözümü uyguladığı ve uyguladığı çözümün sonuca ulaşip ulaşmadığını değerlendirdiği sistematik bir süreçtir. Sizler çocuğunuza diğer beceriler gibi sosyal problem çözme becerilerini de öğretebilirsiniz. İzleyen satırlarda çocuğunuza sosyal problem çözme becerilerini öğretmek üzere yararlanabileceğiniz etkinliklere yer verilmiştir.

ETKİNLİK 1: Sosyal Problem Çözmeye İlişkin Bilgiler Ediniyorum

Etkinliğin Amacı: Sosyal problem çözme sürecini ve basamaklarını tanıma bu etkinliğin temel amacıdır.

Neler Öğreneceğim: Bu etkinliğin sonunda sosyal problem çözme sürecine ve basamaklarına ilişkin temel bilgileri öğreneceğim.

Gerekli Materyaller: Renkli kalemler, Tablo 1.1. ve Tablo 1.2.

Ortam: Kendinizi rahat hissedebileceğiniz sessiz bir ortamda (koltukta, masabaşında vb.) etkinliği gerçekleştirebilirsiniz.

Etkinliğe Başlayalım: Tablo 1.1’de yer alan soruları yanıtlayınız.

Başarımı Değerlendiriyorum: Tablo 1.1’de verdiğiniz yanıtların doğruluğunu Tablo 1.2’de yer alan bilgi notunu okuyarak kontrol ediniz.

SORU

Çocuğunuzun günlük yaşamında en fazla karşılaştığı problemler neler?

Tablo 1.1. Sosyal Problem Çözmeye İlişkin Bilgilerimi Gözden Geçiriyorum

Aşağıdaki soruları yanıtlayınız.

1. Sosyal problem çözme ne demektir?

2. Sosyal problem çözme neden önemlidir?

3. Sosyal problem çözme denildiğinde aklınıza hangi basamaklar gelmektedir?

4. Sosyal problem çözme becerileri öğretilebilir mi?

Tablo 1.2. Sosyal Problem Çözmeye İlişkin Temel Bilgileri Ediniyorum

Aşağıdaki bilgi notunu okuyunuz (1).

1. Sosyal problem çözme ne demektir?

Sosyal problem çözme bireyin günlük yaşamda karşılaştığı problemleri çözme sürecidir. Başka bir ifadeyle sosyal problem çözme bireyin karşılaştığı problemler için alternatif çözümleri belirlediği, etkili olabileceğine karar verdiği çözümü uyguladığı ve elde ettiği sonuçları değerlendirdiği bir süreç olarak tanımlanabilir.

2. Sosyal problem çözme neden önemlidir?

- Günlük yaşamda sıklıkla farklı problemlerle karşılaşabiliriz. Bu problemleri etkili bir şekilde çözebilmek bireyin bağımsızlaşmasına katkıda bulunur.
- Günlük yaşamda karşılaşılan sosyal problemleri çözebilmek bireyin çevresine uyumunu artırır.
- Günlük yaşamda karşılaşılan problemleri etkili bir şekilde çözebilmek bireyin öz güvenini destekler.
- Günlük yaşamda karşılaşılan problemleri etkili bir şekilde çözebilmek bireyin kızgınlık ve öfke gibi duygularla daha kolay baş edebilmesini sağlayarak olumsuz davranışlar sergilemesini önler.
- Günlük yaşamda karşılaşılan problemleri çözebileceğini bilmek bireyin bir problemle karşılaştığında yaşadığı kaygıyı ve stresi azaltır.

3. Sosyal problem çözme denildiğinde aklınıza hangi basamaklar gelmektedir?

Sosyal problem çözme süreci aşağıda sıralanan basamakları içermektedir.

4. Sosyal problem çözme becerileri öğretilir mi?

Çocuğunuza sosyal problem çözme becerilerini öğretebilirsiniz. Sanıldığı aksine problem çözme bir tahminde bulunma işi değildir. Bireyin bir problem yaşadığını fark ettiği, yaşadığı problemi tanımladığı, etkili çözüm yolları ürettiği, problemin çözümünde en etkili olabileceğini düşündüğü çözümü uyguladığı ve uyguladığı çözümün sonuca ulaşıp ulaşmadığını değerlendirdiği sistematik bir süreçtir.

! DİKKAT

Sevgili aileler, akademik beceriler, öz bakım becerileri gibi sosyal problem çözme becerileri de öğretilen becerilerdir. Çocuğunuza bu becerileri öğretmeye özen gösteriniz.

ETKİNLİK 2: Çocuğumun Problem Çözme Becerilerini Değerlendiriyorum

Etkinliğin Amacı: Çocuğunuzun problem çözme becerilerini değerlendirme bu etkinliğin temel amacıdır.

Neler Öğreneceğim: Bu etkinliğin sonunda çocuğumun problem çözme becerilerini değerlendirmeyi öğreneceğim.

Gerekli Materyaller: Not kâğıtları, renkli kalemler, torba, Tablo 2.1, Tablo 2.2. ve Tablo 2.3.

Ortam: Sessiz bir ortamda, etkinlik için gerekli olan materyalleri yanınıza alarak ve çocuğunuzla masabaşında, minderde ya da koltukta yan yana ya da karşılıklı oturarak etkinliği gerçekleştirebilirsiniz.

Etkinliğe Başlayalım: Tablo 2.1, Tablo 2.2. ve Tablo 2.3'teki yönergeleri izleyerek etkinliği gerçekleştiriniz.

Başarımı Değerlendiriyorum: Çocuğunuzun problem çözme becerilerini değerlendirme performansınızı belirlemek için Tablo 2.2'de yer alan formu kullanınız.

Çocuğumu İzliyorum/Değerlendiriyorum: Çocuğunuzun problemi fark etme, problemi tanımlama, çözüm yolları üretme, karar verme, çözümü uygulama ve değerlendirme basamaklarını içeren problem çözme becerilerine ilişkin performansını değerlendirmek için Tablo 2.3'te yer alan formlara benzer formlar hazırlayarak kullanınız.

SORU

Çocuğunuzun günlük yaşamda karşılaştığı problemleri ne düzeyde çözdüğünü düşünüyorsunuz?

Çocuğunuzun performansını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Tablo 2.1. Çocuğumun Karşılaştığı Problem Durumları Listeliyorum

Aşağıda yer alan problem durum örneklerini inceleyiniz ve ilgili boşluklara çocuğunuzun günlük yaşamda sıkça karşılaştığı problem durumlarını listeleyiniz. Ardından problem durumların her birini bir not kâğıdına yazınız ve yazdığınız kâğıtları dörde katlayarak bir torbaya atınız.

Problem durum örneklerini inceleyiniz.

- Okuldan eve geldin ve anahtarını yanına almadığını fark ettin.
- Kardeşinin en sevdiği televizyon programı ile senin en sevdiğin televizyon programı aynı saatte başlıyor ve ikiniz de kendi sevdiğiniz programı izlemek istiyorsunuz.
- Arkadaşlarınla top oynarken attığın top, komşunuzun camını kırdı.

Çocuğunuzun günlük yaşamda sıkça karşılaştığı problem durumlarını yazınız.

-
-
-
-
-
-
-
-
-
-

Tablo 2.2. Problem Çözme Becerilerini Değerlendirme Performansımı Belirliyorum

Çocuğunuzun problem çözme becerilerine ilişkin performansını değerlendirme sürecinde izlemeniz gereken her bir basamağı okuyunuz (1). Formda problem çözme becerilerine ilişkin değerlendirme yapma sürecinde doğru olarak gerçekleştirdiğiniz her bir basamağın karşısına "+", henüz gerçekleştiremediğiniz ya da hatalı veya eksik olarak gerçekleştirdiğiniz her bir basamağın karşısına "-" işareti koyunuz. "-" işareti koyduğunuz basamakları gözden geçirerek bir sonraki değerlendirme sürecinde formda yer alan tüm basamakları gerçekleştirmeye çalışınız.

Değerlendirme Sürecinde İzlemem Gereken Basamaklar	Başarımı Değerlendiriyorum
1. Çocuğumla sessiz bir ortamda yan yana ya da karşılıklı olarak oturdum.	
2. Çocuğumun dikkatini çektim. Açıklama: "Bugün seninle günlük yaşamda karşılaştığımız problemlerle ilgili konuşmak istiyorum." gibi açıklamalar yaparak çocuğunuzun dikkatini çekiniz.	
3. Etkinliğe ilişkin açıklama yaptım. Açıklama: Çocuğunuza "Günlük yaşamda karşılaştığın problemleri nasıl çözdüğünü merak ediyorum. Ben sana bir problem durum söyleyeceğim, senden de bu problem durumu çözme sürecini benimle paylaşmanı istiyorum." şeklinde açıklamalar yapabilirsiniz.	
4. Problem durumu söyledim. Açıklama: Torbadan bir kâğıt seçerek bu kâğıtta yer alan problem durumu çocuğunuza okuyunuz. Problem duruma ilişkin video görüntüleri ve öykülerden de yararlanabilirsiniz.	
5. Çocuğumu problem çözme sürecinin ilk basamağını izleyerek problemi çözmesi için yönlendirdim. Açıklama: Örneğin problem çözme sürecinin ilk basamağı için çocuğunuza "Burada bir problem var mı?" diye sorabilirsiniz. Çocuğunuz bu soruya doğru yanıt verirse ikinci basamağa ilişkin değerlendirmeye geçiniz. Çocuğunuz bu soruya yanlış yanıt verirse ya da hiç yanıt vermezse değerlendirmeye son veriniz.	

<p>6. <i>Çocuğumu problem çözme sürecinin ikinci basamağını izleyerek problemi çözmesi için yönlendirdim.</i></p> <p>Açıklama: Örneğin problem çözme sürecinin ikinci basamağı için çocuğunuza “<i>Problem nedir?</i>” diye sorabilirsiniz. Çocuğunuz bu soruya doğru yanıt verirse üçüncü basamağa ilişkin değerlendirmeye geçiniz. Çocuğunuz bu soruya yanlış yanıt verirse ya da hiç yanıt vermezse değerlendirmeye son veriniz.</p>	
<p>7. <i>Çocuğumu problem çözme sürecinin üçüncü basamağını izleyerek problemi çözmesi için yönlendirdim.</i></p> <p>Açıklama: Örneğin problem çözme sürecinin üçüncü basamağı için çocuğunuza “<i>Bu durumda sen olsan ne/neler yaparsın?</i>” diye sorabilirsiniz. Çocuğunuz bu soruya doğru yanıt verirse dördüncü basamağa ilişkin değerlendirmeye geçiniz. Çocuğunuz bu soruya yanlış yanıt verirse ya da hiç yanıt vermezse değerlendirmeye son veriniz.</p>	
<p>8. <i>Çocuğumu problem çözme sürecinin dördüncü basamağını izleyerek problemi çözmesi için yönlendirdim.</i></p> <p>Açıklama: Örneğin problem çözme sürecinin dördüncü basamağı için çocuğunuza “<i>Sen olsan belirlediğin çözümlerden hangisini uygularsın?</i>” diye sorabilirsiniz. Çocuğunuz bu soruya doğru yanıt verirse beşinci basamağa ilişkin değerlendirmeye geçiniz. Çocuğunuz bu soruya yanlış yanıt verirse ya da hiç yanıt vermezse değerlendirmeye son veriniz.</p>	
<p>9. <i>Çocuğumu problem çözme sürecinin beşinci basamağını izleyerek problemi çözmesi için yönlendirdim.</i></p> <p>Açıklama: Örneğin problem çözme sürecinin beşinci basamağı için çocuğunuza “<i>Sence seçtiğin çözüm problemi çözer mi?</i>” diye sorabilirsiniz. Çocuğunuz bu soruya doğru ya da yanlış yanıt verdiğinde ya da hiç yanıt vermediğinde değerlendirmeye son veriniz.</p>	

Tablo 2.3. Çocuğumun Problem Çözme Performansını Değerlendiriyorum

Çocuğunuz problem çözme sürecinde sorulan sorulara doğru yanıt verdiğinde "Çocuğumun Performansını Değerlendiriyorum" sütununda ilgili kutucuğa "+", yanlış yanıt verdiğinde ya da hiç yanıt vermediğinde "-" işareti koyunuz.

Problem Çözme Basamakları	Çocuğuma Sorduğum Sorular	Çocuğumun Performansını Değerlendiriyorum
Problemi fark etme	"Burada bir problem var mı?"	
Problemi tanımlama	"Problem nedir?"	
Çözüm yolları üretme	"Bu durumda sen olsan ne/neler yaparsın?"	
Çözümüne karar verme	"Sen olsan belirlediğin çözümlerden hangisini uygularsın?"	
Çözümü uygulama ve değerlendirme	"Sence seçtiğin çözüm problemi çözer mi?"	

Ek olarak günlük yaşamda, değerlendirme sürecinde kullandığınız problem durumlara benzer durumlar yaratarak çocuğunuzun bu durumlarda karşılaştığı problemleri çözüp çözemediğini değerlendiriniz. Çocuğunuz problem durumu uygun bir şekilde ve bağımsız olarak çözdüğünde "Çocuğumun Performansını Değerlendiriyorum" sütununda ilgili kutucuğa "+", çözmede güçlük yaşadığında ya da bağımsız olarak çözemediğinde "-" işareti koyunuz.

Tarih	Problem Durum	Çocuğumun Performansını Değerlendiriyorum
.././....	
.././....	
.././....	
.././....	
.././....	

ETKİNLİK 3: Problem Çözme Becerilerinin Öğretimi İçin Araç Gereçleri Hazırlıyorum

Etkinliğin Amacı: Çocuğunuza problem çözme becerilerini kazandırmak için gereksinim duyacağınız araç gereçleri hazırlama bu etkinliğin temel amacıdır.

Neler Öğreneceğim: Bu etkinliğin sonunda çocuğuma problem çözme becerilerini kazandırmayı öğretebilmek amacıyla gerekli araç gereçleri nasıl hazırlayacağımı öğreneceğim.

Gerekli Materyaller: Kâğıt, makas, renkli kalemler, Tablo 3.1. ve Tablo 3.2.

Ortam: Sessiz bir ortamda, etkinlik için gerekli olan materyalleri yanınıza alarak etkinliği gerçekleştirebilirsiniz.

Etkinliğe Başlayalım: İpucu ve ipucu kartları ile ilgili açıklamaların yer aldığı Tablo 3.1’de sunulan bilgi notunu inceleyiniz. Ardından Tablo 3.2’de öğretim sürecinde kullanabileceğiniz “İpucu Kartları” başlıklı tabloda yer alan ipucu kartlarını inceleyiniz ve açıklamaları okuyunuz.

Başarımı Değerlendiriyorum: Problem çözme becerilerinin öğretimi için hazırladığınız araç gereçlere yönelik performansınızı belirlemek için Tablo 3.2’de yer alan görselleri kullanınız.

Tablo 3.1. İpucu ve İpucu Kartlarını Tanıyorum

Aşağıdaki bilgi notunu okuyunuz (2).

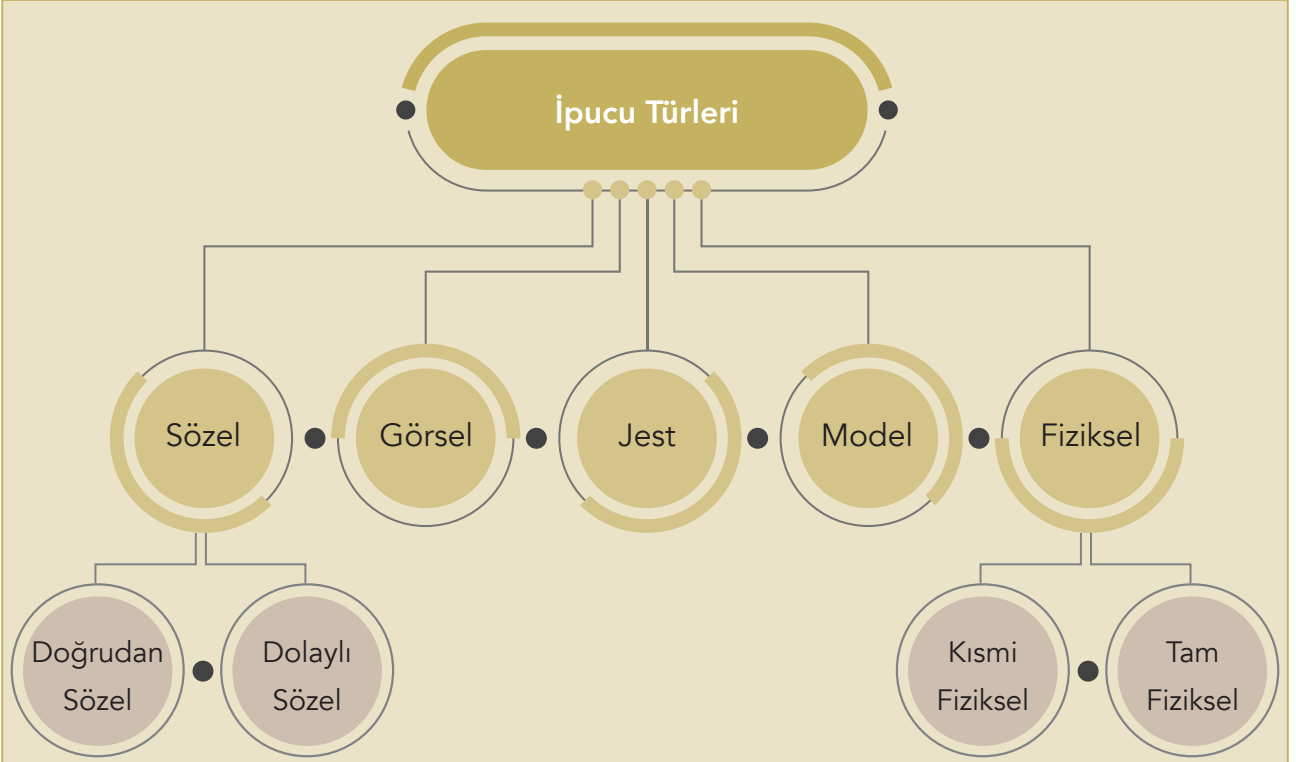
İpucu Nedir?

İpucu, bireyin doğru davranışı sergileme olasılığını arttırmak için çeşitli yollarla sunulan uyarandır.

İpucu Türleri Nelerdir?

İpuçları sözel ipucu, görsel ipucu, jest ipucu, model ipucu ve fiziksel ipucu olmak üzere beş tür olarak sıralanabilir. Sözel ipucu doğrudan sözel (örneğin, “Anahtarını evde unuttuysan bir çilingiri arayabilirsin.”) ve dolaylı sözel (örneğin, “Anahtarını evde unuttuysan kimlerden yardım isteyebilirsin?”); fiziksel ipucu ise kısmi fiziksel (örneğin, bireyi çilingiri araması için ön kolunu tutarak yönlendirme) ve tam fiziksel (örneğin, bireyin ellerinden tutarak çilingiri aramasını sağlama) ipuçları olmak üzere ikiye ayrılır.

İpucu Kartı Nedir?

Görsel ipuçları bireyin bir davranışı ya da beceriyi sergileyebilmesi için ona model olan resim, el çizimi ya da fotoğraf gibi uyaranlardır. Örneğin, aldığınız bir elektronik cihazın kurulumunu yapabilmemiz için kullanım kılavuzunda yer alan resimler ya da sabah evden çıkarken gördüğünüzde yanınıza almanız gerektiğini hatırlamak için cüzdanınızı masanın üzerine koymanız görsel ipuçlarıdır.

İpucu kartları, bireyin hedef davranışı ya da beceriyi sergileyebilmesi için ona yardımcı olan görsel ipuçlarıdır. İpucu kartları bireyin rahatlıkla taşıyabileceği boyutta kâğıt üzerine çizilen görsellerden ve/veya metinlerden oluşur. İpucu kartları ile daha fazla konuşarak açıklama yapma ihtiyacı ortadan kalkmakta, bireylerin kendi kendilerine öğrenmeleri desteklenmekte ve uygulamacı tarafından hızlı bir şekilde kendisine geri bildirimler verilebilmektedir.

Tablo 3.2. İpucu Kartları Hazırlıyorum

Aşağıda yer alan ipucu kartlarını inceleyiniz. Boş bir kâğıt üzerinde bu kartlara benzer ipucu kartları oluşturabilirsiniz. Kartların aynı büyüklükte olmalarına, metnin büyüklüğüne, kolay okunabilirliğine ve kullandığınız görsellerin metin ile uygunluğuna dikkat ediniz. Ayrıca hazırladığınız kartların fotoğrafını akıllı telefonunuzla çekerek bu görselleri telefon üzerinde de öğretim sürecinde kullanabilirsiniz.

1

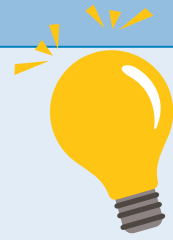
FARK ET

Problem var mı?

2

ANLA

Problem ne?

3

PLANLA

Ne yapabilirim?

4

SEÇ

Hangisini yapmalıyım?

5

ÇÖZ

Problemi çözdün mü?

! DİKKAT

Sevgili aileler, ipucu kartlarını kullanarak siz yanında olmadığınızda da çocuğunuzun günlük yaşamda karşılaştığı problemleri çözmesini sağlayabilirsiniz.

ETKİNLİK 4: Çocuğuma Problem Çözme Becerilerini Öğretiyorum

Etkinliğin Amacı: Çocuğunuza problem çözme becerilerini kazandırma bu etkinliğin temel amacıdır.

Neler Öğreneceğim: Bu etkinliğin sonunda çocuğuma problem çözme becerilerini kazandırmayı öğreneceğim.

Gerekli Materyaller: Kâğıt, torba, renkli kalemler, Tablo 4.1. ve Tablo 4.2.

Ortam: Sessiz bir ortamda, etkinlik için gerekli olan materyalleri yanınıza alarak ve çocuğunuzla masabaşında, minderde veya koltukta yan yana ya da karşılıklı oturarak etkinliği gerçekleştirebilirsiniz.

Etkinliğe Başlayalım: Öğretim sürecinde, Etkinlik 2’de yer alan Tablo 2.1’de belirlediğiniz problem durumlarını kullanabilirsiniz. Problem durumlarını çocuğunuza okuyabileceğiniz gibi problem duruma ilişkin video görüntüleri ve öyküler de hazırlayabilirsiniz. Tablo 4.1. ve Tablo 4.2’deki yönergeleri izleyerek etkinliği gerçekleştiriniz.

Başarımı Değerlendiriyorum: Çocuğunuza problem çözme becerilerinin öğretimi sürecinde izlemeniz gereken basamaklara ilişkin performansınızı belirlemek için Tablo 4.2’de yer alan formu kullanınız.

Çocuğumu İzliyorum/Değerlendiriyorum: Çocuğunuzun problemi fark etme, problemi tanımlama, çözüm yolları üretme, karar verme, çözümü uygulama ve değerlendirme basamaklarını içeren problem çözme becerilerine ilişkin performansını değerlendirmek için Etkinlik 2’de yer alan Tablo 2.3’teki formlara benzer formlar hazırlayarak kullanınız.

SORU

Çocuğunuza günlük yaşamda karşılaştığı problemleri çözme becerisini kazandırmaya ilişkin deneyimleriniz var mı?

Bu amaçla neler yapıyorsunuz?

Tablo 4.1. Öğretim Öncesi Hazırlıkları Tamamlıyorum

Çocuğunuza karşılaştığı problemleri çözme becerilerinin öğretimine başlamadan önce tamamlamanız gereken hazırlıklar problem durumlarının belirlenmesi, ortam ve araç gereçlerin hazırlanmasıdır. İlk olarak, "Problem Durumları" başlıklı formda yer alan açıklamaları okuyunuz. Problem durumlarının belirlenmesine ilişkin bilgilerinizi Tablo 2.1'de yer alan formu inceleyerek güncelleyebilirsiniz.

Aşağıda yer alan tabloyu inceleyerek boş bir kâğıt üzerinde benzer bir tablo oluşturunuz. Bu tabloda çocuğunuzun günlük yaşamda sıkça karşılaştığı problem durumlarını listeleyiniz. Ardından problem durumların her birini kesiniz ve kâğıtları dörde katlayarak bir torbaya atınız.

PROBLEM DURUMLARI

Problem Durumu:

Problem Durumu:

Problem Durumu:

Problem Durumu:

Problem Durumu:

DİKKAT

Sevgili aileler, sosyal problem çözme becerilerinin öğretimi sürecinde çocuğunuzun günlük yaşamda sıkça karşılaştığı problem durumlara yer vermeniz çocuğunuzun edindiği beceriyi doğal ortamlara genellemesine katkı sağlayacaktır.

Tablo 4.2. Çocuğuma Problem Çözme Becerilerini Öğretiyorum

Çocuğunuza problem çözme becerilerinin öğretimi sürecinde izlemeniz gereken her bir basamağı okuyunuz (3). Formda problem çözme becerilerine ilişkin değerlendirme yapma sürecinde, doğru olarak gerçekleştirdiğiniz her bir basamağın karşısına "+", henüz gerçekleştiremediğiniz ya da hatalı veya eksik olarak gerçekleştirdiğiniz her bir basamağın karşısına "-" işareti koyunuz. "-" işareti koyduğunuz basamakları gözden geçirerek bir sonraki değerlendirme sürecinde formda yer alan tüm basamakları gerçekleştirmeye çalışınız. Çocuğunuzun performansında bir değişiklik olmazsa kullandığınız pekiştiricileri gözden geçirerek çocuğunuz için etkili olan pekiştiricilerle sürece devam ediniz.

Çocuğuma Problem Çözme Becerilerinin Öğretimi Sürecinde İzlemem Gereken Basamaklar	Başarımı Değerlendiriyorum
1. Araç gereçleri hazır hâle getirdim.	
2. Çocuğumla sessiz bir ortamda yan yana ya da karşılıklı olarak oturdum.	
3. Etkinliğe ilişkin açıklama yaparak çocuğumun dikkatini çektim. Açıklama: "Günlük yaşamda bazı problemlerle karşılaşabiliriz. Bu problemleri çözmek bazen zor olabilir. Bugün seninle günlük yaşamda karşılaştığımız problemleri nasıl çözebileceğimizi öğreneceğiz. Ben sana bir problem durum söyleyeceğim, senden de bu problemi nasıl çözeceğini benimle paylaşmanı istiyorum. Hazır mısın?" diyebilirsiniz. Çocuğunuz hazır olduğunu vücut ya da yüz hareketleriyle ya da sözel olarak ifade ettiğinde "Harikasın! Haydi, okumaya başlayalım!" deyiniz.	
4. Problem durumu söyledim. Açıklama: Torbadan bir kâğıt seçerek bu kâğıtta yer alan problem durumunu çocuğunuza okuyunuz. Problem duruma ilişkin video görüntüleri ve öykülerden de yararlanabilirsiniz.	
5. Problem çözme sürecinin ilk basamağı olarak çocuğuma 1 numaralı ipucu kartını gösterdim, "Problem var mı?" diye sordum ve problemin var olduğunu söyledim. Açıklama: Örneğin, problem durumunun kardeşinin oyun oynarken ayağına basması olduğunu düşünelim. 1 numaralı ipucu kartını elinize alınız ve kendinize sesli olarak "Problem var mı?" sorusunu sorunuz. Hemen ardından "Burada bir problem var." deyiniz. Çocuğunuzun dikkatini size yönelttiğinden emin olunuz.	

<p>6. <i>Problem çözme sürecinin ilk basamağı olarak çocuğuma 2 numaralı ipucu kartını gösterdim, "Problem ne?" diye sordum ve problemin ne olduğunu söyledim.</i></p> <p>Açıklama: 2 numaralı ipucu kartını elinize alınız ve sesli olarak "Problem ne?" sorusunu sorduktan sonra "Ayağına basması." deyiniz.</p>	
<p>7. <i>Problem çözme sürecinin üçüncü basamağı olarak 3 numaralı ipucu kartını gösterdim, "Neler yapabilirim?" diye sordum ve probleme yönelik üç çözüm önerisi ürettim.</i></p> <p>Açıklama: 3 numaralı ipucu kartını elinize alınız ve sesli olarak "Neler yapabilirim?" sorusunu sorduktan sonra üç tane çözüm önerisi üretiniz. Bu amaçla, "Dikkat etmesini söylerim.", "Özür dilemesini söylerim." ve "Biraz daha ileride oynamasını söylerim." gibi çözüm önerilerini söyleyebilirsiniz.</p>	
<p>8. <i>Problem çözme sürecinin dördüncü basamağı olarak 4 numaralı ipucu kartını gösterdim, "Hangisini yapmalıyım?" diye sordum ve ürettiğim çözüm önerilerinden birini uyguladım.</i></p> <p>Açıklama: 4 numaralı ipucu kartını elinize alınız ve sesli olarak "Hangisini yapmalıyım?" sorusunu yönelttikten sonra ürettiğiniz çözüm önerilerinden birini söyleyebilirsiniz. Örneğin "Biraz daha ileride oynamasını söyleyebilirim." diyebilirsiniz.</p>	
<p>9. <i>Problem çözme sürecinin beşinci basamağı olarak 5 numaralı ipucu kartını gösterdim, "Problem çözüldü mü?" diye sordum ve problem çözülmeyse bir başka çözüm önerisini uyguladım.</i></p> <p>Açıklama: 5 numaralı ipucu kartını elinize alınız ve sesli olarak "Problem çözüldü mü?" sorusunu yönelttikten sonra "Hayır." dersanız "O zaman dikkat etmesini söylerim." diyebilirsiniz.</p>	
<p>10. <i>Tekrar 5 numaralı ipucu kartını gösterdim, "Problem çözüldü mü?" diye sordum ve problem çözüldüyse problemin çözüldüğünü ifade ettim.</i></p> <p>Açıklama: 5 numaralı ipucu kartını elinize alınız ve sesli olarak "Problem çözüldü mü?" sorusunu yönelttikten sonra "Evet." dersanız "O zaman problem çözüldü." diyebilirsiniz.</p>	
<p>11. <i>Tüm soruları çocuğumun kendi kendine sorması ve yanıtlaması için çocuğuma fırsat verdim.</i></p> <p>Açıklama: Örneğin çocuğunuza "Ben soruları sordum ve yanıtladım. Şimdi sıra sende. Sen de bu soruları sesli sor ve sesli yanıtla." diyebilirsiniz.</p>	

<p>12. <i>Çocuğumun tüm soruları sırayla sorması ve yanıtlanması için onu takip ettim.</i></p> <p>Açıklama: Çocuğunuzun dikkatini öğretime yönelttiğinden emin olunuz. Tüm soruları sırayla sorduğundan ve yanıtladığından emin olunuz.</p>	
<p>13. <i>Çocuğumun soruları sorarken ve sorduğu soruları yanıtlarken doğru davranışlarını pekiştirdim.</i></p> <p>Açıklama: Çocuğunuzun tüm doğru davranışlarını pekiştiriniz. Örneğin, doğru sıradaki soruyu sorduğunda ya da bir soruyu doğru yanıtladığında "Aferin! Doğru soruyu sordun/soruyu doğru yanıtladın." diyerek başını okşayabilirsiniz.</p>	
<p>14. <i>Çocuğumun yanlış ya da farklı bir soru sorması, hiç tepkide bulunmaması ya da bir soruyu yanlış yanıtlanması gibi yanlış davranışlarında ve tepkide bulunmama durumlarında ona ipucu sundum.</i></p> <p>Açıklama: Çocuğunuz yanlış tepkide bulunduğunda ve çocuğunuzun tepkide bulunmama durumunda problem çözme sürecinin ilgili basamağında ki ipucu kartını gösteriniz. Örneğin, çocuğunuz "Ayağına basması." diyerek problem durumunu belirttikten sonra 3. basamakta sorması gereken "Neler yapabilirim?" sorusunu sormadığında, 3 numaralı kartı gösterebilirsiniz.</p>	
<p>15. <i>Çocuğumun öğretime katılımı ve iş birliği için ona teşekkür ettim.</i></p> <p>Açıklama: Çocuğunuzun katılım ve iş birliğini pekiştirmek amacıyla "Bugün benimle çok güzel çalıştın. Aferin sana!" diyerek başını okşayabilirsiniz.</p>	

! DİKKAT

Sevgili aileler, sosyal problemleri çözme becerisinin öğretiminde çocuğunuzun istendik sonuca ulaşması kadar bu sonuca ulaşmaya değin izlediği basamakların da çok önemli olduğunu unutmayınız.

Neler Öğrendik?

- Sosyal problem çözme becerilerinin tanımını ve hangi becerilerden oluştuğunu,
- Çocuğumuzun sosyal problem çözme becerilerine ilişkin performansını değerlendirmeyi,
- Çocuğumuza sosyal problem çözme becerilerini kazandırmak üzere uygun araç gereçler hazırlamayı,
- Çocuğumuza sosyal problem çözme becerilerini kazandırmayı öğrendik.

Yararlanılan Kaynaklar

- Collins, B. C. (2012). *Systematic Instruction For Students With Moderate and Severe Disabilities*. Baltimore, MD: Brookes.
- D'Zurilla, T. J., Nezu, A. M., & Maydeu-Olivares, A. (2004). Social problem solving: Theory and assessment. In E. C. Chang, T. J. D'Zurilla, & L. J. Sanna (Eds.), *Social Problem Solving: Theory, Research, and Training* (pp. 11-28). Unired book Press.
- Sönmez, S. (2020). *Sosyal Problem Çözme Öğretim Programının Zihinsel Yetersizliği Olan Bireyler Üzerindeki Etkililiği* (Doktora tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.

BÖLÜM 5

Doç. Dr. Belgin ARSLAN CANSEVER

**MEDYA
OKURYAZARLIĞI**

Genel Amaç

Sevgili aileler, bu bölümün amacı; çocuğunuza medya okuryazarlığı becerilerini kazandırmaya yönelik bilgi ve becerileri edinmenizdir.

Kazanımlar

Bu bölümde aileler, bakım verenler aşağıdaki kazanımları edinirler:

- Dijital ayak izi kavramına ilişkin farkındalık kazanır.
- Medya araçları için içerik üretebilir ve ürettiği içeriği eleştirel bakış açısı ile değerlendirir.
- Medya okuryazarlığı kavramı hakkında bilgi sahibi olur ve bu kavramı açıklar.
- Çocuğun medya okuryazarlığı becerisi kazanmasına yönelik etkinlikler gerçekleştirir.
- Ebeveyn kendini değerlendirme kontrol listesini kullanarak çocukta pekiştirmek istediği uygulama davranışını ayrıntılı olarak değerlendirir.

İçerik

1. Dijital Ayak İzim
2. Hangi Meslekler Var?
3. Çocuğumla İnternet Ortamı İçin İçerik Hazırlıyoruz
4. Kamu Spotlarının Amacı Ne?
5. Çocuğumla Kamu Spotu Yazıyoruz

Açıklamalar

Bu bölümde lise dönemindeki ergenlerin medya araçlarına yönelik eleştirel bakış açısı ile değerlendirme yapabilme becerilerinin artırılması hedeflenmektedir. Bunun yanı sıra medya okuryazarı bireylerin yetişmesine katkıda bulunmayı ve medya okuryazarlığının aile bireyleri ile iş birliği içerisinde günlük rutinlerle desteklenebileceğine yönelik farkındalık oluşturmaya amaçlamaktayız. Bu amaç çerçevesinde sizlerle beş etkinlik ve aynı zamanda bilgilendirme notları paylaştık. Bu etkinliklerin, günlük yaşamda çocuğun gelişimini desteklemesine ilişkin farkındalığınızı geliştirmeye katkı sunması beklenmektedir.

Giriş

Medya okuryazarlığı, **eleştirel bir düşünme becerisi**dir. Bu beceri, izleyicilere/dinleyicilere aldıkları bilginin anlamını çözme fırsatını ve medya içeriği hakkında bağımsız karar verme yetkisini vermektedir (1). Medya okuryazarlığı (2):

- Medya okuryazarlığı medyaya "saldırmak" değil, sıklıkla medya eleştirilerine yer vermektir.
- Medya okuryazarlığı, medya ile ilgili etkinlikler ve projeler üretme olup sadece medya üretiminde bulunmak değildir.
- Eğitim ortamları için düşünüldüğünde, yalnızca videoların veya medya içerikli materyallerin sınıfa getirilmesi değildir.
- Medya okuryazarı bireyin, medya ve medya mesajlarının yapısıyla birlikte kültür üzerindeki etkilerini keşfetmesi gerekmektedir.
- Medya okuryazarlığı yalnızca politik gündemi, ön yargıları ve yanlış açıklamaları takip etmek değildir. Aynı zamanda bu olayları **normalmiş** gibi gösteren sistemin sorgulanması demektir.
- Medya okuryazarlığı, medyada verilen mesajlara sadece bir kişinin bakış açısından veya deneyimlerinden bakmak değildir. Bunun nedeni, medyanın farklı bakış açıları kullanılarak incelenmesinin gerekliliğidir.
- Medya okuryazarlığı **sakın seyretme** demek değil, **dikkatlice seyret, eleştirel düşün** demektir.

ETKİNLİK 1: Dijital Ayak İzim

Etkinliğin Amacı: İnterneti kullanırken geride bıraktığı izlerin farkına varmak bu etkinliğin temel amacıdır.

Neler Öğreneceğim: Çocuğumla birlikte dijital ayak izi kavramını öğreneceğim.

Gerekli Materyaller: Tablo 1.1.

Ortam: Evde rahat olabileceğiniz bir ortam.

Etkinliğe Başlayalım: Çocuğunuz ile evde belirli bir alan belirleyerek yürüyün ve içinizden kaç adım attığınızı sayın. Durup yürüdüğünüz yola bakın ve kaç adım attığınızı konuşun. Bu adımların izinin yerde çıkmadığından sadece zihninizde sayarak kaç adım attığının farkında olduğunuzdan bahsedin. Gezintiyi sadece evde değil internet ortamında da yaptığınızı söyleyin ve internette bu gezintileri en çok nerede yaptığınızı üzerine çocuğunuzla sohbet edin. Acaba bu gezintiler bir iz bırakıyor mu? Yoksa internette yaptığımız eylemler tamamen mi kayboluyor? Bu sorular üzerine düşündükten sonra Tablo 1.1’de bulunan bilgi kartını okuyun.

ÖNERİ

Bilgi kartını okuduktan sonra çocuğunuzla, internette nasıl hareket edeceğini sorarak sohbet edebilirsiniz.

Görsel 1 Betimleme: Sayıların yazılı olduğu bir dijital ekran üzerinde siyah ayak izleri

Tablo 1.1. Dijital Ayak İzi Bilgi Kartımız

DİJİTAL AYAK İZİ

Dijital ortamda yapılan bütün işlemlerin kayıtlarının oluşturulup depolanması işlemi alanında **dijital ayak izi** ifadesiyle ele alınıp değerlendirilmektedir (3). Dijital ayak izi, pasif ve aktif olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Pasif izler, bir mobil telefon şebekesi gibi yer belirleme kayıtlarına girdi sağlayan bir altyapı ile etkileşime girerek bırakılıyor; aktif izler fotoğraflarda, mesajlarda ve sensör ölçümlerinde konum verileri kullanıldığında bizzat kullanıcıların kendileri tarafından sağlanmaktadır (3).

Dijital ayak izi konusunu inceleyen araştırmalar, belirlenen kişilerin dijital ayak izlerinden takip edilerek, o kişinin dŸnyaya bakışı, siyasî gŸrŸřŸ, dini inancı, kişilik Ÿzellikleri, eğitim ve adres bilgileri gibi pek çok kişisel bilgiye ulaşılabildiğini gŸstermektedir (3).

Başarımı Değerlendiriyorum: Tablo 1.1’i tamamladıktan sonra etkinliği ne dŸzeyde uyguladığınızı aşağıdaki kendini değerlendirme kontrol listesini doldurarak gŸzden geçirin.

Tablo 1.2. Ebeveyn Kendini Değerlendirme Kontrol Listesi

Uygulama Davranışı	Evet	Hayır
1. Etkinliği yapmak için gerekli gŸvenlik Ÿnlemlerini aldım.		
2. İnternet ortamındaki gezintiler hakkında ocuğumun fikirlerini ŸzgŸrce ifade etmesine fırsat verdim.		
3. Bilgi kartını dikkatle okudum ve çocuğum ile dijital ayak izi hakkında sohbet ettim.		
4. İnternette gezinti yaparken dikkat etmemiz gereken faktŸrler Ÿzerine ocuğumla sohbet ettim.		
5. Etkinliği planıma sadık kalarak uyguladım.		
6. Etkinliği daha sonraki gŸnlerde de uygulamaya devam ettim.		

ETKİNLİK 2: Hangi Meslekler Var?

Etkinliğin Amacı: Medya alanındaki meslekleri tanımak ve bu meslekler hakkında çocuğumuzun bilgi sahibi olmasını sağlamak bu etkinliğin temel amacıdır.

Neler Ŗęreneęim: ocuğumla birlikte medya alanındaki meslekler Ÿzerine konuşmayı Ŗęreneęim.

Gerekli Materyaller: Televizyon, bilgisayar, Tablo 2.1.

Ortam: Ev, film izlenecek rahat bir ortam.

Etkinliğe Başlayalım: Çocuğunuz ile izlemeye uygun bir film seçin ve filmi izlemeden Ŗnce “Bu filmin yapılmasında kimlerin emeği geçmiş olabilir?” sorusu Ÿzerine konuşun. Film bittiğinde film sonu ekranda çıkan gŸrevlileri ve isimlerini dikkatlice takip edip ardından Tablo 2.1’i çocuğunuzla birlikte doldurun.

 ÖNERİ

Çocuğunuz ile medyada yer alan meslekler ve ileride bu mesleklerden birini yapmak isteyip istemeyeceği hakkında konuşabilirsiniz.

Tablo 2.1. Çocuğumla Medya ile İlgili Meslekleri Öğreniyoruz

	Senarist	Yönetmen	Yapımcı	Kameraman	Kurgu	Işık
Görevleri						
İsimleri						

Senarist: Belirli teknikler kullanılarak film, reklam, tanıtım filmleri, dizi ve sinema projeleri için özgün ya da uyarlama olarak hazırlanan kurgusal metinlerin yaratıcısıdır (4).

Yönetmen: Bir filmi, televizyon projesini ya da tiyatro oyununu yöneten kişidir. Yönetmen; oyuncuların rollerinin uygun bir şekilde dağıtılmasından ve dramatik yapının seyirciye etkili bir şekilde aktarılmasından sorumludur (5).

Yapımcı: Bir film, reklam, dizi ya da sinema projesinde finansal olarak destek sağlayan kişidir.

Kameraman: Dizi, sinema filmi ya da reklamın, görsel bütünlüğünün sağlanması ve prodüktörün istekleri doğrultusunda gerçekleşmesi için kullanılacak teknik ekipmanı öneren ve çekim aşamasında bunların uygulanmasını kamera kullanarak sağlayan, denetleyen kişidir (6).

Kurgucu: Görüntü ve sesleri televizyona hazırlamak, kesmek ve birleştirmekten sorumlu kişidir. Bunun yanı sıra kurgucu, yapım sırasında oluşan hataları da düzeltebilir (7).

Işık teknisyeni: Elektrik aydınlatma teknisyeni olarak da anılan ışık teknisyeni, sanat, eğlence mekânları, film setleri vb. farklı mekânlarda ışık sistemlerinin kontrolünü sağlar. Setlerde hangi aydınlatmanın kullanılması gerektiğine karar verir ve tüm aydınlatma ihtiyaçlarının karşılanmasını sağlar (8).

Başarımı Değerlendiriyorum: Tablo 2.1'den yararlanarak etkinliği tamamladıktan sonra etkinliği ne düzeyde uyguladığınızı Tablo 2.2'de yer alan kendini değerlendirme kontrol listesini doldurarak gözden geçirin.

Tablo 2.2. Ebeveyn Kendini Değerlendirme Kontrol Listesi

Uygulama Davranışı	Evet	Hayır
1. Çocuğum ile izlemeye uygun bir film seçtim.		
2. Çocuğum ile film izlemek için uygun bir ortam oluşturdum.		
3. Çocuğumun tabloda yer alan meslekler hakkında fikir yürütmesine fırsat verdim ve onunla sohbet ettim.		
4. Medyada yer alan meslekler hakkında bilgilerimi çocuğumla paylaşarak tabloyu değerlendirdim.		
5. Etkinliği planıma sadık kalarak uyguladım.		
6. Etkinliği daha sonraki günlerde de uygulamaya devam ettim.		

ETKİNLİK 3: Çocuğumla İnternet Ortamı İçin İçerik Hazırlıyoruz

Etkinliğin Amacı: Medya üreticisi olmayı sağlamak bu etkinliğin temel amacıdır.

Neler Öğreneceğim: Çocuğumla birlikte internet için bir içerik üreteceğim.

Gerekli Materyaller: Televizyon, bilgisayar (film izleyecek bir araç), Tablo 3.1.

Ortam: Film izleyebilecek rahat bir ortam.

Etkinliğe Başlayalım: Çocuğunuz ile izlemeye uygun bir film seçin ve bu filmi internette tanıttığınızı, buna yönelik dikkatle izleme yapmanız gerektiğini söyleyin. Film bittikten sonra film üzerine konuşun ve Tablo 3.1’de bulunan çizelgeyi doldurun.

ÖNERİ

Çocuğunuza böyle bir içerik hazırlamanın ona neler hissettirdiğini sorabilirsiniz.

Tablo 3.1. Çocuğumla İçerik Üretiyoruz

Film adı	Senarist	Yönetmen	Yapımcı	Gösterime girdiği yıl	Karakterler

Başarımı Değerlendiriyorum: Tablo 3.1’den yararlanarak etkinliği tamamladıktan sonra etkinliği ne düzeyde uyguladığınızı aşağıdaki kendini değerlendirme kontrol listesini doldurarak gözden geçirin.

Tablo 3.2. Ebeveyn Kendini Değerlendirme Kontrol Listesi

Uygulama Davranışı	Evet	Hayır
1. Çocuğumla izlemek için uygun filmleri araştırdım.		
2. Çocuğum ile film üzerine sohbet ettim.		
3. Film hakkında çocuğumun fikirlerini belirtmesine fırsat verdim.		
4. Çizelgeyi doldururken çocuğum ile paylaşımda bulunarak çocuğumun sorumluluk almasına fırsat verdim.		
5. Etkinliği planıma sadık kalarak uyguladım.		
6. Etkinliği daha sonraki günlerde de uygulamaya devam ettim.		

ETKİNLİK 4: Kamu Spotlarının Amacı Ne?

Etkinliğin Amacı: Medyada yer alan içeriklerin bir amacı olduğunu fark etmek ve bu amaçları bulmak bu etkinliğin temel amacıdır.

Neler Öğreneceğim: Çocuğumla birlikte kamu spotlarının amaçlarını bulmayı öğreneceğim.

Gerekli Materyaller: Televizyon, bilgisayar (kamu spotunu izleyebilecek bir araç).

Ortam: Ev, izleme yapabilecek uygun bir ortam.

Etkinliğe Başlayalım: Çocuğunuz ile birlikte çeşitli kamu spotlarını izleyin, kamu spotlarının neden yapıldığı, genel amaçları üzerine konuşun ve Tablo 4.1’ de yer alan bilgi kartını okuyun. Kamu spotlarını izleyerek özel olarak hangi amaçla hazırlandığını Tablo 4.2’ de bulunan çizelgeye yazarak doldurun.

Tablo 4.1. Kamu Spotu Bilgi Kartımız

KAMU SPOTU NEDİR?	
<p>Kamu spotu, kamu kurum ve kuruluşları ile dernek ve vakıf gibi sivil toplum kuruluşlarınca hazırlanan veya hazırlatılan ve üst kurul tarafından yayınlanmasında kamu yararı olduğuna karar verilen bilgilendirici ve eğitici nitelikteki film ve sesler ile alt bantları olarak tanımlanmaktadır. 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkındaki Kanun’un, 10(5) maddesi gereğince üst kurul tarafından tavsiye edilen kamu hizmeti duyuruları ücretsiz yayınlanmaktadır (8).</p>	

Tablo 4.2. Çocuğumla Kamu Spotunu Analiz Ediyoruz

KAMU SPOTLARI	AMACI
Kamu Spotu 1	
Kamu Spotu 2	
Kamu Spotu 3	

Başarımı Değerlendiriyorum: Tablo 4.1. ve Tablo 4.2. tamamladıktan sonra etkinlikleri ne düzeyde uyguladığınızı aşağıdaki kendini değerlendirme kontrol listesini doldurarak gözden geçirin.

Tablo 4.3. Ebeveyn Kendini Değerlendirme Kontrol Listesi

Uygulama Davranışı	Evet	Hayır
1. Çocuğum ile kamu spotlarını izleyebileceğim uygun bir ortam oluşturdum.		
2. Çocuğum ile kamu spotları üzerine sohbet ettim.		
3. Bilgi kartını dikkatlice okuyarak çocuğumun fikirlerini özenle dinledim.		
4. Tabloyu tamamladıktan sonra çocuğumla detaylı bir şekilde değerlendirdim.		
5. Etkinliği planıma sadık kalarak uyguladım.		
6. Etkinliği daha sonraki günlerde de uygulamaya devam ettim.		

ETKİNLİK 5: Çocuğumla Kamu Spotu Yazıyoruz

Etkinliğin Amacı: Medya içeriği üretme deneyimi kazanmak bu etkinliğin temel amacıdır.

Neler Öğreneceğim: Çocuğum ile birlikte medya içeriği üretip bunu canlandırmayı öğreneceğim.

Gerekli Materyaller: Senaryo kâğıdı (Tablo 5.1).

Ortam: Evde canlandırma çalışması yapmaya uygun rahat bir ortam.

Etkinliğe Başlayalım: Çocuğunuz ile birlikte kamu spotlarından ve içeriklerinden bahsedin. Çocuğunuz bir kamu spotu hazırlasaydı bu hangi konuda, ne amaçla olurdu, kimler oynardı? Sorularını yanıtlayın ve Tablo 5.1’de bulunan senaryo kâğıdını doldurun. Bütün aile birlikte bu senaryoyu canlandırarak etkinliği sonlandırın.

 ÖNERİ

Çocuğunuz ile yaptığınız canlandırmanın amaca hizmet edip etmediğini değerlendirebilirsiniz.

Tablo 5.1. İşte Bizim Kamu Spotumuz!

KAMU SPOTU YAZIYORUM	
Konu	
Amaç	
Oyuncular	
Senaryo	

Başarımı Değerlendiriyorum: Tablo 5.1'i tamamladıktan sonra etkinliği ne düzeyde uyguladığınızı Tablo 5.2'de yer alan kendini değerlendirme kontrol listesini doldurarak gözden geçirin.

Tablo 5.2. Ebeveyn Kendini Değerlendirme Kontrol Listesi

Uygulama Davranışı	Evet	Hayır
1. Çocuğumun senaryo yazması için uygun ortamı oluşturdum.		
2. Kamu spotu hazırlamadan önce çocuğumun hayal kurmasına ve bilgilerini gözden geçirmesine fırsat verdim.		
3. Çocuğum ile kamu spotları hakkında sohbet ettim.		
4. Çocuğumun oluşturduğu senaryoyu dikkatle dinledim ve onu tebrik ettim.		
5. Etkinliği planıma sadık kalarak uyguladım.		
6. Etkinliği daha sonraki günlerde de uygulamaya devam ettim.		

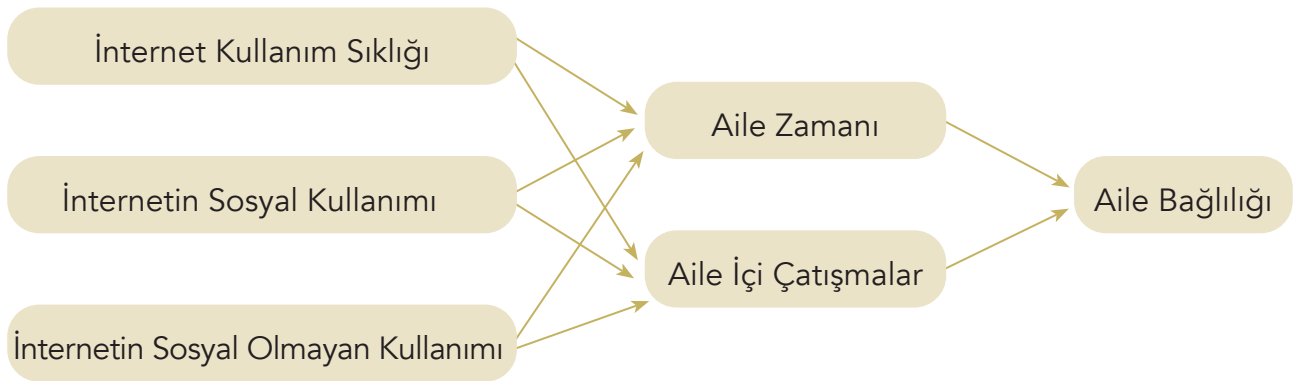
Aile Sınırları Yaklaşımına Dayalı Kavramsal Bir Model

Aile sınırları yaklaşımına dayalı olarak geliştirilen modelde, ergenlerin internet kullanım sıklığı ve kullanım tipinin aile bağlılığı üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Modelde internet kullanım tipi iki boyutta ele alınmıştır: İnternetin sosyal kullanımı ve internetin sosyal olmayan kullanımı.

İnternetin sosyal kullanımı: İnternetin elektronik posta, hızlı ileti, sohbet odalarına katılım vb. gibi kullanımudur.

İnternetin sosyal olmayan kullanımı: İnternetin ödev hazırlama, araştırma yapma vb. öğrenme ve eğitimsel amaçlar gibi sosyal olmayan kullanımlarıdır.

Mesch'in aile sınırları yaklaşımına dayalı modelinde, internetin sosyal olan ve sosyal olmayan kullanımlarının aile bağlılığı ile ilişkisi sorgulanmaktadır.

Şekil 1: Aile Sınırları Yaklaşımına Dayalı Kavramsal Model (9).

Yukarıdaki modelde aile zamanı, aile ile birlikte geçirilen zamandır. Bu zaman aile bağlılığı-

na önemli katkı sağlamaktadır. İnternet kullanım sıklığı ile sosyal kullanımının artması, aile zamanına olumsuz yönde etki etmekte ve aile çatışmalarına sebep olmaktadır. İnternetin sosyal olmayan kullanımı ise aile ile geçirilen zamanı olumlu yönde etkilemekte ve aile içi çatışmaları azaltmaktadır. Çatışmaların azalması ise aile bağlılığını kuvvetlendirmektedir.

Aile üyelerinin birbirine zaman ayırması, birlikte ortak etkinlikler planlamaları ile mümkündür. Etkinlik türleri (sportif, sosyal ya da kültürel etkinlikler) ile ilgili planlamanın tüm aile üyelerinin katılımıyla yapılması önemlidir, bu durum aile üyelerinin kendilerini değerli hissetmelerini sağlar.

Medya okuryazarlığı ile ilgili aile üleriyle birlikte ev ortamında yapılabilecek uygulamalar tüm aile üyelerinin okuryazarlık becerilerine katkı sunar.

Görsel 2 Betimleme: Sınıf ortamında ekran karşısında duran öğrenciler

Neler Öğrendik?

- Dijital ayak izi kavramının ne anlama geldiğini,
- Medya araçları için içerik üretebilmeyi ve ürettiğimiz içeriği eleştirel bakış açısı ile değerlendirebilmeyi,
- Medya okuryazarlığı kavramı hakkında bilgi sahibi olup bu kavramı açıklayabilmeyi,
- Çocuğumuzun medya okuryazarlığı becerisi kazanmasına yönelik etkinlikler gerçekleştirebilmeyi öğrendik.

Yararlanılan Kaynaklar

Mesch, G. S. (2006). *Family Relations and the Internet: Exploring a Family Boundaries Approach*, *The Journal of Family Communication*, 6(2), 119-138.

Millerson, G. and Owens, J. (2008). *Video Production Handbook*, USA: Focal Press.

Silverblatt, A., Eliceiri, E. M. E. (1997). *Dictionary of Media Literacy*. USA: Greenwood Press.

Sürmeliöğlü, Y. ve Seferoğlu, S.S. (2019). Yükseköğretim Öğrencilerinin Dijital Ayakizi Farkındalık ve Yaşantılarının İncelenmesi. *World Journal on Educational Technology: Current Issues*. 11(1), 048-064.

Thoman, E. ve Jolls, T. (2003). *Literacy for 21st Century An Overview & Orientation Guide to Media Literacy Education*, Center for Media Literacy.

<https://sinemaakademi.com.tr/senaryo-yazarligi/senarist-kimdir-ne-is-yapar>

<http://www.kameraarkasi.org/yonetmenler/yonetmenler/yonetmen.html>

<http://www.kameraarkasi.org/kamera/kameraman/kameraman.html>

<https://www.tusev.org.tr/usfiles/images/KamuSpotuVakaAnaliziTR.06.11.13.pdf>

BÖLÜM 6

Arş. Gör. Dinçer SARAL

**BAĞIMSIZ YAŞAMA
HAZIRLIK**

Genel Amaç

Sevgili aileler bu bölümün amacı, çocuğunuzun bağımsız yaşama hazırlanmasını desteklemeye ilişkin bilgi ve beceri kazanmanıza yardımcı olmaktır.

Kazanımlar

Bu bölümde aileler, bakım verenler aşağıdaki kazanımları edinirler:

- Bağımsız yaşam becerilerini açıklar.
- Çocuğuna bağımsız yaşam becerilerine ilişkin performansını belirler.
- Sembol pekiştirmeyi kullanarak çocuğa bağımsız yaşam becerilerini kazandırır.

İçerik

1. Bağımsız Yaşam Becerilerini Tanıyorum ve Listeliyorum
2. Çocuğumun Bağımsız Yaşam Becerilerine İlişkin Performansını Değerlendiriyorum
3. Çocuğuma Ev İçi Becerilerini Öğretiyorum

Açıklamalar

Bu bölümde siz sevgili aileler için bağımsız yaşam becerilerinin tanımına ve türlerine, çocuğunuzun bağımsız yaşam becerilerini nasıl değerlendirebileceğinize ve çocuğunuza bu becerileri öğretmek üzere sembol pekiştirmeyi nasıl kullanabileceğinize ilişkin açıklamalara yer verilmiştir. Bu amaçla bölüm içeriğinde sizlere örnek etkinlikler sunulmuştur.

Sevgili aileler, unutmayınız ki bağımsız yaşam becerileri çocuğunuzun gereksinimlerini karşılayabilmesi, diğerlerine bağımlı olmadan toplum içerisinde bağımsız olarak yaşamını sürdürebilmesi ve yaşam kalitesini arttırabilmesi için sergilemesi gereken becerilerdir. **Bu nedenle çocuğunuzun bağımsız yaşam becerilerini öğrenmesi ve bu becerileri doğal ortamlarda ve koşullarda sergilemesi için ona destek olun ve fırsatlar tanıyın!**

Giriş

Bağımsız yaşam becerileri bireyin gereksinimlerini karşılayabilmesi, diğerlerine bağımlı olmadan toplum içerisinde bağımsız yaşamını sürdürebilmesi ve yaşam kalitesini arttırabilmesi için sergilemesi gereken becerilerdir. Bağımsız yaşam becerileri öz bakım becerileri, vücudunu tanıma becerileri, aileyi ve yakın çevreyi tanıma becerileri, ev içi beceriler, tüketici becerileri ve toplumsal ortamları kullanma ve serbest zaman becerileri şeklinde sıralanabilir. Sizler çocuğunuzun bağımsız yaşam becerilerine ilişkin performansını beceriye ilişkin sorular sorarak, rol oynama çalışmaları yaparak ya da doğal ortamlarda gözlemler yaparak değerlendirebilirsiniz. Ek olarak, bu becerilerin öğretimini yaparken sembol pekiştirme gibi etkili teknikleri kullanabilirsiniz. İzleyen satırlarda çocuğunuzun bağımsız yaşam becerilerini desteklemek üzere yararlanabileceğiniz etkinliklere yer verilmiştir.

ETKİNLİK 1: Bağımsız Yaşam Becerilerini Tanıyorum ve Listeliyorum

Etkinliğin Amacı: Bağımsız yaşam becerilerini tanımlama ve bu becerilerin bir listesini oluşturma bu etkinliğin temel amacıdır.

Neler Öğreneceğim: Bu etkinliğin sonunda bağımsız yaşam becerilerinin neler olduğunu öğreneceğim.

Gerekli Materyaller: Renkli kalemler, Tablo 1.1, Tablo 1.2, Tablo 1.3. ve Tablo 1.4.

Ortam: Kendinizi rahat hissedeceğiniz sessiz bir ortamda (koltukta, masabaşında vb.) etkinliği gerçekleştirebilirsiniz.

Etkinliğe Başlayalım: Tablo 1.1. ve Tablo 1.2'deki yönergeleri izleyerek etkinliği gerçekleştiriniz.

Başarımı Değerlendiriyorum: Tablo 1.1. ve Tablo 1.2'deki yanıtlarınızı Tablo 1.3'te yer alan tablo ile karşılaştırarak kontrol ediniz.

SORU

Bağımsız yaşam becerileri denilince aklınıza hangi beceriler geliyor?

Tablo 1.1. Bağımsız Yaşam Becerileri

Aşağıdaki bilgi notunu okuyunuz.

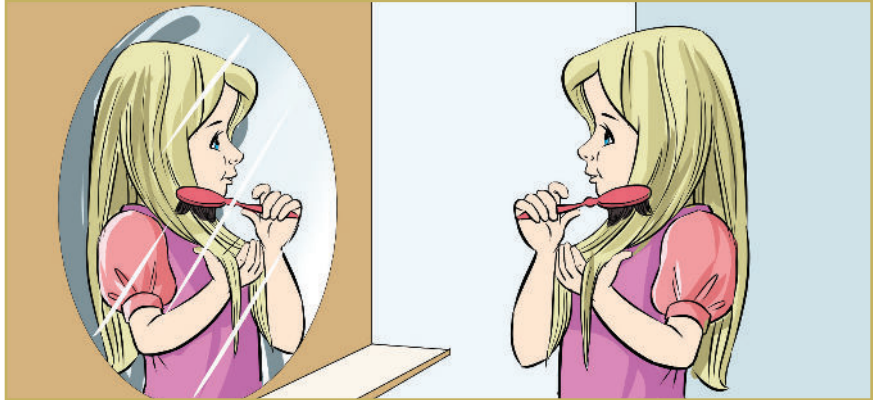
Bağımsız Yaşam Becerileri

- o Bağımsız yaşam becerileri bireyin gereksinimlerini karşılayabilmesi, diğerlerine bağımlı olmaktan toplum içerisinde bağımsız yaşamını sürdürebilmesi ve yaşam kalitesini arttırabilmesi için sergilemesi gereken becerilerdir. Bu beceriler bireyin sağlıklı ve güvenli bir şekilde yaşayabilmesi, ev dışındaki bireylerle tanışabilmesi, ilişkiler kurabilmesi ve sosyal kabul görebilmesi için sahip olması gereken en temel becerilerdir.
- o Bağımsız yaşam becerileri öz bakım becerileri, vücudunu tanıma becerileri, aileyi ve yakın çevreyi tanıma becerileri, ev içi beceriler, tüketici becerileri ve toplumsal ortamları kullanma ve serbest zaman becerileri şeklinde sıralanabilir. Bu becerilere ve her bir beceriye yönelik örneklere aşağıdaki şekilde yer verilmiştir.

Öz Bakım Becerileri

Örnek: Kişisel temizlik, giyinme, tuvalet vb.

Görsel Betimlemesi: Ayna karşısında saçını tarayan kız çocuğu

Vücudunu Tanıma

Örnek: Vücut sistemlerini açıklama, beden ölçüsünü söyleme vb.

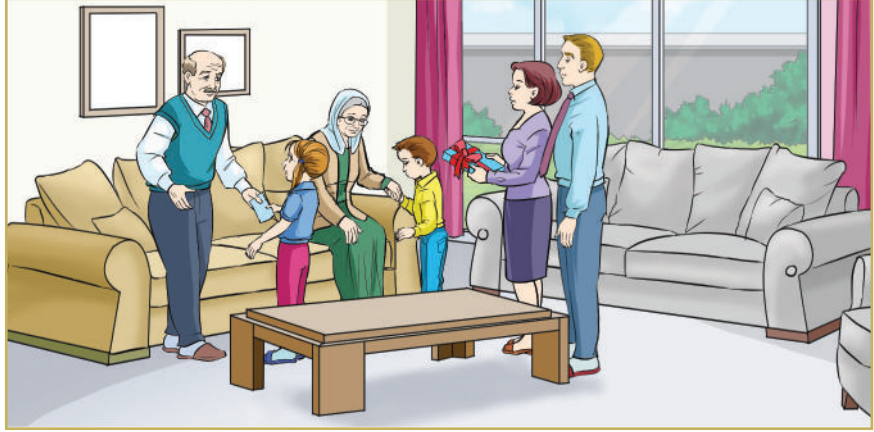
Görsel Betimlemesi: Yatak odasında ayakta duran ve bize göre sağ elinin işaret parmağı ile ceketinin içindeki etiketi gösteren çocuk resmi

Aile ve Yakın Çevreyi Tanıma

Örnek: Sorumluluklarını yerine getirme, akrabalık ilişkisi kurma vb.

Görsel Betimlemesi: Bir salonda dede ve ninenin ellerini öpüp bayramlaşan çocuklar ve arkalarında ellerinde hediye paketiyle bekleyen anne baba

Ev İçi Beceriler

Örnek: Mutfak araçlarını kullanma, yiyecek hazırlama vb.

Görsel Betimlemesi: Mutfakta sandviç hazırlayan bir erkek çocuğu

Tüketici Becerileri

Örnek: Bütçe yapma, alışveriş yapma vb.

Görsel Betimlemesi: Markette alışveriş yapan bir erkek çocuğu

Toplumsal Ortamları Kullanma ve Serbest Zaman

Örnek: Toplu taşıma kullanma, hobilerini yerine getirme vb.

Görsel Betimlemesi: Durakta bekleyen otobüse sırasıyla binen insanlar

Tablo 1.2. Bağımsız Yaşam Becerilerini Seçiyorum

Bağımsız yaşam becerilerine ilişkin bilgi notunu okuduktan sonra aşağıdaki tabloda karışık olarak verilen her bir beceriyi dikkatlice gözden geçiriniz. Bilgi notundan da yola çıkarak her bir bağımsız yaşam becerisinin karşısına hangi bağımsız yaşam beceri alt alanı olduğunu yazınız (1).

Bağımsız Yaşam Becerilerini Seçiyorum	Alt Alan
Masa hazırlar.	
Saçını yıkar.	
İç organlarının isimlerini söyler.	
Alışveriş merkezlerini kurallara uygun kullanır.	
Ayakkabılarını boyar.	
Uyumlu giysiler seçerek giyinir.	
Acil durumlarda ulaşılabilecek kişiye ait bilgileri söyler.	
İş elbisesini (bahçıvan tulumu, önlük vb.) çıkarır.	
Kan grubunu söyler.	
Günaşırı duş alır.	
Kendisini tanıtırken hobilerini söyler.	
Verilen listeye göre marketten alışveriş yapar.	
Kendi sorumluluklarını yerine getirir.	
Temizlik ürünlerini kullanarak yüzünü temizler.	
Tuvalet araç gereçlerini kullanır.	
Vücudundaki istenmeyen tüyleri temizler.	
Çamaşırları dolaba yerlerine göre yerleştirir.	
Basit sökülük ve yırtıkları diker.	
Serbest zamanlarını hobilerini yerine getirerek değerlendirir.	
Var olan parasına göre alışveriş listesi yapar.	
Ağzında yemek varken konuşmadan lokmasını bitirir.	
Toplumsal ortamlarda yer yön tabelalarını kullanarak bir yerden başka bir yere gider.	
Aile bireylerini adını, soyadını ve mesleğini söyleyerek tanıtır.	
Beden ölçüsünü söyler.	

Tablo 1.3. Bağımsız Yaşam Becerileri Listemi Kontrol Ediyorum

Tablo 1.2'deki yanıtlarınızı aşağıda yer alan tabloyla karşılaştırarak kontrol ediniz. Doğru belirlediğiniz ve kategori altına yerleştirdiğiniz her bir becerinin karşısına, "Doğru Yaptıklarım" sütununa "✓" işareti koyunuz.

Bağımsız Yaşam Becerileri	Alt Alan	Doğru Yaptıklarım
Masa hazırlar.	Ev İçi Beceriler	
Saçını yıkar.	Öz Bakım Becerileri	
İç organlarının isimlerini söyler.	Vücudunu Tanıma Becerileri	
Alışveriş merkezlerinde kurallara uygun davranır.	Toplumsal Ortamları Kullanma ve Serbest Zaman Becerileri	
Ayakkabılarını boyar.	Ev İçi Beceriler	
Uyumlu giysiler seçerek giyiner.	Öz Bakım Becerileri	
Acil durumlarda ulaşılabilecek kişiye ait bilgileri söyler.	Aileyi ve Yakın Çevreyi Tanıma Becerileri	
İş elbisesini (bahçivan tulumu, önlük vb.) çıkarır.	Öz Bakım Becerileri	
Kan grubunu söyler.	Vücudunu Tanıma Becerileri	
Günaşırı duş alır.	Öz Bakım Becerileri	
Kendisini tanıtırken hobilerini söyler.	Aileyi ve Yakın Çevreyi Tanıma Becerileri	
Verilen listeye göre marketten alışveriş yapar.	Tüketici Becerileri	
Kendi sorumluluklarını yerine getirir.	Aileyi ve Yakın Çevreyi Tanıma Becerileri	
Temizlik ürünlerini kullanarak yüzünü temizler.	Öz Bakım Becerileri	
Tuvalet araç gereçlerini kullanır.	Ev İçi Beceriler	
Vücudundaki istenmeyen tüyleri temizler.	Öz Bakım Becerileri	
Çamaşırları dolaba yerlerine göre yerleştirir.	Ev İçi Beceriler	
Basit sökük ve yırtıkları diker.	Ev İçi Beceriler	
Serbest zamanlarını hobilerini yerine getirerek değerlendirir.	Toplumsal Ortamları Kullanma ve Serbest Zaman Becerileri	
Var olan parasına göre alışveriş listesi yapar.	Tüketici Becerileri	
Ağzında yemek varken konuşmadan lokmasını bitirir.	Öz Bakım Becerileri	
Toplumsal ortamlarda yer yön tabelalarını kullanarak bir yerden başka bir yere gider.	Toplumsal Ortamları Kullanma ve Serbest Zaman Becerileri	
Aile bireylerini adını, soyadını ve mesleğini söyleyerek tanıtır.	Aileyi ve Yakın Çevreyi Tanıma Becerileri	
Beden ölçüsünü söyler.	Vücudunu Tanıma Becerileri	

Tablo 1.4. Bağımsız Yaşam Becerilerinden Bir Liste Oluşturuyorum

Tablo 1.3'te yer alan bağımsız yaşam becerileri arasından çocuğunuz için önemli olduğunu düşündüğünüz becerileri belirleyiniz ve "Sıra Sizde" bölümünde uygun alt alanların altına yazınız.

Bağımsız Yaşam Becerileri Listesi

Öz Bakım Becerileri

➔

➔

➔ Sıra sizde

Vücudunu Tanıma Becerileri

➔

➔

➔ Sıra sizde

Aileyi ve Yakın Çevreyi Tanıma Becerileri

➔

➔

➔ Sıra sizde

Ev İçi Beceriler

➔

➔

➔ Sıra sizde

Tüketici Becerileri

➔

➔

➔ Sıra sizde

Toplumsal Ortamları Kullanma ve Serbest Zaman Becerileri

➔

➔

➔ Sıra sizde

! DİKKAT

Sevgili aileler, çocuğunuzun bağımsız bir yaşam sürebilmesi için bazı temel becerileri kazanması gerektiğini unutmayınız.

ETKİNLİK 2: Çocuğumun Bağımsız Yaşam Becerilerine İlişkin Performansını Değerlendiriyorum

Etkinliğin Amacı: Çocuğunuzun bağımsız yaşam becerilerine ilişkin performansını değerlendirme bu etkinliğin temel amacıdır.

Neler Öğreneceğim: Bu etkinliğin sonunda çocuğumun bağımsız yaşam becerilerine ilişkin performansını değerlendirmeyi öğreneceğim.

Gerekli Materyaller: Renkli kalemler, Tablo 2.1, Tablo 2.2. ve Tablo 2.3.

Ortam: Tablo 2.1. ve Tablo 2.3'te yer alan etkinlikleri kendinizi rahat hissedeceğiniz sessiz bir ortamda (koltuk ya da masabaşı gibi) gerçekleştirebilirsiniz. Tablo 2.2'de yer alan etkinliği ise yine sessiz bir ortamda çocuğunuzla masabaşında, minderde ya da koltukta yan yana ya da karşılıklı oturarak gerçekleştirebilirsiniz.

Etkinliğe Başlayalım: Tablo 2.1'de yer alan formu kullanarak çocuğunuzun bağımsız olarak sergilediği ve sergilemekte güçlük yaşadığı bağımsız yaşam becerilerini belirleyiniz. Tablo 2.1'i kullanarak çocuğunuzun sergilemekte güçlük yaşadığı, başka bir ifadeyle çocuğunuza öğretmeyi amaçladığınız bağımsız yaşam becerilerini belirledikten sonra Tablo 2.2. ve Tablo 2.3'teki yönergeleri izleyerek etkinliği gerçekleştiriniz.

Görsel 1 Betimleme: İğne ve iplik kullanarak dikiş diken el görseli

Başarımı Değerlendiriyorum:

Bağımsız yaşam becerilerine ilişkin değerlendirme yapma performansınızı belirlemek için Tablo 2.3'te yer alan formu kullanınız.

SORU

Çocuğunuzun bağımsız yaşam becerilerine ilişkin performansını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Tablo 2.1. Çocuğumun Bağımsız Yaşam Becerilerine İlişkin Performansını Değerlendiriyorum

Çocuğunuzun bağımsız ve doğru olarak sergilediği bağımsız yaşam becerileri için ilgili sütuna "+", sergilemekte güçlük yaşadığı beceriler için ise "-" işareti koyunuz. Listede yer alan beceriler dışında çocuğunuzun sergilemekte güçlük yaşadığı becerileri yazınız.

Bağımsız Yaşam Becerileri	Çocuğumun Performansını Değerlendiriyorum
Masa hazırlar.	
Saçını yıkar.	
İç organlarının isimlerini söyler.	
Alışveriş merkezlerin kurallara uygun kullanır.	
Ayakkabılarını boyar.	
Uyumlu giysiler seçerek giyinir.	
Acil durumlarda ulaşılabilecek kişiye ait bilgileri söyler.	
İş elbisesini (bahçıvan tulumu, önlük vb.) çıkarır.	
Kan grubunu söyler.	
Günaşırı duş alır.	
Kendisini tanıtırken hobilerini söyler.	
Verilen listeye göre marketten alışveriş yapar.	
Kendi sorumluluklarını yerine getirir.	
Temizlik ürünlerini kullanarak yüzünü temizler.	
Tuvalet araç gereçlerini kullanır.	
Vücudundaki istenmeyen tüyleri temizler.	
Çamaşırları dolaba yerlerine göre yerleştirir.	
Basit söküük ve yırtıkları diker.	
Serbest zamanlarını hobilerini yerine getirerek değerlendirir.	
Var olan parasına göre alışveriş listesi yapar.	
Ağzında yemek varken konuşmadan lokmasını bitirir.	
Toplumsal ortamlarda yer yön tabelalarını kullanarak bir yerden başka bir yere gider.	
Aile bireylerini adını, soyadını ve mesleğini söyleyerek tanıtır.	
Beden ölçüsünü söyler.	

Tablo 2.2. Çocuğumun Bağımsız Yaşam Becerilerini Sergileme Düzeyini Belirliyorum

Aşağıda yer alan açıklamaları ve örnekleri okuyunuz. Tablo 2.1’de yer alan çocuğunuzun sergilemekte güçlük çektiği beceriler arasından çocuğunuza öğretmek üzere bir bağımsız yaşam becerisi belirleyiniz ve çocuğunuzun belirlediğiniz bağımsız yaşam becerisine ilişkin tepkide bulunma düzeyini tabloda tanımlanan teknikleri kullanarak değerlendiriniz. Süreci nasıl yürüttüğünüzü “Sıra Sizde” sütununda betimleyiniz.

Teknik	Örnek	Sıra Sizde
<p>Sözel olarak değerlendirme:</p> <p>Çocuğunuzun performansını beceriye ilişkin sorular sorarak değerlendirebilirsiniz. Ancak sözel olarak doğru yanıtı söylemesinin çocuğunuzun bu beceriyi sergileyeceği anlamına gelmeyeceğini hatırlayınız!</p>	<p><i>“Akşam yemeği için masayı nasıl hazırlarsın?” şeklinde sorular sorabilirsiniz.</i></p>	
<p>Rol oynama ile değerlendirme:</p> <p>Çocuğunuzun performansını beceriye ilişkin rol oynama çalışmaları yaparak değerlendirebilirsiniz. Çocuğunuzun rol oynama sırasındaki performansını gerçek ortama transfer etmede güçlükler yaşayabileceğini hatırlayınız!</p>	<p><i>“Akşam yemeği için masayı nasıl hazırlarsın? Hadi, bana göster!” diyerek rol oynama çalışmaları yapabilirsiniz.</i></p>	
<p>Gerçek ortamda değerlendirme:</p> <p>Çocuğunuzun performansını doğal ortamlarda gözlemler yaparak değerlendirebilirsiniz. Çocuğunuzun performansını gerçek ortamlarda değerlendirmenin en güvenilir bilgiyi sunacağını hatırlayınız!</p>	<p>Çocuğunuzun akşam yemeği için masayı nasıl hazırladığını gözlemleyebilirsiniz.</p>	

Tablo 2.3. Bağımsız Yaşam Becerilerini Değerlendirme Performansını Belirliyorum

Değerlendirme Sürecinde İzlemem Gereken Basamaklar	Başarımı Değerlendiriyorum
Çocuğunuzun bağımsız yaşam becerilerine ilişkin performansını değerlendirme sürecinde izlemeniz gereken her bir basamağı okuyunuz. Formda bağımsız yaşam becerilerine ilişkin değerlendirme yapma sürecinde doğru olarak gerçekleştirdiğiniz her bir basamağın karşısına "+", henüz gerçekleştiremediğiniz ya da hatalı veya eksik olarak gerçekleştirdiğiniz her bir basamağın karşısına "-" işareti koyunuz. "-" işareti koyduğunuz basamakları gözden geçirerek bir sonraki değerlendirme sürecinde formda yer alan tüm basamakları gerçekleştirmeye çalışınız.	
Çocuğumun bağımsız ve doğru olarak sergilediği bağımsız yaşam becerilerini belirledim.	
Çocuğumun sergilemekte güçlük yaşadığı bağımsız yaşam becerilerini belirledim.	
Çocuğumun sergilemekte güçlük yaşadığı bağımsız yaşam becerileri arasından çocuğuma öğretmeyi amaçladığım beceriyi seçtim.	
Aşağıda sıralanan tekniklerden en az birini kullanarak çocuğumun ona öğretmeyi amaçladığım bağımsız yaşam becerisine ilişkin tepkide bulunma düzeyini değerlendirdim. <ul style="list-style-type: none"> a) Çocuğumun öğretmeyi amaçladığım bağımsız yaşam becerisine ilişkin tepkide bulunma düzeyini sözel olarak değerlendirdim. b) Çocuğumun öğretmeyi amaçladığım bağımsız yaşam becerisine ilişkin tepkide bulunma düzeyini rol oynama çalışmaları sırasında değerlendirdim. c) Çocuğumun öğretmeyi amaçladığım bağımsız yaşam becerisine ilişkin tepkide bulunma düzeyini gerçek ortamlarda değerlendirdim. 	

! DİKKAT

Sevgili aileler, çocuğunuzun performans düzeyini belirlerken en etkili yolun gerçek ortamlarda değerlendirme yapmak olduğunu unutmayınız.

SORU

Bugüne kadar çocuğunuza hangi bağımsız yaşam becerilerini nasıl öğrettiniz?

ETKİNLİK 3: Çocuğuma Ev İçi Becerilerini Öğretiyorum

Etkinliğin Amacı: Sembol pekiştirmeyi kullanarak çocuğunuza ev içi becerilerini kazandırma bu etkinliğin temel amacıdır.

Neler Öğreneceğim: Bu etkinliğin sonunda sembol pekiştirmeyi kullanarak çocuğuma ev içi becerilerini kazandırmayı öğreneceğim.

Çocuğum Neler Öğrenecek: Bu etkinliğin sonunda çocuğum onun için belirlediğim ev içi becerilerini öğrenebilecek.

Gerekli Materyaller: Renkli kalemler, Tablo 3.1, Tablo 3.2, Tablo 3.3, Tablo 3.4, Tablo 3.5. ve Tablo 3.6.

Ortam: Sessiz bir ortamda, çocuğunuzla masabaşında, minderde ya da koltukta karşılıklı oturarak ona öğretim sunabilirsiniz. Çocuğunuzun hedef güvenlik becerisine ilişkin performansını ilgili becerinin sergilenmesinin beklendiği doğal ortamlarda değerlendirebilirsiniz.

Etkinliğe Başlayalım: Tablo 3.5'te yer alan davranışsal beceri öğretimi ve sembol pekiştirme basamaklarını ve açıklamaları izleyerek çocuğunuza ev içi becerilerine ilişkin öğretim sununuz.

Başarımı Değerlendiriyorum: Öğretim sunma performansınızı değerlendirmek için Tablo 3.5'te yer alan formu kullanınız.

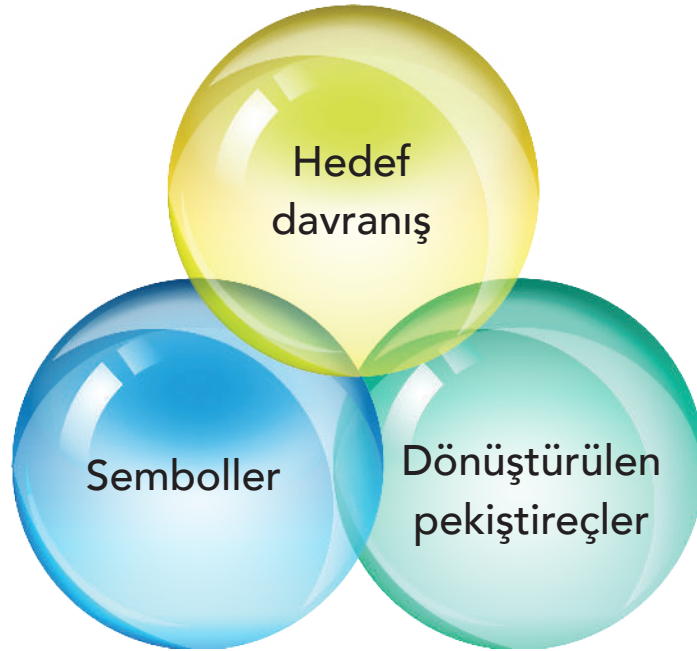
Çocuğumu İzliyorum/Değerlendiriyorum: Çocuğunuzun öğretmeyi amaçladığınız güvenlik becerisini sergileyip sergilemediğini değerlendirmek için gün içerisinde doğal ortamlarda ve rutinler sırasında ona bu beceriyi sergileme fırsatları sununuz. Bu amaçla Tablo 3.6'da yer alan forma benzer formlar hazırlayarak çocuğunuzun bu beceriyi sergileyip sergilemediğini değerlendiriniz.

Tablo 3.1. Bilgi Notunu İnceliyorum

Aşağıdaki bilgi notunu okuyunuz (2).

Sembol Pekiştirme

- Sembol pekiştirme, bireyin hedef davranışı sergilemesine bağlı olarak kendi başına anlam ifade etmeyen semboller kazandığı ve bu sembolleri istediğinde kullanarak pekiştireç değeri olan uyanlarla takas ettiği bir pekiştirme sistemidir.
- Sembol pekiştirme, arttırılmak ya da azaltılmak istenen davranışlar için etkili bir şekilde kullanılabilir.
- Sembol pekiştirme, tek bir davranış ya da birden fazla davranış için aynı anda kullanılabilir.
- Sembol pekiştirmenin üç temel bileşeni hedef davranış, semboller ve dönüştürülen pekiştireçler olarak sıralanabilir.

→ Hedef Davranış

- Çocuğunuza öğreteceğiniz ev içi becerilerini Tablo 3.2'yi kullanarak belirleyiniz.

→ Semboller

- Tek başına değeri olmayan ancak çocuğunuzun istediği pekiştireçlere ulaşmasını sağlayan sembollerdir. Hedef davranışın gerçekleşmesinin ardından, davranışın karşılığı olarak verilir. Birey sembol biriktirdikçe daha sonra bu sembolleri istediği pekiştireçle değiş tokuş eder. Örneğin, olumlu davranışları için kazandığı yıldızları biriktirerek 10 yıldızla bilgisayarda oynama hakkı kazanabilir. Semboller kupon, gülen yüz, yıldız, "+" işareti, "✓" işareti olabilir.
- Semboller uzun süreli kullanılacağından dayanıklı nesnelere arasından seçilmelidir. Uygulama sırasında bireyin sembollere kural dışı ulaşma olasılığı ortadan kaldırılmalıdır. Örneğin, sembol olarak "✓" işareti belirlendiyse yalnızca sizin kaleminizle belirli renkte ya da yazı tipinde yazılan işaret geçerli olabilir. Son olarak, sembollerin kendi başına pekiştirici etkisi olmamalıdır. Aksi durumda, birey sembolleri değiş tokuş etmek istemeyebilir.

→ Dönüştürülen Pekiştireçleri Belirleme

- Bu pekiştireçler, bireyin sembolleri kullanarak değiş tokuş yaptığı birincil ya da ikincil pekiştireçlerdir.
- Birincil pekiştireçler yiyecek ve içecek gibi yaşamsal gereksinimleri karşılamaya yönelik uyarılardır. İkincil pekiştireçler ise çocuğunuzun hoşuna gittiği nesnelere, etkinlikler ya da sözel ifadeler gibi uyarılardır. Bu uyarıların birey için pekiştirici etkisi olmalıdır. Çocuğunuz için etkili pekiştireçleri belirlemek için Tablo 3.3'te yer alan formu kullanabilirsiniz.
- Etkili pekiştireçler belirlendikten sonra bu pekiştireçlerin bir listesi oluşturulmalıdır. Bu liste bireyin rahatlıkla görebileceği bir yerde bulundurulmalıdır. Listede pekiştireçlerin ismi ve/veya resmi yer alabilir ve her bir pekiştirecin karşısına sembol değeri yazılmalıdır. Sembol değerleri belirlenirken bireyin sürece dahil edilmemesi gerekir. Pekiştireç menüsünde yer alan pekiştireçler sık sık gözden geçirilmeli, gerektiğinde çeşitlendirilmelidir. Tablo 3.4'te pekiştireç tablosuna ilişkin açıklamaları inceleyebilirsiniz.

Tablo 3.2. Çocuğuma Öğreteceğim Ev İçi Becerileri Belirliyorum

Aşağıdaki formda yer alan her bir ev içi becerisini gözden geçiriniz. Bu beceriler arasından çocuğunuza öğretmeyi düşündüğünüz becerilerin karşısına "✓" işareti koyunuz.

Ev İçi Becerileri	Çocuğuma Öğretmeyi Hedefliyorum
EV ARAÇ GEREÇLERİ	
Mutfak araç gereçlerini kullanır.	
Salon / oturma odası araç gereçlerini kullanır.	
Yatak odasındaki araç gereçleri kullanır.	
Banyo araç gereçlerini kullanır.	
Tuvalet araç gereçlerini kullanır.	
Evdeki diğer araç gereçleri kullanır.	
Belirtiniz:	
MUTFAK	
Yiyecek hazırlar.	
İçecek hazırlar.	
Masa hazırlar.	
Yiyecek/içecek servis eder.	
KIYAFET	
Çamaşırları dolaba yerlerine göre yerleştirir.	
Dolapta giysileri yazlık-kışık olarak sınıflandırır.	
Ütülenecek giysileri ayırır.	
Giysileri ütüler.	
Ütülünen giysileri askıya asar.	
Kuru temizleme gerektiren giysileri kuru temizlemeye götürür.	
Basit sökük ve yırtıkları diker.	
Ayakkabılarını boyar.	
TEMİZLİK	
Toz alır.	
Ayna, tezgah, yer vb. siler.	
Bulaşıkları yıkar.	
Yerleri süpürür.	
MİSAFİRLİK	
Misafirleri uygun biçimde karşılar.	
Misafirlerle uygun biçimde sohbet eder.	
Misafirlere yiyecek/içecek servisi yapar.	
DİĞER	
Belirtiniz:.....	
Belirtiniz:.....	
Belirtiniz:.....	

Tablo 3.3. Çocuğumun Tercihlerini Belirliyorum

Çocuğunuzun nesne/yiyecek/etkinlik tercihlerini belirlemek üzere bir liste oluşturunuz. Listeye çocuğunuzun çok hoşlandığı ve çok hoşlanmadığı ama nefret de etmediğini dűřündüğünüz nesnelere/yiyeceklerin/etkinliklerin adını yazınız. Listede yer alan nesnelere/yiyecekleri/etkinlikleri çocuğunuzun tercih durumuna göre en fazla tercih edilenden en az tercih edilene doğru sıralayınız. Çocuğunuzun en fazla tercih ettiği nesnelere/yiyecekleri/etkinlikleri "En Fazla Tercih Edilen" kutucuğuna, orta düzeyde tercih ettiklerini "Orta Düzeyde Tercih Edilen" kutucuğuna, en az tercih ettiklerini "En Az Tercih Edilen" kutucuğuna yazınız.

Çocuğumun Tercih Ettiği Nesne/Yiyecek/Etkinliklerin Listesi

En Fazla Tercih Edilen

○	○
○	○
○	○
○	○

Orta Düzeyde Tercih Edilen

○	○
○	○
○	○
○	○

En Az Tercih Edilen

○	○
○	○
○	○
○	○

Tablo 3.4. Pekiştireç Tablosu

Aşağıda yer alan pekiştireç tablosunu, her bir hedef davranışa karşılık gelen sembol değerini ve sembollerin pekiştireç değerlerini inceleyiniz.

AÇIKLAMALAR	
Hedef Davranış	Sembol Karşılığı
Masa hazırlama	
Misafir karşılama	
Misafirlerle uygun biçimde sohbet etme	
Tuvalet araç gereçlerini kullanma	
PEKİŞTİREÇ TABLOSU	
	→ 30 dk. tablette oyun oynama
	→ 30 dk. bilgisayarda video izleme
	→ Sinema ya da tiyatroya gitme
	→ İstedğin bir yaş pasta

Tablo 3.5. Sembol Pekiştirmeyi Kullanarak Öğretim Sunuyorum

Sembol Pekiştirmeyi Kullanarak Öğretim Sunarken İzlemem Gereken Basamaklar	Başarımı Değerlendiriyorum
<p>1. Uygun bir ortam hazırladım.</p> <p>Açıklama: Çocuğunuzla birlikte evinizde sessiz bir odaya geçiniz. Çocuğunuzla masabaşında, minderde ya da koltukta karşılıklı olarak oturunuz.</p>	
<p>2. Çocuğumun dikkatini öğretime çektim.</p> <p>Açıklama: Örneğin çocuğunuza masa hazırlama becerisini öğretmeyi amaçladığınızı düşünelim. Çocuğunuzun dikkatini öğretime çekmek için "Bugün yemek masasını nasıl hazırlayacağımızı öğreneceğiz. Hazır mısınız?" diyebilirsiniz. Çocuğunuz hazır olduğunu vücut ya da yüz hareketleriyle ya da sözel olarak ifade ettiğinde "Harikasin! Haydi başlayalım!" diyerek onun dikkati yöneltme davranışını pekiştiriniz.</p>	
<p>3. Öğretmeyi amaçladığım ev içi becerisine ilişkin açıklama yaptım.</p> <p>Açıklama: Çocuğunuza "Masa hazırlarken, ilk önce masa örtüsünü sereriz. Yemek yiyecek kişi sayısı kadar masaya tabak koyarız. Tabağın soluna çatalı, sağına ise bıçak ve kaşığı koyarız..." gibi açıklama yapınız.</p>	
<p>4. Öğretmeyi amaçladığım ev içi becerisine ilişkin model oldum.</p> <p>Açıklama: Çocuğunuza masayı nasıl hazırlaması gerektiğine ilişkin model olunuz. Davranışsal beceri öğretiminin model olma basamağında siz çocuğunuza model olabileceğiniz gibi video görüntülerinden de yararlanabilirsiniz. Bu amaçla bir yetişkinin ya da akranın öğretmeyi amaçladığınız güvenlik becerisini sergilediği video görüntülerini kullanabilirsiniz.</p>	
<p>5. Öğretmeyi amaçladığım ev içi becerisine ilişkin alıştırmaya fırsatları sundum.</p> <p>Açıklama: Çocuğunuza "Haydi, şimdi akşam yemeği vakti! Az sonra kardeşin okuldan gelecek." diyerek gerçek durumlarla ya da "Haydi gel oyuncaklarla oynayalım! Yemek setiyle oynamak ister misin?" diyerek de hayali oyun durumlarıyla farklı senaryolar sunarak ondan açıkladığınız ve model olduğunuz beceriyi göstermesini isteyiniz.</p>	

<p>6. <i>Çocuğumun alıştırmalar sırasındaki performansına ilişkin geri bildirimler sundum.</i></p> <p>Açıklama: Çocuğunuzun alıştırmalar sırasındaki doğru tepkilerini sembol pekiştirmeyi kullanarak pekiştiriniz. Örneğin, bu aşamada doğru yaptığı her basamak için belirli sayıda sembol verirken, yanlış ya da eksik tepkilerine ilişkin beklediğiniz doğru tepkiyi açıklayarak düzeltici geri bildirimler sununuz ve çocuğunuza sembol vermeyiniz.</p>	
<p>7. <i>Denemeler tamamlandıktan sonra oturumu sonlandırdım ve çocuğumun sembolleri dönüştürülen pekiştireçlerle değiş tokuş yapmasına izin verdim.</i></p> <p>Açıklama: Oturum sonunda çocuğunuzun elde ettiği sembolleri pekiştireç menüsünden değiş tokuş yapmasını sağlayınız.</p>	

Tablo 3.6. Çocuğum Ev İçi Becerisini Öğrendi mi?

Çocuğunuzun öğretimini yaptığınız ev içi becerisini sergileme fırsatı bulduğu ortamı, bağlamı tanımlayınız. Çocuğunuz hedef beceriyi sergilediğinde "Çocuğumun Performansını Değerlendiriyorum" sütununda ilgili kutucuğa "+", sergilemediğinde ya da hatalı veya eksik sergilediğinde "-" işareti koyunuz. Çocuğunuz hedef güvenlik becerisini her fırsatta, ortamda, bağlamda bağımsız olarak sergileyinceye değin öğretime devam ediniz.

Tarih	Öğretmeyi Amaçladığım Ev İçi Becerisi:	Çocuğumun Performansını Değerlendiriyorum
.../.../...	
.../.../...	
.../.../...	
.../.../...	
.../.../...	

Çocuğunuzun performansını değerlendirirken formu aşağıdaki örnekteki gibi doldurabilirsiniz.

Tarih	Öğretmeyi Amaçladığım Ev İçi Becerisi: Bulaşıkları Yıkar	Çocuğumun Performansını Değerlendiriyorum
15/03/2021	Akşam yemeği bitti. Masayı ben topladım. Kirlileri tezgâha koydum.	+
16/03/2021	Anneannesine gittik. Çay içtik ve pasta yedik. Gitmeden önce "Anne ben mutfağa gidiyorum." dedi.	+
17/03/2021	Film izliyordu. Misafirler gelecekti ve "Mutfakta bulaşıklar birikti." dedim.	-

! DİKKAT

Sevgili aileler, unutmayınız ki her çocuk gibi çocuğunuz da bağımsız yaşam becerilerini öğrenmek için desteğe gereksinim duyabilir. Etkili teknikleri kullanarak çocuğunuza gereksinimi olan desteği sağlayabilirsiniz.

Neler Öğrendik?

- Bağımsız yaşam becerilerinin hangi becerilerden oluştuğunu,
- Çocuğumuzun bağımsız yaşam becerilerine ilişkin performansını değerlendirmeyi,
- Çocuğumuza bağımsız yaşam becerilerini kazandırmayı öğrendik.

Yararlanılan Kaynaklar

Bilmez, H. (2018). Sembol pekiştirme. E. Tekin-İftar (Ed.), *Uygulamalı Davranış Analizi* içinde (s. 415-441). Vize Akademik.

MEB (2018). *Orta-Ağır Zihinsel Engeli ve Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Öğrenciler İçin Bağımsız Yaşam Becerileri Dersi Öğretim Programı*. [https://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/202091510959298-Bagimsiz%20Yas.%20Bec._III.%20Kademe%20\(07.03.2018\).pdf](https://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/202091510959298-Bagimsiz%20Yas.%20Bec._III.%20Kademe%20(07.03.2018).pdf) sitesinden edinilmiştir.